

Tilda Rumpunen

MAJOITUSPALVELUALUSTOJEN ARVONLISÄVEROHAASTEET

Komissiokauppaa vai välityspalvelun myyntiä?

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro Gradu -tutkielma
Tammikuu 2025

TIIVISTELMÄ

Tilda Rumpunen: Majoituspalvelualustojen arvonlisäverohaasteet – Komissiokauppaa vai välityspalvelun myyntiä?

Pro Gradu

Tampereen yliopisto

Kauppatieteiden maisteriohjelma, Vero-oikeus

Tammikuu 2025

Alustatalous on mullistanut kaupankäynnin sekä liiketoiminnan harjoittamisen. Sen nousu on aiheuttanut tulkintaongelmia eri oikeudenaloilla, mukaan lukien arvonlisäverotuksessa. Tämä tutkielma keskittyy alustoihin, joiden kautta myydään majoituspalveluja. Tutkielman tarkoitus on selvittää, millä edellytyksillä majoituspalvelualustojen toimintaa voidaan arvonlisäverotuksessa pitää majoituspalvelun komissiokauppana ja millä edellytyksillä niiden voidaan katsoa myyvän majoituspalvelun välityspalvelua. Komissiokaupan ja välityspalvelun keskeinen ero on se, että komissiokaupassa myynnin katsotaan tapahtuvan asiamiehen eli tutkielman tapauksessa alustan nimissä, kun välityspalvelussa myynnin katsotaan tapahtuvan alkuperäisen palveluntarjoajan eli majoittajan nimissä. Näin ollen tutkielmassa selvitetään minkälaiset seikat puoltavat sitä, että alusta toimii arvonlisäverotuksellisesti omissa nimissään ja mitkä sitä, että alusta toimii majoittajan nimissä.

Tutkielmassa tarkastellaan myös Euroopan komission joulukuussa 2022 julkaisemassa VAT in the Digital Age -lainsäädäntöhankkeessa säädettyä majoituspalveluja tarjoaviin alustoihin sovellettavaa oletetun suorittajan järjestelmää, jossa alusta katsottaisiin tiettyjen edellytysten täytyessä palvelun myyjäksi. Oletetun suorittajan järjestelmän tavoitteena on kasvattaa alustojen vastuuta arvonlisäveron keräämisessä. Järjestelmää on perusteltu muun muassa sillä, että alustojen kautta majoitusta arvonlisäverottomasti tarjoavat luonnolliset henkilöt ja pienet verovelvolliset vääristävät kilpailua majoitusalaalla suhteessa alan perinteisiin arvonlisäverollisiin toimijoihin, kuten hotelleihin. Tutkielman teon aikana lainsäädäntöhankkeen säännöt eivät ole tulleet vielä voimaan. Tutkielmassa arvioidaan järjestelmän soveltamisen mahdollisia vaikutuksia majoituspalveluja tarjoaviin alustoihin.

Tutkielmassa tutkitaan komissiokaupan ja välityspalvelun määritelmien soveltumista majoituspalvelualustoihin lainopillisella metodilla, jossa systematisoidaan ja tulkitaan voimassa olevaa oikeutta. Tutkielmassa tarkastellaan komissiokaupan ja välityspalvelun välistä rajanvetoa koskevaa oikeuskäytäntöä, jonka jälkeen arvioidaan siinä esitettyjen tunnusmerkkien soveltuvuutta majoituspalvelualustojen toimintaan. Lisäksi tutkielman keskeisiä oikeuslähteitä ovat oikeuskirjallisuus sekä VAT in the Digital Age -hankkeen lainvalmistelumateriaalit.

Tutkielmassa esitetään, että oikeuskäytännössä kehittyneet komissiokaupan ja välityspalvelun rajanvedon arviointikriteerit ovat osin ajalta ennen internetiä tai kehitetty täysin erilaisiin liiketoimintamalleihin. Oikeuskäytännössä keskeiseen asemaan komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välisessä rajanvedossa on asetettu laskutus, mutta tutkielmassa esitetään, että majoituspalvelualustojen tilanteessa arvioinnissa tulisi antaa erityisesti painoarvoa sille, keneltä loppuasiakas mieltää ostavansa majoituksen markkinoinnin perusteella. Arvioinnissa tulisi myös ottaa huomioon alustan käyttöehdot niiden ollessa osa alustan ja sen käyttäjien välistä sopimussuhdetta. Oletetun suorittajan järjestelmästä esitetään, että järjestelmään säädettyjen myönnytysten ei todennäköisesti voida katsoa yhtenäistävän alustojen arvonlisäverotusta Euroopan unionissa. Tutkielmassa myös todettiin, että ei voida yksiselitteisesti väittää, että pienten toimijoiden alustojen kautta tarjoamat majoitukset vääristäisivät majoitusalan kilpailua. Oletetun suorittajan järjestelmän arvellaan aiheuttavan alustoille painetta nostaa hintoja ja lisäävän niiden hallinnollista taakkaa.

Avainsanat: arvonlisäverotus, alustatalous, majoituspalvelu, komissiokauppa, välityspalvelu, oletettu suorittaja

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Työkalun nimi (ja versio): OpenAI ChatGPT

Käyttötarkoitus: Tekoälyä on hyödynnetty tutkielmassa oikolukuun ja sujuvan kielellisen ilmaisun varmistamiseksi johdannossa ja johtopäätöksissä. OpenAI:n ChatGPT-sovellukseen on syötetty tutkielmaan kirjoittamaani tekstiä, jonka jälkeen tekoälyltä on pyydetty tekstin parempaa muotoilua. Olen lukenut sovelluksen tuottaman tekstin ja arvioinut, onko teksti sisällöltään oikea ja korjannut ilmaisua tutkielmaan sopivaksi ja korjannut tarvittaessa tekoälyn käyttämiä termejä oikeaksi, jotta tutkielman terminologia pysyy mahdollisimman johdonmukaisena.

Osio, jossa työkalua käytettiin: Tutkielman johdantoluvussa (pl. alaluvut 1.2. ja 1.3.) sekä johtopäätösluvussa

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Sisällysluettelo

LÄHDELUETTELO	V
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	XI
LYHENNELUETTELO	XII
1. JOHDANTO	1
1.1. TUTKIMUSAIHEEN ESITTELY	1
1.2. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA RAJAUKSET.....	5
1.3. METODIT JA OIKEUSLÄHTEET.....	10
1.4. TUTKIELMAN RAKENNE	13
2. ALUSTATALOUS JA MAJOITUSPALVELUALUSTAT	15
2.1. ALUSTATALOUESTA YLEISESTI	15
2.2. MAJOITUSPALVELU ARVONLISÄVEROTUKSESSA	19
2.3. MAJOITUSPALVELUALUSTAT	22
2.3.1. <i>Majoituspalveluja tarjoavien alustojen liiketoiminta</i>	22
2.3.2. <i>Majoituspalveluja tarjoavien alustojen rooli niiden käyttöehtojen mukaan</i>	23
2.3.3. <i>Vuokrailmoitukset</i>	26
2.3.4. <i>Veloitukset ja laskut</i>	27
3. KOMISSIOKAUPPA JA VÄLITYSPALVELUN MYYNTI	30
3.1. KOMISSIOKAUPAN JA VÄLITYSPALVELUN VÄLISESTÄ RAJANVEDOSTA.....	30
3.2. KOMISSIOKAUPPA	32
3.2.1. <i>Mitä on komissiokauppa?</i>	32
3.2.2. <i>Komissiokaupan arvonlisäverokäsittely</i>	36
3.3. VÄLITYSPALVELUN MYYNTI	37
3.3.1. <i>Mitä on välitys?</i>	37
3.3.2. <i>Välityspalvelun arvonlisäverokäsittely</i>	41
4. KOMISSIOKAUPAN JA VÄLITYSPALVELUN MYYNNIN SÄÄNNÖKSIEN SOVELUTMINEN MAJOITUSPALVELUALUSTOIHIN	42
4.1. TUNNUSMERKKIEN SOVELTAMISESTA MAJOITUSPALVELUALUSTOIHIN	42
4.2. MARKKINOINTI JA LOPPUASIAKKAAN KÄSITYS MYYJÄSTÄ.....	44
4.3. LASKUT, TOSITTEET JA VELOITUKSET	49
4.4. HINNOITTELU JA LUOTTOTAPPIORISKI.....	51
4.5. ALUSTAN KÄYTTÖEHDOT JA VASTUUT	56
5. OLETETUN SUORITTAJAN JÄRJESTELMÄ	59
5.1. OLETETUN SUORITTAJAN JÄRJESTELMÄ.....	59

5.2.	OLETETUN SUORITTAJAN JÄRJESTELMÄN VAIKUTUKSET MAJOITUSPALVELUJA TARJOAVIIN ALUSTOIHIN	65
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	71
6.1.	KOMISSIOKAUPASTA JA VÄLITYSPALVELUN MYYNNISTÄ	71
6.2.	OLETETUSTA SUORITTAJASTA	74
6.3.	LOPUKSI.....	76

LÄHDELUETTELO

Ahopelto et al. 2023

Ahopelto, Lassi – Ojala, Marko – Paavolainen, Joonas – Saari, Atte – Sääskilähti, Juha – Takalo, Tero: Arvonlisäverotus 2023. Edilex.

Airbnb 2024a

Airbnb:n verkkosivut: Käyttöehdot

https://www.airbnb.fi/help/article/2908?locale=fi&country_override=FI#EU17 vierailtu

11.3.2024

Airbnb 2024b

Airbnb:n verkkosivut: Arvonlisävero (ALV) ja miten se koskee sinua

<https://www.airbnb.fi/help/article/436> vierailtu 12.10.2024 vierailtu 9.9.2024

Airbnb 2024c

Airbnb:n verkkosivut: Airbnb:n palvelumaksut

<https://www.airbnb.fi/help/article/1857#section-heading-8-0> vierailtu 10.11.2024

Bal 2018

Bal, Aleksandra: Managing EU VAT Risks for Platform Business Models. Bulletin for International Taxation 2018 (Volume 72, No. 4a).

Bauer 2018

Bauer, Matthias: Online platforms, economic integration and Europe's rent-seeking society: Why online platforms deliver on what EU governments fail to achieve. No. 9/2018. ECIPE Policy Brief.

Beretta 2019

Beretta, Giorgio: European VAT and the sharing economy. Kluwer Law International. EUCOTAX Series on European Taxation, vol 65, 2019.

Björkroth et al 2018

Björkroth, Tom – Mylly, Tuomas – Vuorinen, Jarkko: Alustatalous, kilpailuoikeus ja

kilpailun taloustiede – hienosäätöä vai paradigman muutos? Lakimies 3–4/2018. s. 311–342.

Booking.com 2023a

Booking.comin verkkosivut: Asiakkaan palveluehdot

https://www.booking.com/content/terms.fi.html?label=gen173nr-1FCAEoggI46AdIM1gEaEiIAQGyAQy4AQfIAQ3YAQH4AQH4AQQuIAgGoAgO4AtPfvK8GwAIB0gIkNDczZjAyMjltNDIzOC00ZmEwLWJiYWmtY2M2ZTUwZDAwMzgy2AIG4AIB&sid=f88aaf2363e4206b379c181c11a605c6#sep2023_terms_accommodations_heading vierailtu 12.3.2024

Booking.com 2023b

Booking.comin verkkosivut: Toimintatapamme

https://secure.booking.com/content/how_we_work.fi.html?label=gen173nr-1FCAEoggI46AdIM1gEaEiIAQGyAQy4AQfIAQ3YAQH4AQH4AQQuIAgGoAgO4AtPfvK8GwAIB0gIkNDczZjAyMjltNDIzOC00ZmEwLWJiYWmtY2M2ZTUwZDAwMzgy2AIG4AIB&sid=f88aaf2363e4206b379c181c11a605c6 vierailtu 15.3.2024

Chamon 2023

Chamon, Merijn: Only Fans of the Council’s implementing powers in Luxembourg: Fenix International. Common Market Law Review, 60 (Issue 6) 2023, s. 1683–1704.

ECOFIN:n kokous 21.6.2024

Talous- ja rahoitusasioiden neuvosto: <https://video.consilium.europa.eu/event/en/27531>
21.6.2024.

Euroopan unionin neuvosto 2024

Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta arvonlisäverosääntöjen mukauttamiseksi digiaikaan – Yleisnäkemys. 30.10.2024.

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14961-2024-INIT/fi/pdf>

Euroopan unionin neuvoston lehdistötiedote 5.11.2024

Euroopan unionin neuvoston lehdistötiedoite:

<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2024/11/05/taxation-council-agrees-on-vat-in-the-digital-age-package/> 5.11.2024

HE 88/1993 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle arvonlisäverolaiksi. 1993.

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: *Mitkä Metodit?* Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsinki. 2011.

Huotari et al 2017

Huotari, Pontus – Järvi, Kati – Kortelainen, Samuli – Huhtamäki, Jukka: Winner does not take all: Selective attention and local bias in platform-based markets. *Technological Forecasting and Social Change* 114 (2017). s. 313-326. 2017.

Kajala 2019

Kajala, Jani: Yritykset alustatalouden vallankäyttäjinä. *Edilex Asiantuntija-artikkeli*. *Edilex-sarja* 2019/41.

Komissio 2022a

Euroopan komissio: Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC as regards VAT rules for the digital age. 8.12.2022

Komissio 2022b

Euroopan komissio, Luchetta, Giacomo – Giannotti, Enrico – Poniowski, Grzegorz – Rohmer, Bradford – Dale, Stephen: VAT in the digital age: final report. Volume 2, 2022
<https://data.europa.eu/doi/10.2778/78412>

Komissio 2016

Euroopan komissio: Digitaalisten sisämarkkinoiden verkkoalustat. Euroopan mahdollisuudet ja haasteet. COM (2016) 288 final. 2016.

Komission uutiskirje 28.11.2024

Euroopan komissio: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/viva-la-vida-2024-11-28_en 2024.

Lamensch et al 2024

Lamensch, Marie – Merkx, Madeleine – Lock, Jurian – Janssen, Anne: European Union/International Qualitative Assessment of Two Recent EU Commission Proposals to Impose (More) VAT Obligations on Platforms. *World Tax Journal* (Vol. 16, No 1) 2024

Lamppu – Ruohola 2023

Lamppu, Kaisa – Ruohola, Tiina: Arvonlisäverotus käytännössä. 13., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent, 2023.

Loquet – Karoutis 2020

Loquet, Erwan – Karoutis, Dimitrios: VAT Considerations on ECJ's Ruling that Airbnb Is Not a Real Estate Agent. *International VAT monitor* (Vol. 31, No 4.) 2020.

Merkx et al 2023

Madeleine, Merkx – Gruson, John – Verbaan, Naomie – van der Doef, Bart: VAT in the Digital Age Package: Viva La ViDA or Livin' La ViDA Loca? 3.5.2023. *Wolters Kluwer - EC Tax Review*, 2023

Määttä 2015

Määttä, Kalle: Arvonlisäverolain tulkintaongelmat. *Kauppakamari*, 2015.

Papis – Stroka 2024

Papis, Marta – Sroka, Emilia Teresa: Questioning the Proportionality of the ViDA Rules on the Platform Economy: Are We Veering Off Course? *International VAT Monitor*, vol. 35, no. 3, 2024.

Paukku 2022

Paukku, Eelis: Myyjän määritelmä alustataloudessa – alustan rooli myyjänä, komissionäärinä tai välittäjänä. *Verotus -lehti* 2/2022, s. 169–179.

Pikkujämsä 2018

Pikkujämsä, Mikko: Kohdennetut maksuvälineet ja alustatalous arvonlisäverotuksen ongelmina, *Defensor Legis*, 4/2018, s. 628–646.

Suso 2020

Álvarez Suso, Marcos: E-Platforms Providing Services in the Short-Term Rental Accommodation Market: The Challenges for Taxation of These Services under the EU VAT. *International VAT Monitor* (Vol. 2020, No. 1,) s. 8–15

van der Hel – van Dijk 2019

van der Hel – van Dijk: Eu VAT Note: Online Platforms: A Marketplace for Tax Fraud? *Intertax*, 47(4) 2019 s. 391–401.

van Doesum. –Nellen 2020

Ad van Doesum – Frank Nellen: Economic Reality in EU VAT. *EC Tax Review*. (Vol. 29, no. 5), s. 213–26. 2020.

Van Eijk et al 2015

Van Eijk, Nico – Fahy, Ronan – Van Til, Harry – Nooren, Pieter – Stokking, Hans – Gelevert, Hugo: *Digital platforms: an analytical framework for identifying and evaluating policy options*. Delft: TNO. 2015

Verohallinto 2024

Verohallinnon syventävä vero-ohje 1.9.2024 Dnro VH/5412/00.01.00/2024.
Komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverotus. <https://www.vero.fi/>

Verohallinto 2023a

Verohallinnon syventävä vero-ohje 1.7.2023 Dnro VH/2022/00.01.00/2023.
Majoitustoiminnan arvonlisäverotus. <https://www.vero.fi/>

Verohallinto 2023b

Verohallinnon syventävä vero-ohje 1.9.2023 Dnro VH/3634/00.01.00/2023.
Laskutusvaatimukset arvonlisäverotuksessa. <https://www.vero.fi/>

Sánchez Gallardo – Echevarria 2023

Sánchez Gallardo, F.J. - G. Echevarria Zubeldia: The Platform Economy Will Have Its Own VAT Regime in 2025. *International VAT monitor* 34, no. 4, 2023.

OECD 2018

Rethinking Antitrust Tools for Multi-Sided Platforms. 2018.

www.oecd.org/competition/rethinking-antitrust-tools-for-multi-sided-platforms.htm

TripAdvisor 2024

TripAdvisorin verkkosivut: Käyttöehdot <https://tripadvisor.mediaroom.com/us-terms-of-use> vierailtu 12.3.2024.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

Unionin tuomioistuin

C-83/21, *Airbnb Ireland UC plc ja Airbnb Payments UK Ltd*

C-695/20, *Fenix International Ltd*

C-312/19, *XT*

C-276/09, *Everything Everywhere*

C-653/11, *Newey*

C-464/10, *Henfling*

C-453/05, *Volker Ludwig*

C-235/00, *CSC Financial Services Ltd*

C-210/96, *Gut Springenheide und Tusky*

C-346/95, *Blasi*

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2019:24

KHO 2019:1

KHO 14.11.2017 T 5909

KHO 1999:67

KHO 6.9.1996 T 2758

Keskusverolautakunta

KVL 2020/6

KVL 2017/39

LYHENNELUETTELO

Arvonlisäverodirektiivi	Neuvoston direktiivi 2006/112/EY yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä
AVL	Arvonlisäverolaki (1501/1993)
DAC7	Neuvoston direktiivi hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla annetun direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta
EU	Euroopan unioni
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
T	Taltio
Täytäntöönpanoasetus	Neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 282/2011 yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaiheen esittely

Kaupankäynti on kautta aikojen tapahtunut erilaisten markkinapaikkojen välityksellä. Alkujaan kauppaa on käyty fyysisillä kohtaamispaikoilla, kuten toreilla ja markkinoilla. Internetin ja teknologisen kehityksen seurauksena kaupankäynti on muuttunut enenevässä määrin sähköiseksi ja markkinapaikan käsite on laajentunut kattamaan myös internetissä toimivia erilaisia alustoja. Kaupankäynti on yhä vähemmän sidottu fyysisiin paikkoihin tai kivijalkamyymälöihin ja teknologian jatkuvan kehityksen myötä kaupankäynti muuttune yhä monimuotoisemmaksi sekä monimutkaisemmaksi tulevaisuudessa. Alustatalous on siis mullistanut liiketoiminnan harjoittamista luomalla täysin uusia tapoja tuottaa, jakaa ja kuluttaa hyödykkeitä¹.

Alustatalous on kasvanut räjähdysmäisesti viimeisen vuosikymmenen ajan². Alustatalouden todellista arvoa on haastavaa arvioida tarkasti, mutta suuntaa antavia arvioita on aiheen tiimoilta löydettävissä, joiden perusteella voidaan tehdä päätelmiä alustatalouden laajuudesta ja merkittävydestä. Erään arvion mukaan vuonna 2019 digitaalisten kaupankäyntialustojen tuottama liikevaihto Euroopan unionin (EU) sekä Yhdistyneen kuningaskunnan alueella oli yhteensä 66,9 miljardia euroa. Kun summaan lasketaan yhteen lisäksi alustatalouden käyttäjien kerryttämä liikevaihto vuonna 2019, koko alustatalouden luoman taloudellisen ekosysteemin arvoksi edellä mainitulla alueella saatiin 258 miljardia euroa.³

Edellä mainittujen lukujen valossa on selvää, että alustatalous on merkittävä taloudellinen voima Euroopassa mutta myös ympäri maailmaa. Alustatalouden vaikutus ulottuu

¹ Beretta 2019, s. 21.

² Beretta 2019, s. 8.

³ Komissio 2022b, s. 38.

monille eri toimialoille. Uusia alustoja ilmestyy jatkuvasti ja alustojen liiketoimintamallit ovat alituisessa muutoksessa. Alustatalouden kehitys luo paineita lainsäätäjille ympäri maailmaa, kun vaakakupissa ovat yhtäältä teknisen kehityksen ja innovaatioiden edistäminen, mutta toisaalta myös julkisten intressien turvaaminen⁴.

Alustatalouden ja sen aiheuttaman liiketoiminnan murroksen nostattamat näkemykset vaihtelevat laajasti. Näkemykset ulottuvat innostuksesta sen tuomiin mahdollisuuksiin aina huoleen sen vaikutuksista taloudelliseen toimintaan ja sääntelyyn. Yhtäältä alustojen on esitetty tekevän markkinoista täydellisempiä ja tuovan kuluttajien saataville suuremman valikoiman ja nopeamman sekä helpomman pääsyn eri hyödykkeiden äärelle. Lisäksi alustojen on nähty monimuotoistavan markkinoita ja laajentavan pienten ja keski suurten toimijoiden toimintamahdollisuuksia markkinoilla. Nämä seikat huomioon ottaen alustojen on jopa esitetty parantavan Euroopan unionin (EU) sisämarkkinoiden integraatiota ja toimintaa.⁵ Lisäksi alustatalouden toimijoiden on katsottu kannustavan perinteisiä markkinatoimijoita innovointiin ja tulostensa parantamiseen⁶.

Toisaalta alustatalouteen on myös kohdistunut epäileviäisiä ja kriittisiä näkemyksiä. Unionin tuomioistuimen julkisasiamies on tiivistänyt alustojen nousuun liittyviä ongelmia seuraavasti:

”Nämä [verkko]alustat ovat siten synnyttäneet markkinat, joita ei tähän asti ole ollut olemassa, tai ainakin edistäneet tiettyjen palvelumarkkinoiden eksponentiaalista kehitystä, kun sekä tarjonta että kysyntä ovat kasvaneet. Samalla ne ovat osaltaan kärjistäneet useita niin sosiaalisia kuin poliittisia, hallinnollisia ja oikeudellisiakin ongelmia, jotka liittyvät näiden palvelujen massiiviseen kehitykseen.”⁷

⁴ Van Eijk et al 2015, s. 6.

⁵ Ks. lisää alustojen positiivisesta vaikutuksesta EU:n sisämarkkinoille Bauer 2018.

⁶ Komissio 2016, s. 6.

⁷ Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-83/21, *Airbnb Ireland UC plc ja Airbnb Payments UK Ltd.*

Alustatalouden lainsäädännölliset haasteet koskevat useita eri oikeudenaloja, kuten kilpailuoikeutta, immateriaalioikeutta, kuluttajansuojaa ja työoikeutta⁸. On selvää, että myöskään vero-oikeus eikä arvonlisäverotus ole immuuni alustatalouden aiheuttamille haasteille. Epäilyksiä on herännyt alustoja kohtaan esimerkiksi sen takia, että liiketoiminnan harjoittaminen ei enää alustataloudessa ole sidottu fyysiseen sijaintiin ja rajat ylittävä kaupankäynti on tehty vaivattomaksi lähes kenelle tahansa. Näin ollen alustatalouden on epäilty lisäävän mahdollisuuksia vältellä verovelvollisuuksia.⁹

Arvonlisävero on kulutusvero, mikä tarkoittaa, että sitä maksetaan tavaroiden ja palvelujen käytöstä tai kulutuksesta. Arvonlisäveron tarkoitus on, että sen lopulliset maksajat ovat tavaroiden ja palvelujen kuluttajat. Kansainvälisissä tilanteissa arvonlisäveron kerryttämät verotulot on tarkoitus ohjata siihen maahan, jossa tavara tai palvelu kulutetaan. Vaikka arvonlisäveroa suoritetaan kaikissa vaihdannan vaiheissa, sen kertaantuminen estetään arvonlisäverovelvollista toimintaa harjoittavien toimijoiden laajan vähennysoikeuden avulla.¹⁰

Euroopan unionin yhteinen arvonlisäverojärjestelmä perustuu neuvoston direktiiviin 2006/112/EY yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä (arvonlisäverodirektiivi). Suomessa arvonlisäverodirektiivi on implementoitu arvonlisäverolailla (1501/1993). Lisäksi arvonlisäverojärjestelmän soveltamisen kannalta keskeinen on myös neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) 282/2011 yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä (täytäntöönpanoasetus), joka on sellaisenaan sovellettavaa oikeutta kaikissa unionin jäsenvaltioissa. Täytäntöönpanoasetuksen tarkoitus on varmistaa, että jäsenvaltiot soveltavat arvonlisäverojärjestelmää yhtenäisesti¹¹.

EU:n arvonlisäverojärjestelmä juontaa juurensa 1960-luvulta – ajalta ennen internettiä – ja se on suunniteltu perinteisten liiketoimintamallien pohjalta. Liiketoiminnassa on

⁸ Beretta 2019, s. 4.

⁹ van der Hel – van Dijk 2019, s. 393.

¹⁰ Lamppu – Ruohola 2023, s. 6.

¹¹ Täytäntöönpanoasetuksen johdanto, kohta 2.

perinteisesti ajateltu, että yritysten arvonaluonti tapahtuu yrityksen sisällä siten, että yritys hankkii tuotantopanoksia ja hyödyntäen sen omaa pääomaa ja työvoimaa, muuntaa tuotantopanoksista lopputuotteen asiakkaalle. Alustatalouden arvonaluonti- ja liiketoimintamallit eroavat tästä huomattavasti ja luovat siten merkittäviä haasteita arvonalisäverotukselle.¹²

Tämän tutkielman aihe on majoituspalveluja tarjoavien alustojen arvonalisäverotus. Tavarakauppaa harjoittavien alustojen jälkeen suurin alustatalouden sektori on majoituspalvelusektori. Majoituspalveluja tarjoavien alustojen ja niiden käyttäjien tuottama liikevaihto Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan alueella on vuonna 2019 ollut 43,2 miljardia euroa.¹³ Majoituspalveluja tarjoavien alustojen arvonalisäverotusta lähestytään tutkielmassa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välisen rajanvedon kannalta. Tutkielman on tarkoitus selvittää, millaisin ehdoin voidaan katsoa, että majoituspalveluja tarjoava alusta myy vain majoituksen välityspalvelua eli myy majoituspalvelua alkuperäisen majoittajan nimissä ja milloin taas voidaan katsoa, että majoituspalvelualusta myy majoituksen omissa nimissään eli arvonalisäverolain 19 §:n mukaisesti komissiokaupan muodossa.

Komission mukaan EU:n jäsenvaltiot ovat soveltaneet arvonalisäverodirektiivin sääntöjä alustatalouden toimijoihin hyvin kirjavin tavoin. Alustojen tarjoamia palveluja on pidetty muun muassa niin sähköisesti suoritettavina palveluina kuin myös välityspalveluina. Tällainen unionin sisällä tapahtuva direktiivin epäyhtenäinen soveltaminen on johtanut siihen, että myyntimaasääntöjä sovelletaan eri lähtökohdista katsoen, jolloin lopputuloksena voi olla suorituksen verottaminen kahteen kertaan tai kokonaan verottamatta jääminen.¹⁴ Esimerkiksi ne unionin jäsenvaltiot, joissa turismisektori on suuri, tapaavat tulkita majoituspalvelualustojen tarjoamat palvelut välityspalveluiksi, jolloin ne tulevat verotetuksi siinä maassa, jossa majoitukseen käytetty kiinteistö

¹² Beretta 2019, s. 12.

¹³ Komissio 2022b, 39.

¹⁴ Komissio 2022a, s. 7.

sijaitsee¹⁵. Vaikuttaa siis siltä, että yhtenäisen tulkintalinjan puuttuessa maat tulkitsevat arvonlisäverosäännöksiä alustojen kontekstissa jossain määrin omaksi edukseen.

Alustatalouden arvonlisäverotukselle tuomat haasteet eivät ole jääneet Euroopan komissiolta vailla huomiota. Täytäntöönpanoasetukseen lisättiin jo vuonna 2013 oletama siitä, että kun alustan kautta myydään sähköisiä palveluja kuluttajille, palvelujen myyjäksi katsotaan alkuperäisen palveluntarjoajan sijaan alustaoperaattori.¹⁶

Joulukuussa 2022 komissio julkaisi kauan odotetun *VAT in the Digital Age* -lainsäädäntöhankkeen luonnoksen. Kyseistä hanketta on kuvailtu suurimmaksi muutokseksi arvonlisäverojärjestelmään sitten unionin yhteismarkkinoiden luomisen¹⁷. Hankkeen tavoitteena on modernisoida Euroopan unionin arvonlisäverojärjestelmää vastaamaan paremmin digitalisoituvan talouden vaatimuksia ja uudenlaista toimintaympäristöä. Ehdotuksessa on kolme eri osa-aluetta, joista yksi koskee alustatalouden arvonlisäverosääntöjä. Arvonlisäverodirektiiviä on ehdotettu muutettavaksi siten, että alustoihin, jotka tarjoavat lyhytaikaisia majoituspalveluja sekä tieliikenteen henkilökuljetuspalveluja sovellettaisiin niin kutsuttua oletetun suorittajan järjestelmää, jonka myötä alustan kautta myytyjen palvelujen arvonlisäverovelvoitteita pyritään siirtämään yhä enemmän alustan kannettavaksi.

1.2. Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Alustatalouden toimijat, niiden liiketoimintamallit ja niiden kautta myytävät hyödykkeet vaihtelevat suuresti. Pro gradu -tutkielman rajallisuuden takia ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä kaikkien mahdollisten alustatalouden toimijoiden arvonlisäverotusta yleisesti. Tämä tutkielma on rajattu tarkastelemaan vain majoituspalveluja tarjoavien alustojen arvonlisäverotusta. Vaikka tutkielma on rajattu vain majoituspalveluja tarjoaviin

¹⁵ Komissio 2022b, s. 70.

¹⁶ Täytäntöönpanoasetus 1042/2013.

¹⁷ Komission uutiskirje 28.11.2024.

alustoihin, on todettava, että myös majoituspalveluja tarjoavia alustoja on olemassa laaja kirjo ja nekin voivat toimia keskenään eri tavoin.¹⁸ Tutkielmassa ei pyritä tyhjentävästi käsittelemään yksittäisen alustan toimintaa, vaan tarkastelu keskittyy yleisemmällä tasolla majoituspalvelualustojen mahdollisiin erilaisiin toimintatapoihin ja niiden vaikutuksiin arvonlisäverotuksessa.

Majoituspalveluja tarjoavien alustojen arvonlisäverotusta käsitellään tässä tutkielmassa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välisen rajanvedon kannalta. Teknologian kehityksestä syntyvät uudet liiketoimintamallit luovat arvonlisäverotuksessa tulkintaongelmia, jotka voivat johtua siitä, että kyseiseen tilanteeseen ei ole lainkaan soveltuvaa lainsäädäntöä. Uudet liiketoimintamallit voivat kuitenkin myös luoda tilanteita, joissa olemassa olevia sääntöjä joudutaan soveltamaan uudellaisiin olosuhteisiin. Komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin rajanveto ei ole arvonlisäverotuksen maailmassa eikä edes majoituspalvelujen myynnin kannalta uusi kysymys¹⁹, mutta niitä koskevien sääntöjen soveltaminen alustatoimijoihin ei ole yksiselitteistä eikä oikeustila ole tältä osin ennakoitavissa. Tutkielman tarkoitus on vastata seuraavaan kysymykseen:

Minkälaisin edellytyksin majoituspalveluja tarjoavien alustojen tarjoamaa palvelua voidaan pitää majoituspalvelun komissiokauppana ja milloin taas välityspalvelun myyntinä?

Jotta edellä mainittuun kysymykseen voidaan vastata, tulee selvittää seuraavat kysymykset:

Milloin alustan kautta myyty majoituspalvelu on myyty alkuperäisen palveluntarjoajan (majoittajan) nimissä?

¹⁸ Suso 2020, s. 9.

¹⁹ Muun muassa KHO on käsitellyt aihetta jo esimerkiksi vuonna 1996 päätöksessään 6.9.1996 T 2758, joka koski loma-asuntojen vuokraamista asianmiehen välityksellä. Päätöstä käsitellään tutkielmassa jäljempänä.

Milloin alustan kautta myyty majoituspalvelu on myyty alustan nimissä?

Lisäksi tutkielmassa käsitellään komission *VAT in the Digital Age* -lainsäädäntöhankkeen myötä arvonlisäverodirektiiviin lisättävää oletetun suorittajan järjestelmää, jota tullaan soveltamaan lyhytaikaisia majoituspalveluja sekä tieliikenteen henkilökuljetusta tarjoaviin alustoihin. Tutkielmassa selvitetään kyseiseen hankkeeseen liittyen seuraavia seikkoja:

Miten komissio on muuttamassa majoituspalvelualustojen arvonlisäverotusta?

Miten oletetun suorittajan järjestelmän voidaan odottaa vaikuttavan majoituspalvelualustojen toimintaan?

VAT in the Digital Age -hankkeen avulla pyritään yhtenäistämään majoituspalvelualustojen arvonlisäverotusta luomalla komissiokauppaa muistuttava oikeudellinen fiktio tiettyjen edellytysten täytyessä. On silti myös ajankohtaista arvioida sitä, minkälaisin perustein majoituspalvelualustojen myyntejä tulisi pitää komissiokaupan muodossa tapahtuvina ja milloin välityspalvelun myyntinä, koska majoituspalveluja alustojen kautta myyvät myös muut kuin oletetun suorittajan järjestelmän piiriin tulevat tahot eli pienet ja keskisuuret toimijat. Arvonlisäverotuksellisesti on tiedettävä, kuka on palvelun myyjä ja kuka suorittaa arvonlisäveroa mistäkin myynnistä. Näin ollen molempia tutkimuksen osa-alueita voidaan pitää arvonlisäverotuksen kannalta relevantteina ja ajankohtaisina kysymyksinä ottaen huomioon majoituspalvelualustojen ja alustatalouden jatkuvan kasvun.

Alustatoimijalle voi olla hyvin ratkaisevaa se, katsotaanko se arvonlisäverotuksessa alustan kautta myydyn hyödykkeen myyjäksi alkuperäisen myyjän sijaan. Alustan välityksellä yritysten lisäksi myös luonnolliset henkilöt yksityishenkilöinä voivat myydä tavaroita ja palveluja. Tällöin voi olla, että toimintaa ei harjoiteta liiketoiminnan muodossa eivätkä luonnolliset henkilöt siten ole arvonlisäverovelvollisia alustan kautta tehdyistä myynneistä. Mikäli alusta katsottaisiin tällaisessa tilanteessa hyödykkeen

myyjäksi, alustan tulkittaisiin ostaneen hyödykkeen luonnolliselta henkilöltä arvonlisäverottomana ja myyneen sen loppuasiakkaalle arvonlisäverollisena. Jos taas alustan katsottaisiin toimivan luonnollisen henkilön nimissä, luonnollinen henkilö myisi hyödykkeen loppuasiakkaalle arvonlisäverottomasti ja alusta suorittaisi arvonlisäveroa ainoastaan omasta välityspalkkiostaan.²⁰

Vaikka tutkielmassa tarkastellaan majoituspalvelualustasektorin suurimpien toimijoiden liiketoimintamalleja, käyttöehtoja, vuokrailmoituksia ja muita julkisesti saatavilla olevia tietoja, ei tutkielman tavoitteena ole ottaa kantaa yksittäisen toimijan arvonlisäverotukseen. Majoituspalvelualustojen ehtoja ja toimintaa on esitelty tutkielmassa vain esimerkinomaisesti, jotta voidaan saada käsitys siitä, millaisin eri tavoin alustat voivat toimia. Tutkielman tavoite on luoda kriteereitä, joita voidaan käyttää sen arvioimisessa, tapahtuuko majoituspalvelun myynti alustan kautta alustan vai alkuperäisen palveluntarjoajan nimissä.

Majoituspalvelualustojen tarjoamiin palveluihin liittyy useita epäselviä ja tulkinnallisia arvonlisäverokysymyksiä, joista rajanveto komissiokaupan ja välityspalvelun välillä on vain yksi. Oikeuskirjallisuudessa komissiokaupan ja välityspalvelun välisen rajanvedon lisäksi on nostettu keskeisenä majoituspalvelualustoihin liittyvänä haasteena alustan tarjoaman palvelun luokittelu arvonlisäverotuksessa. Alustan tarjoama palvelu voitaisiin luokitella sähköisesti suoritettavaksi palveluksi (AVL 69 j §), välityspalveluksi tai kiinteistöön kohdistuvaksi palveluksi (AVL 67 §).²¹

Tutkielmassa käsitellään majoituspalveluja tarjoavien alustojen arvonlisäverotusta vain komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välisen rajanvedon kannalta. Tutkielmassa ei siten oteta kantaa tai pyritä selvittämään, tulisiko majoituspalveluja tarjoavien alustojen tarjoamia palveluja katsoa arvonlisäverolain 69 j §:n mukaisiksi sähköisesti suoritettaviksi palveluiksi. Sähköisesti suoritettava palvelu on määritelty täytäntöönpanoasetuksen 7 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan sähköiset palvelut ovat

²⁰ Paukku 2022, s. 169.

²¹ Suso 2020, s. 8.

palveluja, jotka suoritetaan internetin tai sähköisen verkon välityksellä ja joiden luonteesta johtuu, että ne ovat pääasiassa automatisoituja ja vaativat vain vähän ihmisen osallistumista eikä niitä voida suorittaa ilman tietotekniikkaa. Sen selvittämiseksi tulisiko alustojen tarjoamat palvelut luokitella sähköisiksi palveluiksi tulisi tarkastella sitä missä määrin alustojen palvelut ovat automatisoituja, ja missä määrin niiden suorittaminen vaatii ihmisen osallistumista. Tutkielman rajallisuuden takia tähän ei ole mahdollista perehtyä tarkemmin, mutta kyseinen problematiikka on keskeinen kysymys alustojen arvonlisävero-ongelmien ratkaisussa.²²

Tutkielman aiheen ja tarkoituksen ulkopuolelle rajautuu myös sen selvittäminen, voitaisiinko majoituspalveluja tarjoavien alustojen toimintaa tarkastella siltä kannalta, että ne vain välittäisivät majoituspalveluista veloitettavia maksuja ja harjoittaisivat näin ollen AVL 42 §:n mukaista rahoituspalvelun myyntiä, josta ei AVL 41 §:n mukaan suoriteta arvonlisäveroa.²³

Arvonlisäverotuksen pääsääntö on AVL 1 § 1 momentin 1 kohdassa, jonka mukaan arvonlisäveroa suoritetaan valtiolle liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarantoiminnan ja palvelun myynnistä. Tämä tarkoittaa, että verovelvollisuus edellyttää, että toimintaa harjoitetaan liiketoiminnan muodossa. Tässä tutkielmassa ei pyritä määrittelemään sitä, milloin majoituspalvelun myynnin katsotaan tapahtuvan arvonlisäverotuksellisesti liiketoiminnan muodossa. Tämän tutkielman tarkoitus ei myöskään ole ottaa kantaa majoituspalvelun käsitteen sisältöön. Tutkielmassa selostetaan vain lyhyesti, mitä majoituspalvelulla tarkoitetaan arvonlisäverotuksessa. Majoituspalvelualustat voivat myös myydä majoitusten lisäksi muita palveluita, kuten

²² Ks. aiheesta tarkemmin esim. Loquet – Karoutis 2020. Heidän mukaansa esimerkiksi Airbnb voi sen saatavien tietojen mukaan tilapäisesti poistaa ilmoituksen tai estää pääsyn alustalle tai perua varauksen, mikä implikoi sitä, että alustan ylläpito vaatii ihmisen osallistumista.

²³ Esimerkiksi Pikkujämsä on todennut (2018, s. 643), että Airbnb:n ja Uberin kaltaisten alustaoperaattoreiden toimintaa ei voida pitää maksupalveluna, koska alustan ylläpito sisältää paljon muutakin kuin ainoastaan maksutavan tarjoamista loppuasiakkaille.

elämyspalveluita²⁴. Tutkielmassa ei oteta kantaa tämän kaltaisten lisäpalvelujen myynnin arvonlisäverotukseen.

Tutkielmassa ei niin ikään käsitellä niin kutsuttua DAC7-direktiiviä. DAC7-direktiivillä viitataan Euroopan unionin neuvoston hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla annettuun direktiiviin, jota päivitettiin muutosdirektiivissä 2021/514/EU. Kyseisessä muutoksessa asetettiin alustaoperaattoreille huolellisuus- ja raportointivaatimuksia. Näitä huolellisuus- ja raportointivaatimuksista saatavia tietoja voidaan hyödyntää kyseisen direktiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaan myös arvonlisäverotusta koskeviin veroviranomaisten päätöksiin. Tutkielmassa kuitenkin tunnustetaan, että kyseisen direktiivin alustoille asettamat vaatimukset ovat yksi osa alustojen alati kasvavaa hallinnollista taakkaa.

1.3. Metodit ja oikeuslähteet

Tutkielmassa tutkitaan aihetta lainopillisella metodilla. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka on tutkimusmetodi, jossa tutkimuksen kohteena on voimassa oleva oikeus²⁵. Tutkielma pyrkii siten lainopillisin keinoin selvittämään sitä, millaisia ehtoja voimassa oleva oikeus asettaa sille, että alustan kautta myyty majoituspalvelu katsotaan myydyn komissiokaupan muodossa ja milloin alustan voidaan katsoa myyvän majoituspalvelun välitystä.

Lainopin tutkiessa voimassa olevaa oikeutta sen tehtävänä on oikeuden systematisointi ja tulkinta. Systematisoinnissa tutkitaan ja jäsennetään oikeudenalojen käsitteitä, oikeusperiaatteita ja teoreettisia rakennelmia. Systematisoinnilla lainoppi järjestää oikeusnormeja ja näin ollen yhtenäistää ja johdonmukaistaa oikeusjärjestelmää.²⁶ Tässä

²⁴ Beretta 2019, s. 30.

²⁵ Hirvonen 2011, s. 21.

²⁶ Hirvonen 2011, s. 25.

tutkielmassa systematisoidaan arvonlisäverotuksen sääntöjä, jotka koskevat sitä kenen nimissä ja lukuun myynti tapahtuu.

Lainopin tulkinnallista ulottuvuutta kutsutaan käytännölliseksi lainopiksi. Käytännölliseen lainoppiin kuuluu oikeusperiaatteiden punninta sekä niiden tasapainottaminen.²⁷ Kun tutkielmassa on ensin systematisoitu voimassa oikeuden sisältöä siltä kannalta, kenen nimissä ja lukuun myynti tapahtuu, tutkielma siirtyy tulkitsemaan systematisoinnin avulla tuotettuja näkemyksiä majoituspalveluja tarjoavien alustojen viitekehukseen. Tätä kautta pyritään selvittämään sitä, millä edellytyksillä majoituspalvelun myynnin alustan kautta katsotaan tapahtuvan komissiokaupan muodossa eli alustan nimissä ja millä edellytyksillä majoituspalveluja tarjoavan alustan voidaan katsoa myyvän välityspalvelua. Tutkielma pyrkii siis tulkitsemaan sen tutkimusongelmaa sen ensin tuottaman lainopillisen systematisoinnin perusteella.

Koska tutkielma on lainopillinen, se rakentuu oikeuslähteiden varaan. Oikeuslähteiden jaottelu perustuu perinteisesti Aulis Aarnion esittämään luokitteluun, joka on vakiintunut suomalaisessa oikeustieteessä. Aarnio jaottelee oikeuslähteet vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin, heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat laki ja maantapa, heikosti velvoittavia oikeuslähteitä lainvalmistelutyöt ja tuomioistuinratkaisut ja sallittuja oikeuslähteitä oikeustiede, oikeusperiaatteet sekä reaaliset argumentit.²⁸

Tutkielman keskeiset vahvasti velvoittavat oikeuslähteet ovat arvonlisäverolain ja arvonlisäverodirektiivin säännökset. Suomessa arvonlisäverotuksesta säädetään arvonlisäverolailla, jolla on implementoitu EU:n arvonlisäverodirektiivi osaksi Suomen oikeusjärjestystä. Arvonlisäverodirektiivin ja kansallisen arvonlisäverolain välisestä suhteesta on huomattava, että normihierarkian perusteella EU:n lainsäädännöllä on ensisijainen asema suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön²⁹. Tämä tarkoittaa, että

²⁷ Hirvonen 2011, s. 25.

²⁸ Hirvonen 2011, s. 42–43.

²⁹ Hirvonen 2011, s. 43.

kansallista arvonlisäverolakia on tulkittava ja sovellettava arvonlisäverodirektiivin mukaisesti ja niiden ollessa ristiriidassa EU-oikeus on ensisijainen kansalliseen oikeuteen nähden. Tutkielman kannalta keskeisiä säännöksiä ovat komissiokauppaa koskeva AVL 19 §, jossa on implementoitu arvonlisäverodirektiivin 28 artikla. Välityspalvelua tai sen tunnusmerkkejä ei ole määritelty arvonlisäverolaissa eikä direktiivissä. Muulle kuin elinkeinonharjoittajalle myydyin välityspalvelun myyntimaata koskeva säännös on AVL 69 l §:ssä. Kyseinen säännös perustuu arvonlisäverodirektiivin 46 artiklaan, joka nousee keskiöön tutkielmassa sen takia, että siinä todetaan, että välityspalvelun myynnin tulee tapahtua toisen nimissä ja toisen lukuun. Säännösten lisäksi vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat unionin tuomioistuimen antamat tuomiot³⁰, joita tutkielmassa käsitellään erityisesti välityspalvelun käsitteen määrittelemiseksi, mutta myös muissa yhteyksissä.

Tutkielman heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat komissiokauppaa ja välityspalvelun myyntiä koskevat oikeustapaukset. Aihetta käsitteleviä oikeustapauksia löytyy niin korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksistä³¹ kuin Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisuista. Lisäksi oletettua suorittajaa koskevan sääntelyn käsittely perustuu erityisesti Euroopan unionin komission *VAT in the Digital Age* -lainsäädäntöhankkeen valmistelumateriaaleihin.³²

Alustatalouden arvonlisäverotusta sekä komissiokaupan ja välityspalvelun myyntiä käsittelevää oikeuskirjallisuutta on jonkin verran ja sitä on hyödynnetty tämän tutkielman aineistona. Lisäksi tutkielmassa käytettyjä sallittuja oikeuslähteitä ovat Verohallinnon antamat syventävät vero-ohjeet, joista tutkielmassa käytettyjä ovat erityisesti Komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverotus (1.9.2024, Dnro

³⁰ Hirvonen 2011, s. 43.

³¹ Korkein hallinto-oikeus alkoi käyttää julkaisemistaan päätöksistään termiä ennakkopäätös huhtikuusta 2024 alkaen. Tätä ennen julkaistuja KHO:n päätöksiä kutsuttiin vuosikirjapäätöksiksi. Tutkielmassa käytetään kuitenkin johdonmukaisuuden vuoksi kaikista KHO:n päätöksistä termiä ennakkopäätös, vaikka päätös olisikin julkaistu ennen huhtikuuta 2024.

³² Euroopan unionin neuvosto 2024, Komissio 2022a, Komissio 2022b.

VH/5412/00.01.00/2024) sekä Majoitustoiminnan arvonlisäverotus (1.7.2023, Dnro VH/2022/00.01.00/2023)

Lisäksi tutkielmassa on käytetty myös muita lähteitä kuin oikeuslähteitä. Näitä lähteitä on hyödynnetty sen selvittämiseksi, miten alustatalous toimii. Alustatalouden määritelmää sekä ominaispiirteitä on etsitty alustataloutta käsittelevien muiden tieteenalojen tieteellisistä julkaisuista sekä alustatalouden verotusta koskevien lainsäädäntöehdotusten valmistelumateriaaleista. Lisäksi majoituspalveluja tarjoavien alustojen erilaisten sopimusehtojen sekä muun tutkielman aiheen kannalta olennaisen tiedon hankkimiseksi on vierailtu eri majoituspalvelualustojen internetsivuilla ja tutkittu alustojen käyttöehtoja ja muita ohjeita.

1.4. Tutkielman rakenne

Tässä johdantokappaleessa esiteltä tutkimuksen tausta ja aihe, tutkimuskysymykset sekä rajaukset. Lisäksi johdantoluvussa on kuvattu käytetyt metodit ja oikeuslähteet. Tutkielman toisessa luvussa käsitellään ensin alustatalouden yleisiä piirteitä ja toimintatapoja. Tämän jälkeen toisessa luvussa selostetaan lyhyesti mitä majoituspalveluilla tarkoitetaan arvonlisäverotuksessa, jonka jälkeen tarkastellaan syvemmin majoituspalveluja tarjoavien alustojen toimintaa. Majoituspalvelualustoja käsittelevässä luvussa tarkastellaan ensin millaista liiketoimintaa majoituspalvelualustat voivat tyypillisesti harjoittaa, jonka jälkeen siirrytään tarkastelemaan majoituspalvelusektorilla toimivien suurimpien alustatoimijoiden käyttöehtoja, vuokrailmoituksia sekä tietoja veloitusavoista ja laskutuksesta.

Tutkielman kolmas luku käsittelee komissiokauppaa sekä välityspalvelun myyntiä koskevia oikeussääntöjä. Luvussa käydään läpi komissiokaupan sekä välityksen tunnusmerkkejä, niihin liittyvää oikeuskäytäntöä sekä niiden välistä rajanvetoa. Neljännessä luvussa käsitellään kolmannessa luvussa esiteltyjä komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin tunnusmerkkejä majoituspalvelualustojen kontekstissa ja

arvioidaan, miten niitä voidaan soveltaa sen arvioimiseen, kenen nimissä alustan kautta myyty majoituspalvelu myydään loppuasiakkaalle.

Tutkielman viides luku käsittelee oletetun suorittajan järjestelmää, jota on ehdotettu sovellettavaksi majoituspalveluja tarjoaviin alustoihin. Luvussa käydään myös läpi missä yhteydessä järjestelmää on sovellettu jo ennen *VAT in the Digital Age* -hankkeen ehdotusta. Luvussa tarkastellaan myös, minkälaisia näkemyksiä komission ehdotus oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisesta majoituspalvelua tarjoaviin alustoihin on herättänyt oikeuskirjallisuudessa. Lisäksi luvussa arvioidaan, minkälaisia vaikutuksia järjestelmän soveltamisella voidaan olettaa olevan majoituspalvelualustoille.

Tutkielman kuudes ja viimeinen luku kerää yhteen johtopäätökset niistä seikoista, joita neljännessä ja viidennessä luvussa on esitetty. Johtopäätökset esitetään ensin omassa alaluvussa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välisestä rajanvedosta. Tässä alaluvussa tehdään johtopäätöksiä siitä, minkälaisin kriteerein voidaan arvioida sitä, tapahtuuko alustojen myynti loppuasiakkaalle komissiokaupan muodossa vai onko alustan myynti välityspalvelunmyyntiä. Lisäksi johtopäätöksissä omassa alaluvussa käsitellään vielä oletetun suorittajan järjestelmää ja sitä, miten sen voidaan olettaa vaikuttavan majoituspalveluja tarjoavien alustojen toimintaan. Johtopäätösten viimeisessä osiossa esitetään vielä lyhyesti näkemys siitä, mihin suuntaan alustojen arvonlisäverotus on tutkielman tulosten perusteella Euroopan unionissa menossa.

2. ALUSTATALOUS JA MAJOITUSPALVELUALUSTAT

2.1. Alustataloudesta yleisesti

Alustataloudelle ei ole olemassa yhtä vakiintunutta ja kaiken kattavaa määritelmää. Alustataloudesta voidaan eri asiayhteyksissä käyttää myös nimityksiä jakamistalous, vertaistalous (peer-to-peer) tai keikkatalous. Nimitykset eivätkä niiden määritelmät ole tarkkarajaisia ja ne voivat olla usein päällekkäisiä. Tässä tutkielmassa käytetään termiä alustatalous. Alustatalouden liiketoiminta perustuu siihen, että alustana toimiva taho ei tuota sen kautta myytyjä hyödykkeitä itse vaan mahdollistaa alustan käyttäjien väliset transaktiot osallistumatta niihin itse³³. Alustalla ei siten ole hallussaan hyödykkeen tuottamiseen vaadittavaa pääomaa tai työvoimaa³⁴. Alustan kautta myyty hyödyke ei missään vaiheessa siirry alustan omistukseen, vaan hyödyke siirtyy alkuperäiseltä myyjältä suoraan loppuasiakkaalle³⁵.

Alustan harjoittamassa liiketoiminnassa on alustan lisäksi tyypillisesti kaksi osapuolta. Nämä osapuolet ovat myyjiä ja ostajia, jotka ovat molemmat alustan asiakkaita, sillä alusta mahdollistaa näiden osapuolten kohtaamisen sekä heidän välisensä transaktion.³⁶ Tällaisia alustoja, joiden välityksellä mahdollistetussa transaktiossa on kolme osapuolta, kutsutaan monisuuntaisiksi alustoiksi³⁷.

Koska alustoja on niiden moninaisuuden takia mahdotonta määritellä tyhjentävästi, on tärkeä huomata että, alustalla voidaan viitata myös sellaiseen toimijaan, joka ei toimi edellä kuvatulla tavalla, jossa on kolme osapuolta. Alustatalouden toimijana voidaan pitää myös yksisuuntaisesti toimivaa alustaa, kuten esimerkiksi suoratoistopalvelu Netflixiä tai

³³ Pauku 2022, s. 169.

³⁴ Pauku 2022, s. 176.

³⁵ Björkroth et al 2018, s. 314.

³⁶ OECD 2019, s. 14.

³⁷ OECD 2018, s. 10.

Spotifyta³⁸. Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin monisuuntaisiin alustoihin, joiden tehtävänä on yhdistää palveluntarjoaja sekä loppuasiakas ja mahdollistaa näiden välinen transaktio. Netflixin kaltaisten yksisuuntaisten alustojen arvonlisäverokäsittely lienee helpommin määriteltävissä, sillä myyjän, ostajan ja myydyn hyödykkeen yksilöiminen yksisuuntaisesti toimivilla alustoilla on suoraviivaisempaa.

Tässä tutkielmassa termillä alusta tai alustatoimija viitataan alustan omistavaan tahoon. Jäljempänä komissiokauppaa ja välityspalvelua käsittelevissä kohdissa alustoista puhutaan myös termillä asiamies. Alustalla toimivista myyjistä käytetään käsitettä alkuperäinen palveluntarjoaja ja majoituspalvelujen kontekstissa myös käsitettä majoittaja. Ostajista käytetään puolestaan käsitettä loppuasiakas ja majoituspalveluista puhuttaessa myös majoittuja.

Alustatalouden nousun synnyttämät liiketoimintamallit eroavat monella tavalla perinteisistä liiketoimintamalleista. Keskeisinä eroina voidaan pitää muun muassa transaktioon osallistuvien tahojen määrää, jokaisen tahon merkitystä liiketoiminnan arvonluonnissa, vastuun ja riskin kantavan tahon määräytymistä, palkkion määräytymistä sekä maksujen välittämistä.³⁹ Sekä alkuperäinen palveluntarjoaja että loppuasiakas voivat käyttää useita alustoja samanaikaisesti⁴⁰. On siis mahdollista, että esimerkiksi alkuperäinen palveluntarjoaja tarjoaa majoitustaan useamman majoituspalvelualueen kautta samanaikaisesti.

Lisäksi alustatoimijat eroavat perinteisestä liiketoiminnasta tuotantoketjujen ja arvonluontimekanismien takia. Perinteisesti yritysten on ajateltu luovan arvoa lineaarisessa tuotantoketjussa, jossa yritys hankkii itse tuotantopanoksia ja valmistaa niistä lopputuotteen asiakkaalleen. Tällaisessa toimintamallissa arvo syntyy yrityksen sisällä pääomaa ja työvoimaa hyödyntämällä. Monisuuntaiset alustat puolestaan luovat arvoa luomalla ja ylläpitämällä virtuaalisia markkinapaikkoja ja helpottamalla

³⁸ Kajala 2019, s. 2.

³⁹ Komissio 2022b, s. 18.

⁴⁰ Lamensh et al 2024, s. 3.

transaktioita kahden tai useamman tahon välillä. Alustataloudessa arvo syntyy siis suoraan käyttäjien toiminnasta teknologisten, kaupallisten ja oikeudellisten infrastruktuurien kautta, jotka alustatoimija on luonut.⁴¹

Lisäksi alustojen arvoa kasvattaa niin sanottu verkostovaikutus. Verkostovaikutus ilmenee alustataloudessa siten, että alustaa käyttävän tahon alustasta saama hyöty on riippuvainen alustan käyttäjien lukumäärästä. Alusta on näin ollen sitä hyödyllisempi, mitä suurempi osa tietyn sektorin toimijoista hyödyntää sitä.⁴² Alustojen toiminnassa keskeistä on siis sen käyttäjäryhmien välinen riippuvuus. Alustan käyttäjät ovat riippuvaisia toisistaan siinä mielessä, että myyjät tarvitsevat näkyvyyttä myymälleen hyödykkeelleen ja ostajat puolestaan tietoa kaikista eri hyödykevaihtoehdoista, joita heille on tarjolla.⁴³ Vaikka verkostovaikutus voi mahdollistaa liiketoiminnan kasvun ja huomattavan markkina-aseman, nopean verkostovaikutuksen vaarana on se, että vauhdikkaasti kehittyvän teknologian seurauksena verkostovaikutuksen avulla saavutettu markkina-asema voidaan myös menettää nopeasti⁴⁴. Verkostovaikutusten lisäksi alustatoimijoiden markkinavoima pohjautuu immateriaaliseen pääomaan sekä datan hallintaan⁴⁵.

Kaupankäyntiin sisältyy aina erilaisia riskejä ja nämä riskit ovat myös läsnä alustan kautta harjoitetussa liiketoiminnassa. Alustan toiminta voidaan myös käsittää välikätenä, joka luo osapuolten välille luottamuksen⁴⁶. Alustat voivat tarjota erilaisia keinoja ja työkaluja, joiden avulla voidaan lisätä sen kautta kauppaa käyvien tahojen keskinäistä luottamusta. Tällaisia keinoja ja työkaluja ovat erilaiset arvostelujärjestelmät, pakolliset tuotekuvaukset, käyttäjien verifiointit ja automaattiset käännökset.⁴⁷

⁴¹ Beretta 2019, s. 9-10.

⁴² Kajala 2019, s. 2.

⁴³ Björkroth et al 2018, s. 315.

⁴⁴ Björkroth et al 2018, s. 321.

⁴⁵ Björkroth et al 2018, s. 312.

⁴⁶ Paukku 2022, s. 179.

⁴⁷ Lamensch et al 2024, s. 4.

Alustojen liiketoimintamalleja voidaan luokitella myös muilla tavoilla, kuin yksi- ja monisuuntaisina. Esimerkiksi Amazonin ja Ebay:n kaltaisia toimijoita on voitu pitää tuotealustoina, kun taas ruokalahettipalveluita tarjoavia alustoja, kuten Wolt ja Foodora, voidaan pitää palvelualustoina. Uberin ja Airbnb:n kaltaisia alustoja on luokiteltu omaisuudenjakoalustoiksi.⁴⁸

Alustoja on luokiteltu myös pääoma-alustoihin ja työvoima-alustoihin. Pääoma-alustana voidaan pitää Airbnb:n kaltaisia alustoja, joissa alusta yhdistää pääoman (asunnon/majoituksen) omistajan ja majoittujan. Työvoima-alustan tarkoituksena voidaan taas katsoa olevan asiakkaan yhdistäminen sellaiseen tahoon, joka on valmis suorittamaan tarvittavan palvelun. Esimerkkeinä työvoima-alustoista voidaan pitää henkilökuljetusta tarjoavia alustoja, kuten Uber, Lyft ja Bolt. Jako ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen siinä mielessä, että esimerkiksi Uberin kuljettaja suorittaa kuljetuspalvelun omalla autollaan.⁴⁹ Kantavana ajatuksena tässä jaottelussa voidaan kuitenkin nähdä se, että asunnon vuokrauksessa hyödynnetään pikemmin alkuperäisen palveluntarjoajan pääomaa passiivisuontoisemmin, kun taas Uberin kaltaisissa alustoissa kuljettaja tarjoaa omaa työvoimaansa ja suorittaa palvelun suoraan kontaktissa loppuasiakkaan kanssa. Airbnb:n kautta majoituksen ostava loppuasiakas voi majoittua majoittajan omistamassa majoituksessa koskaan tapaamatta majoittajaa.

Arvonlisäverotuksessa alustojen luokitteluperiaatteena voitaisiin yhtäältä esimerkiksi pitää tavarain tai palvelun myyntiä. Näin ollen esimerkiksi Ebay lukeutuisi tavaroita myyviin alustoihin, joiden tekemiin myynteihin sovellettaisiin tavaroiden myyntiä koskevia arvonlisäverosääntöjä. Uberia ja Airbnb:tä puolestaan voisi pitää palvelualustoina, joihin sovellettaisiin palvelujen myyntiä koskevia arvonlisäverosääntöjä. Toisaalta monet alustat myyvät sekä palvelua että tavaraa, joten ainakaan arvonlisäverotuksessa tällaisia jaotteluja ei tule pitää määrittävänä tekijänä, vaan lienee keskeisempää tarkastella alustan toimintaa kokonaisuudessa.

⁴⁸ Bal 2018, s. 2.

⁴⁹ Beretta 2019, s. 28.

Eräänä merkittävänä kategoriana voidaan kuitenkin arvonlisäverotuksessa pitää sitä, että alustan tulee olla liiketoimintamalliltaan sellainen, jossa syntyy jokin transaktio. Mikäli alustalla ei tapahdu minkäänlaista transaktiota, ei voi verotettavaakaan tapahtumaa syntyä⁵⁰. Näin ollen alustat, jotka vain esimerkiksi ohjaavat käyttäjän toiselle sivustolle, eivät ole tämän tutkielman kannalta relevantteja.

Alustojen roolit ja vastuut voivat vaihdella merkittävästi riippuen alustasta. Alustojen tyypillisimpiin rooleihin ja vastuisiin kuuluu kuitenkin käyttäjien yhdistäminen ja heidän välisensä yhteydenpidon mahdollistaminen, maksujen käsittely ja joissain määrin myös valitusten käsittely.⁵¹ Tutkielman kannalta relevanttien majoituspalveluja tarjoavien alustojen rooleja ja vastuita käsitellään luvussa 2.3.2.

Alustalla toimiva alkuperäinen myyjä voi hinnoitella alustalla myytävän hyödykkeen itsenäisesti tai alusta voi osallistua hyödykkeen hinnoitteluun. Hinnoittelu voi myös tapahtua algoritmipohjaisesti, joka voi aiheuttaa haasteita monen asian arvioinnissa. Algoritmien avulla hinnoittelu voi tapahtua dynaamisesti, joka mahdollistaa siis sen, että hyödykkeen hinta muodostuu kysynnän ja tarjonnan mukaan⁵². Tällöin hyödykkeen hinta siis nousee sitä korkeammaksi, mitä enemmän hyödykkeelle on kysyntää. On kuitenkin myös mahdollista, että alustalla toimiva alkuperäinen myyjä nostaa itse tuotteen hintaa huomatessaan kysynnän kasvaneen, jolloin hinnoittelu ei tapahdu algoritmien avulla, vaikka hinta muuttuisi kysynnän mukaan.

2.2. Majoituspalvelu arvonlisäverotuksessa

Arvonlisäverolain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan arvonlisäveroa suoritetaan liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarantoiminnan ja palvelun myynnistä. Kyseisen säännöksen mukaan, kun myynti tapahtuu liiketoiminnan muodossa,

⁵⁰ Pauku 2022, s. 176.

⁵¹ Komissio 2022b, s. 35.

⁵² Björkroth et al 2018, s. 328.

verollisuus on arvonlisäverotuksessa pääsääntö. Poikkeuksen tähän muodostavat erikseen verottomaksi säädettyt toiminnot. Tällainen poikkeus on kiinteistön vuokraus, sillä kiinteistöön kohdistuvan käyttöoikeuden luovuttaminen on arvonlisäverolain 27 §:n mukaan arvonlisäverotonta. Arvonlisäverolain 29 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan arvonlisäveroa kuitenkin suoritetaan hotelli- ja leirintäaluetoiminnassa sekä niihin verrattavassa majoitustoiminnassa tapahtuvasta huoneiden, leirintäpaikkojen, mökkien ja muiden sellaisten tilojen käyttöoikeuden luovuttamisesta.

Arvonlisäverolain 84 §:n mukaan myynnistä suoritettavan veron yleinen verokanta on 25,5 % ellei toisin säädetä. Majoitustilan käyttöoikeuden luovuttamiseen soveltuu tästä pääsäännöstä poikkeussäännös. Majoitustilan käyttöoikeuden luovuttamiseen sovelletaan arvonlisäverolain 85a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan alennettua verokantaa. Mikäli majoituspalvelun yhteydessä luovutetaan muita palveluja tai tavaroita, ei näihin luovutuksiin sovelleta alennettua verokantaa⁵³.

Majoitustilan käyttöoikeuden luovuttamisessa voi tulla myös arvioitavaksi se, onko kyseessä verollinen majoitustilan luovuttaminen, johon sovelletaan alennettua verokantaa vai onko kyseessä arvonlisäverolain 27 §:n mukainen veroton kiinteistön käyttöoikeuden luovutus.

Kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisen verottomuus perustuu arvonlisäverodirektiiviin. Direktiiviin perustuu myös majoitustoiminnan verollisuus. Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 2 kohdan alakohdan mukaan verosta vapautusta ei sovelleta hotellialalla tai vastaavalla alalla harjoitettavaan kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä määriteltyyn majoitustoimintaan. Näin ollen majoitustoiminnan määrittely on direktiivissä jätetty jäsenvaltioiden harkintavaltaan.

Verohallinto on antanut aiheeseen liittyen syventävän vero-ohjeen ”*Majoitustoiminnan arvonlisäverotus*”, jonka mukaan majoitustoimintana voidaan pitää toimintaa, jota pidetään majoitustoimintana yksityisoikeudellisen sääntelyn mukaan. Majoitustoimintaa

⁵³ Lamppu – Ruohola 2023, s. 395.

sääntelevät muun muassa laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (308/2006), ulkoilulaki (606/1973) sekä terveydensuojelulaki (763/1994). Ohjeessa kuitenkin tuodaan esiin, että kyseisten lakien soveltuminen ei yksinään ratkaise sitä, onko harjoitettu toiminta majoituspalvelun myyntiä.⁵⁴

Verohallinnon ohjeessa esitetään kriteerejä ja perusteita, joiden avulla voidaan arvioida sitä, onko kyse verollisesta majoituspalvelun myynnistä vai verottomasta kiinteistön vuokrauksesta. Verohallinto katsoo majoitustoiminnan kriteeriksi majoitustilojen tilapäisyyden, jolla tarkoitetaan vuokrausta lyhyeksi ajaksi.⁵⁵ Verohallinnon linja perustuu unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Unionin tuomioistuin on katsonut, että hotellimajoituksen ja huoneiston vuokrauksen rajanvedossa voidaan käyttää kriteerinä majoituksen kestoa, sillä hotelleissa majoitutaan tyypillisesti vain lyhyen aikaa, kun taas vuokratussa huoneistossa melko pitkään.⁵⁶

Lisäksi Verohallinnon ohjeessa edellytyksenä tilapäisyydelle esitetään, että majoituksen on oltava ehtojensa puolesta todellinen vaihtoehto hotellissa majoittumiselle. Tilapäisyyttä puoltaa ohjeen mukaan myös se, että majoituksen vuokraa mainostetaan ja se peritään päivä- tai viikkoperusteisesti. Merkitystä annetaan myös muille sopimusehdoille sekä majoituksen kalustukselle. Asunnon kalustuksesta todetaan ohjeessa, että kriteeri perustuu majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin. Mikäli vuokrataan huoneistoa tai muuta tilaa, joka ei ole kalustettu, ei tällaisessa toiminnassa voi lähtökohtaisesti olla kyse majoituspalvelusta.⁵⁷

Majoituspalvelua pidetään arvonlisäverotuksessa kiinteistöön liittyvänä palveluna, joka tarkoittaa, että sen myyntimaa määräytyy arvonlisäverolain 67 §:n mukaisesti. Kyseisen pykälän mukaan kiinteistöön liittyvät palvelut on myyty Suomessa, jos kiinteistö sijaitsee täällä. Majoituspalvelun välitystä ei puolestaan pidetä kiinteistöön liittyvänä palveluna,

⁵⁴ Verohallinto 2023a, kappale 1.2.

⁵⁵ Verohallinto 2023a, kappale 2.

⁵⁶ C-346/95, *Blasi*, kohta 23.

⁵⁷ Verohallinto 2023a, kappale 2.

vaan sen myyntimaa määräytyy välityspalvelua koskevien myyntimaasääntöjen mukaisesti, jotka käydään läpi tutkielmassa välityspalvelua käsittelevässä kohdassa.

2.3. Majoituspalvelualustat

2.3.1. Majoituspalveluja tarjoavien alustojen liiketoiminta

Majoituspalveluja tarjoavat alustat tarjoavat käyttäjilleen mahdollisuuden vuokrata majoitustiloja ympäri maailmaa. Alustan käyttäjäryhmät jakautuvat majoittajiin eli ”hosteihin” (tässä tutkielmassa myös nimellä alkuperäinen palveluntarjoaja) ja loppuasiakkaisiin. Majoittajat voivat olla niin luonnollisia henkilöitä kuin ammattimaisesti toimivia elinkeinonharjoittajia. Alustalla majoittajat voivat listata vuokrattavaksi vapaana olevia tilojaan, kuten esimerkiksi asuntoja, huoneistoja, huviloita, mökkejä tai huoneita. Loppuasiakkaat pystyvät alustalla selaamaan ja vuokraamaan näitä majoituksia. Loppuasiakkaat voivat asettaa alustojen hakutoimintojen kautta erilaisia kriteerejä, joiden avulla he pystyvät löytämään heille parhaan majoituksen.

Majoituspalveluja tarjoavien alustojen liiketoiminta- ja ansaintamallit voivat vaihdella suurestikin keskenään. Jotkut alustat toimivat täysin veloittuksetta ja saavat tulonsa mainostamisesta. Usein alustojen tulot muodostuvat kuitenkin siitä palkkiosta, jonka alusta ottaa itselleen sen kautta myydystä majoituspalvelusta. Majoituspalveluja tarjoavat alustat voivat veloittaa kiinteän palkkion palveluistaan, jolloin alkuperäisen palvelujen tarjoajan ja loppuasiakkaan välisen transaktion hinnalla ei ole merkitystä alustan perimälle palkkiolle. Jotkut alustat puolestaan veloittavat tietyn prosenttiosuuden transaktion alkuperäisen palveluntarjoajan loppuasiakkaalta veloittamasta hinnasta.

Majoituspalveluja tarjoavien alustojen majoitustyypeistä on eroteltavissa neljä erilaista kategoriaa. Kaksi ensimmäistä kategoriaa ovat asunnon vuokraaminen (residence renting) ja hotelli- ja bed and breakfast -tyyppinen majoitustoiminta (B&B and hotel accomodation), joiden välinen ero on siinä, että jälkimmäiseen kuuluu usein jonkinlaisia

lisäpalveluja ja toteutetaan usein yrityksen toimesta. Asunnon vuokraamisella majoitusta varten viitataan toimintaan, jossa luonnollinen henkilö vuokraa asuntoaan. Tämä voi käsittää esimerkiksi satunnaisen asunnon vuokraamisen siten, että asuntoa vuokrataan silloin kun majoittaja ei itse asu asunnossa tai sellaisen asunnon vuokraamisen, joka on pelkästään vuokrattavana majoituskäytössä.⁵⁸

Kaksi muuta kategoriaa ovat kodin jakaminen (home sharing) ja kodinvaihto (home swapping). Kodin jakamisessa majoittaja ja asiakas ovat majoituksessa samanaikaisesti eikä tämän toiminnan tarkoituksena ole välttämättä voitontavoittelu. Kodin jakamisesta saatu vastike voi olla todella pientä tai ilmaista tai vastike voi olla jotain muuta kuin rahaa. Kodinvaihdossa molemmat osapuolet ovat sekä majoittajia että loppuasiakkaita, sillä osapuolet vaihtavat kotejaan keskenään. Vastikkeena kodinvaihdossa toimii oikeus majoittua toisen osapuolen majoituksessa.⁵⁹ Tässä tutkielmassa relevantit majoitustyyppit ovat asunnon vuokraaminen sekä hotelli- ja bed and breakfast -majoitustoiminta.

Verrattuna muihin alustataloudessa toimiviin sektoreihin, majoituspalveluja tarjoavien alustojen määrä on suhteellisen vähäinen. Majoituspalveluja tarjoavien alustojen keskuudessa markkinaa hallitsee muutama suurempi toimija, jonka takia kilpailijoiden määrä on vähäisempi kuin muilla alustatalouden sektoreilla. Euroopan unionin alueella toimivista majoituspalveluja tarjoavista alustoista markkinaosuudeltaan isoimpiin lukeutuvat Airbnb, Booking.com, Expedia Group sekä Trip Advisor. Nämä neljä toimijaa hallitsevat Euroopan unionin alueella noin 93 %:n osuutta omasta markkinasta-alueestaan.⁶⁰

2.3.2. Majoituspalveluja tarjoavien alustojen rooli niiden käyttöehtojen mukaan

Alustat rajaavat omaa vastuutaan omilla käyttöehdoillaan, joihin sen käyttäjäryhmät sitoutuvat rekisteröityessään ja ostaessaan majoituspalvelua alustan välityksellä.

⁵⁸ Komissio 2022b, s.25.

⁵⁹ Komissio 2022b, s.25.

⁶⁰ Komissio 2022b, s.29.

Käyttöehdot säätelevät käyttäjien ja palveluntarjoajien välistä suhdetta, peruutuskäytäntöjä, maksuehtoja ja muita palveluihin liittyviä näkökohtia. Käyttöehdot usein muodostavat osan alustan ja sen käyttäjien välisiä sopimuksia. Esimerkiksi Booking.comin internetsivuilla kohdassa *Asiakkaan palveluehdot* todetaan, että kyseiset palveluehdot, alustan *Toimintatavat* kohta sekä alustan *sisältöä koskevat ohjeet ja säännöt* muodostavat osan sopimuksesta alustan kanssa⁶¹. Seuraavaksi tutkielmassa tarkastellaan isoimpien majoituspalveluja tarjoavien alustojen käyttöehtoja, jotta saadaan selville, millaisia vastuita ja rooleja alustat asettavat itselleen.

Airbnb:n käyttöehdoissa kohdassa 17 kerrotaan Airbnb roolista seuraavasti:

*” We offer you the right to use a platform that enables Members to publish, offer, search for, and book Host Services. When Members make or accept a booking, they are entering into a contract directly with each other. Airbnb is not and does not become a party to or other participant in any contractual relationship between Members. Airbnb is not acting as an agent for any Member except for where Airbnb Payments acts as a collection agent as provided in the Payments Terms.”*⁶²

Airbnb käyttöehdot siis painottavat, että Airbnb ei alustana ole minkäänlaisena osapuolena alkuperäisen palveluntarjoajan ja loppuasiakkaan välisessä sopimuksessa vaan palveluntarjoaja ja loppuasiakas solmivat sopimuksen majoituspalvelusta suoraan keskenään. Lisäksi alkuperäisiä palveluntarjoajia koskevassa käyttöehtojen osiossa 7.1 todetaan, majoittaja on itse vastuussa arvonlisävero- ja muiden välillisten verojen velvollisuuksiensa täyttämisestä soveltuvan lainsäädännön mukaisesti.

Booking.comin sopimusehtojen alustan vastuuta koskevat kohdat ovat samoilla linjoilla kuin Airbnb. Booking.comin sopimusehtojen kohdassa *B2 Sopimusvastuu* kerrotaan seuraavasti:

⁶¹ Booking.com 2023a.

⁶² Airbnb 2024a

*“1. Kun teet varauksen tai varauspyynnön, teet sen suoraan palveluntarjoajan kanssa; Booking.com ei ole sopimuksen osapuoli.”*⁶³

Lisäksi sopimusehtojen kohdassa *A4 Alusta* puolestaan todetaan vielä seuraavasti:

*“4. Me emme ole osapuoli sinun ja palveluntarjoajan välisessä sopimussuhteessa. Palveluntarjoaja on yksin vastuussa matkailutuotteesta.”*⁶⁴

TripAdvisorin käyttöehdoissa alustan vastuusta todetaan seuraavasti:

*“TripAdvisor may facilitate the promotion and sale of travel reservations by third parties to you. TripAdvisor is not, however, the party that undertakes the promotion and/or sale. If you book a reservation with a third-party supplier, the contract for the reservation is always solely between you and the third-party.”*⁶⁵

Alustojen käyttöehdoissa näyttäisi olevan samanlainen linja, jossa alustat selkeästi tuovat esiin, että sopimus tehdään majoittajan ja loppuasiakkaan välillä eikä alustaa voida katsoa tämän sopimuksen osapuoleksi millään tavalla. Alustojen käyttöehdot ovat kaikkien luettavissa ja alustat usein painottavat, että käyttämällä alustaa, käyttäjä sitoutuu hyväksymään käyttöehdot.

Alustojen käyttö- ja sopimusehdoista ilmenee myös alkuperäisen palveluntarjoajan vapaus päättää itse vuokraamansa kohteen hinnoittelusta. Se tuodaan esiin loppuasiakkaalle hyvin selvästi. Airbnb:n käyttöehtojen majoittajia koskevassa osassa *4.3. Independence of hosts* majoittajien itsenäisyydestä ja suhteesta Airbnb:hin todetaan seuraavasti:

⁶³ Booking.com 2023a.

⁶⁴ Booking.com 2023a

⁶⁵ TripAdvisor 2024.

" Your relationship with Airbnb is that of an independent individual or entity and not an employee, agent, joint venturer or partner of Airbnb, except that Airbnb Payments acts as a payment collection agent as described in the Payments Terms. Airbnb does not direct or control your Host Service and you understand that you have complete discretion whether and when to provide Host Services and at what price and on what terms to offer them."

Booking.comin toimintatavoissa puolestaan on hinnoittelusta kohdassa *IG Hinnat*:

*"Palveluntarjoajat määrittävät alustallamme näkyvät hinnat. Saatamme rahoittaa palkintoja tai muita etuja."*⁶⁶

Näiden ehtojen ja toimintatapojen perusteella käy ilmi, että alustat, kuten Airbnb ja Booking.com, korostavat alkuperäisten palveluntarjoajien itsenäisyyttä erityisesti hinnoittelussa ja palvelujen ehdoissa. Tosin myös majoituspalvelualustat voivat myös käyttää hinnoittelussa dynaamista hinnoittelua ja sitä kautta osallistua alustan kautta tarjotun majoituksen hinnan asettamiseen⁶⁷.

2.3.3. Vuokrailmoitukset

Airbnb:ssä vuokrattavan majoituksen listauksessa ilmoitetaan selkeästi, kuka on majoituspalvelun alkuperäinen tarjoaja. Airbnb tarjoaa listauksessa myös keinon kommunikoida majoittajan kanssa. Majoittajalle on siis mahdollista laittaa viestiä listauksen kautta esimerkiksi kysyäkseen lisätietoja kohteesta, vaikka ei olisikaan tehnyt varausta. Lisäksi vuokrailmoituksessa voi olla aikaisempien asiakkaiden jättämiä arvosteluja majoittajasta. Nämä seikat tuovat asiakkaalle selkeästi ilmi, että majoituspalvelun tarjoaa alkuperäinen majoittaja, eikä Airbnb myy majoituspalvelua, vaan tarjoaa vain alustan näiden tietojen ilmoittamiseen ja majoitussopimuksen tekemiseen alkuperäisen palveluntarjoajan ja loppuasiakkaan välillä.

⁶⁶ Booking 2023b.

⁶⁷ Lamensch et al 2024, s. 11.

Samat seikat korostuvat myös Booking.comin listauksissa, joskin yksityisen majoittajan hallinnoimissa ilmoituksissa majoittajan tiedot ovat aavistuksen suppeammat eivätkä yhtä selkeästi esillä. Erona Booking.comin listauksissa on myös se, että majoittajalle ei pysty suoraan laittamaan viestiä.

Ainakin Booking.comin ja Airbnb vuokralistauksissa on maininta siitä, onko majoittaja yksityishenkilö vai ammattimainen majoittaja. Booking.com mahdollistaa majoittajilleen rekisteröitymisen alustalleen ammattimaisina majoittajina silloin, kun majoittaja on sellainen taho, joka vuokraa majoituspaikkoja ensisijaisena elinkeinonaan, ammattinaan tai liiketoimintanaan. Yksityisten majoittajien kohdalla Booking.com ilmoittaa, että majoittaja vuokraa majoitustansa sellaisessa tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen yrityksensä tai ammattinsa alaan eivätkä he ole virallisesti elinkeinonharjoittajia. Airbnb:n ilmoituksessa todetaan vain, että majoittajan ollessa yksityinen henkilö, hänen tarjoamaan majoitukseen ei sovelleta kuluttajansuojalakeja. Arvonlisäverotuksellisesti tällaisilla määritelmillä tai esimerkiksi kuluttajansuojalain soveltumisella ei kuitenkaan ole vaikutusta, sillä majoittajien arvonlisäverovelvollisuus ja elinkeinonharjoittajastatus arvioidaan itsenäisesti arvonlisäverolain säännösten mukaan.

2.3.4. Veloitukset ja laskut

Majoituspalvelualustat toimivat keskenään hyvin eri tavoin, joten on myös ilmeistä, että niiden tavat veloittaa ja laskuttaa palveluistaan vaihtelevat. Tässä kappaleessa on käsitelty vain kahden majoituspalvelusektorin suurimman toimijan verkkosivuilta yleisesti saatavina olevia tietoja. Majoituspalvelualustojen arvonlisäverokohtelun kannalta on tärkeä ymmärtää, mistä alustojen veloitukset koostuvat ja miten veloituksista laskutetaan.

Airbnb:n verkkosivuilla todetaan, että alusta veloittaa palvelumaksun, jotta se voi varmistaa alustan sujuvan toiminnan ja kattaa sen tarjoamasta asiakaspalvelusta aiheutuneet kulut⁶⁸. Verkkosivujen mukaan Airbnb on veloitettu perimään

⁶⁸ Airbnb 2024c

palvelumaksustaan arvonlisäveroa niissä maissa, joissa sähköisistä palveluista tulee suorittaa arvonlisäveroa. Airbnb:n verkkosivuilla mainitaan, että suomalaiselta asiakkaalta veloitetaan Airbnb:n palvelumaksuista arvonlisäveroa voimassa olevan yleisen verokannan mukaisesti 25,5 %.^{69 70}

Airbnb:n liiketoimintamalliin kuuluu kaksi mahdollista palvelumaksurakennetta. Sen verkkosivujen mukaan yleisin palvelumaksun veloitustapa on jaettu palvelumaksu, jossa alusta perii alkuperäiseltä palveluntarjoajalta useimmissa tapauksissa 3 %:n palvelumaksun ja loppuasiakkaalta useimmiten alle 14,2 %:n palvelumaksun. Airbnb:n verkkosivuilla on mainittu myös toinen palvelumaksun veloitusmalli, jossa palvelumaksu veloitetaan kokonaan alkuperäiseltä palveluntarjoajalta, jolloin palvelumaksun osuudeksi on ilmoitettu yleisimmin 14–16 %.⁷¹

Booking.comin verkkosivujen mukaan sen kautta myyty majoitus voidaan veloittaa loppuasiakkaalta kolmella eri tavalla. Alkuperäinen palveluntarjoaja voi veloittaa maksun loppuasiakkaalta majoituspaikassa. Toinen vaihtoehto on, että alkuperäinen palveluntarjoaja voi veloittaa loppuasiakkaalta maksun etukäteen, jolloin Booking.com tai sen tytäryhtiö vastaanottaa loppuasiakkaan maksutapatiedot ja välittää ne palveluntarjoajalle. Kolmannessa vaihtoehdossa asiakas maksaa etukäteen Booking.comille tai sen tytäryhtiölle, joka huolehtii maksun toimittamisesta palveluntarjoajalle.⁷²

Booking.comin verkkosivuilla on kerrottu, että alusta veloittaa oman palkkionsa alkuperäiseltä palveluntarjoajalta⁷³. Sivujen perusteella Booking.com ei siis veloita palkkiota loppuasiakkaalta, toisin kuin Airbnb sen yleisimmässä palvelumaksun veloitustavassa.

⁶⁹ Airbnb 2024b.

⁷⁰ Tämän perusteella Airbnb tulkitsee myymänsä palvelun sähköisesti suoritettavaksi palveluksi.

⁷¹ Airbnb 2024c.

⁷² Booking.com 2023b, kohta 1H. Maksut.

⁷³ Booking.com 2023b, kohta 1D. Mihin ansaintamallimme perustuu?

Alustojen muodostamien laskujen käsittely tässä tutkielmassa perustuu siihen, mitä alustojen laskutuksesta on löydettävissä oikeuskirjallisuudessa. Paukku on todennut, että esimerkiksi Airbnb muodostaa tosittien transaktiosta palveluntarjoajan nimissä ja laskuttaa loppuasiakkaalta oman palvelumaksunsa, jonka ilmoitetaan olevan alustan oma maksu. Lisäksi asiakkaalle ilmoitetaan erikseen palveluntarjoajan oma maksu. Airbnb myös tuo esiin asiakkaalle annettavassa tositteessaan, että Airbnb:n perimä maksu ei ole osa majoituspalvelua, vaan se koostuu asiakastuesta, jota se välittää.⁷⁴

⁷⁴ Paukku 2022, s. 177.

3. KOMISSIOKAUPPA JA VÄLITYSPALVELUN MYYNTI

3.1. Komissiokaupan ja välityspalvelun välisestä rajanvedosta

Tässä luvussa käydään läpi komissiokaupan sekä välityksen arvonlisäverosäätelyä sekä siihen liittyvää oikeuskäytäntöä. Arvonlisäverotuksessa on tärkeää pystyä yksilöimään selkeästi, kuka on liiketoimessa myyjä ja kuka ostaja sekä mitä myydään. Tyypillisessä liiketoimessa, jossa on kaksi osapuolta, on helppo hahmottaa, kuka on myyjä, kuka ostaja sekä mikä on kaupan kohteena oleva hyödyke. Tilanne on kuitenkin eri, jos liiketoimi toteutetaan komissiokauppana tai välityksenä. Sekä komissiokaupassa että välityksessä kyseessä olevassa liiketoimessa on kolme osapuolta, jotka ovat päämies, asiamies sekä loppuasiakas.

Englannin kielessä kolmitahoisessa liiketoiminnassa, jossa käytetään asiamiestä, on ollut tyypillistä arvonlisäverotuksessa selventää sitä, kenen nimissä ja lukuun asiamies toimii termeillä ”*undisclosed agent*” ja ”*disclosed agent*”. ”*Undisclosed agent*” -termillä viitataan komissiokaupan muodossa toteutettuun asiamiestoimintaan, jossa asiamiehen ei ole selkeästi ilmaistu toimivan päämiehensä nimissä ja lukuun. ”*Disclosed agent*” puolestaan on asiamies, jonka on ilmaistu toimivan päämiehensä nimissä ja lukuun loppuasiakkaaseen päin.⁷⁵ Suomen kielessä voidaan puhua komissionääristä, joka toimii omissa nimissään sekä välittäjästä, joka toimii päämiehensä nimissä. Sillä, mitä termiä asiamiehestä käytetään, ei kuitenkaan ole ratkaisevaa merkitystä sen arvioinnissa, onko liiketoimintaa harjoitettu komissiokaupan muodossa vai onko kyseessä välityspalvelun myynti.

Oikean arvonlisäverokäsittelyn määrittämiseksi on tärkeää tunnistaa, tapahtuuko myynti komissiokauppana vai onko kyseessä välityspalvelun myynti. Arvonlisäverotuksessa

⁷⁵ Ks. esim. Zechner 2022, s. 172.

tämä ero on tunnistettava, vaikka liiketoiminnan harjoittaminen muuten ei vaadi tällaista jakoa. Komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverokäsittely eroavat toisistaan muun muassa myyntimaasäännöksissä ja arvonlisäverokannoissa.

Keskeisessä roolissa rajanvetoa tehtäessä on se, kenen nimissä hyödyke myydään loppuasiakkaalle⁷⁶. Arvonlisäverotuksessa lasku on keskeisessä asemassa, kun arvioidaan, kenen nimissä myynti tapahtuu. Tämä on vahvistettu useampaan kertaan myös ja komissiokauppaa koskevassa oikeuskäytännössä⁷⁷. Siksi onkin tärkeää, että laskumerkinnät kuvastavat sitä, mitä osapuolet ovat tosiasiallisesti sopineet⁷⁸. Lisäksi komissiokaupan ja välityksen välisen rajanvedon kannalta on keskeistä, mitä transaktion osapuolet ovat sopineet toiminnan järjestämisestä. Laskumerkintöjen ja sopimusten sisältöjen painottaminen komissiokaupan ja välityspalvelun välisen rajanvedon arvioinnissa korostaa sitä, että arviointia tehdään siltä kannalta, miltä toiminta näyttää loppuasiakkaalle.

Oikeuskirjallisuudessa on myös tuotu esiin, että sen arvioinnissa kenen nimissä ja lukuun myynti tapahtuu suhteessa loppuasiakkaaseen, olisi annettava painoarvoa myös asian yksityisoikeudellisille seikoille⁷⁹. Yksityisoikeudellisille seikoille annettava merkittävä painoarvo arvonlisäverojärjestelmän soveltamisessa voisi kuitenkin unionin tasolla aiheuttaa ongelmia, sillä unionin oikeus pyrkii harmonisoimaan arvonlisäverojärjestelmää. Jos jokainen unionin jäsenmaa tulkitsisi arvonlisäverotusta kansalliseen yksityisoikeudelliseen sääntelyynsä nojautuen, arvonlisäverojärjestelmän harmonisointipyrkimykset olisivat yhtä tyhjän kanssa.

Zechner on esittänyt, että kolmetahoisessa liiketoiminnassa, jossa hyödykkeitä myydään asiamiehen avulla, on jaoteltavissa kaksi erilaista suhdetta osapuolten välillä. Sisäisellä suhteella tarkoitetaan päämiehen ja asiamiehen välistä suhdetta. Sisäinen suhde määrittää sen, kenen lukuun myynti tapahtuu. Lisäksi sisäinen suhde määrittää sen, kantaako

⁷⁶ Verohallinto 2024, 2 luku.

⁷⁷ Näin esimerkiksi KHO 2019:1.

⁷⁸ Verohallinto 2024, 2 luku.

⁷⁹ Amand 2021, s. 241.

taloudellisen riskin päämies vai asiamies. Ulkoisella suhteella puolestaan viitataan suhteeseen loppuasiakkaan kanssa. Ulkoinen suhde määrittää sen, toimiiko asiamies suhteessa asiakkaisiinsa omissa nimissään vai toisen nimissä.⁸⁰ Näin ollen ulkoinen suhde on erityisesti keskiössä komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin rajanvedossa. Mikäli asiamiehen status nimenomaisesti asiamiehenä on ilmaistu sisäisessä suhteessa, mutta ei ulkoisessa suhteessa, asiamiehen katsotaan toimivan omissa nimissään⁸¹.

Komissiokaupan ja välitystoiminnan välisen rajanvedon on havaittu oikeuskäytännössä muuttuneen tulkinnanvaraiseksi,⁸² jonka takia ei ole aina helppo tunnistaa kummasta tilanteesta on arvonlisäverotuksellisesti kyse. Rajanveto on hankalaa, koska molemmat järjestelyt muistuttavat läheisesti toisiaan.

3.2. Komissiokauppa

3.2.1. Mitä on komissiokauppa?

Komissiokaupan arvonlisäverotuksesta säännellään arvonlisäverolain 19 §:ssä. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan, kun tavara tai palvelu myydään asiamiehen nimissä päämiehen lukuun, katsotaan asiamiehen myyneen tavaran tai palvelun ostajalle ja päämiehen myyneen sen asiamiehelle. Toisin sanoen arvonlisäverotuksen kannalta komissiokaupassa tapahtuu kaksi peräkkäistä verollista myyntiä, ensin päämieheltä komissionäärille ja sitten komissionääriltä asiakkaalle. Komissiokaupassa asiamies voi toimia myös ostajan asiamiehenä, mutta tutkielman aihe ja tarkoitus huomioiden, tähän järjestelyyn syventyminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Arvonlisäverolain 19 §:n säännös perustuu arvonlisäverodirektiivin 28 artiklaan, jonka mukaan verovelvollisen, joka omissa nimissään mutta toisen lukuun toimien osallistuu palvelujen suoritukseen, on katsottava itse vastaanottaneen ja suorittaneen kyseiset

⁸⁰ Zechner 2022, s. 173–174.

⁸¹ Zechner 2022, s. 174.

⁸² Lamppu – Ruohola 2023, s. 764.

palvelut. Arvonlisäverolain säännös sekä arvonlisäverodirektiivin artikla ovat sisällöltään hyvin samankaltaiset.

Komissiokaupan säännös koski arvonlisäverodirektiivissä alun perin vain tavaran myyntiä asiamiehen välityksellä. Komissiokaupan soveltamisalaa laajennettiin sittemmin koskemaan myös palvelujen myyntiä asiamiehen välityksellä. Siihen miksi komissiokauppaa koskeva sääntely laajennettiin koskemaan myös palvelujen myyntiä, ei ole löydettävissä perusteluja tai muita selittäviä huomautuksia. Komissiokauppaa koskevan direktiivin säännöksen soveltaminen palvelujen myynnissä oli vapaaehtoista vuoteen 1992 asti. Tämä seikka on tulkittu osoitukseksi siitä, että unionin jäsenvaltiot suhtautuivat varauksellisesti komissiokaupan soveltamisalan laajentamiseen palvelujen myyntiin.⁸³

Komissiokaupassa asiamies toimii omissa nimissään, mutta päämiehen lukuun. Siten komissiokaupatilanteessa loppuasiakas ei välttämättä edes tiedä, että myydyt palvelut tai tavarat eivät ole asiamiehen omia tuotteita.⁸⁴ Unionin tuomioistuin on vahvistanut tulkinnan, että verovelvollinen toimii omissa nimissään silloin, kun ei mainitse liiketoimessa mahdollisen toisen osapuolen nimeä loppuasiakkaalle⁸⁵.

Komissiokauppana toteutettu liiketoimi voi olla järjestelty siten, että päämies veloittaa asiamieheltä veloituksen, joka on sovitun osuuden pienempi kuin asiamiehen loppuasiakkaalta veloittama hinta. Komissiokauppa voidaan toteuttaa myös siten, että asiamies laskuttaa hinnan loppuasiakkaalta ja tilittää koko hinnan päämiehelle. Tällöin päämies suorittaa asiamiehelle palkkion, jota kutsutaan tyypillisesti komissioksi.⁸⁶ Palkkion nimellä tai sillä järjestelyllä, jolla se veloitetaan ei kuitenkaan ole merkitystä sen arvonlisäverokäsittelyyn⁸⁷.

⁸³ Amand 2021, s. 243–244.

⁸⁴ Lamppu – Ruohola 2023, s. 762.

⁸⁵ C-312/19, *XT*, kohdat 51–52.

⁸⁶ Ahopelto et al. 2023, 3.7 Komissiokaupan muodossa harjoitettua toimintaa koskeva erityissäännös, alaluku Komissiokauppa.

⁸⁷ Verohallinto 2024, 2 luku.

Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään luonnehtinut komissiokauppaa oikeudelliseksi fiktioksi, jossa on kyse kahdesta peräkkäin suoritetusta identtisestä palvelusta. Tästä oikeudellisesta fiktiosta johtuu, että arvonlisäverotuksessa roolit palvelujen suorittajana ja niiden maksajana ovat komissionantajan ja -saajan välisessä oikeussuhteessa fiktiivisesti vaihtuneet.⁸⁸ Tätä unionin tuomioistuimen luonnehdintaa voidaan tulkita siten, että komissionantajan eli päämiehen ja komissionsaajan eli asiamiehen roolit vaihtuvat siten, että komissiokauppamalli tulee arvonlisäverotuksessa sovellettavaksi, vaikka myynti tapahtuu tosiasiallisesti sekä siviilioikeudellisesti alkuperäiseltä myyjältä loppuasiakkaalle⁸⁹.

Korkein hallinto-oikeus on vuonna 1996 käsitellyt loma-asuntojen vuokrausta asiamiehen välityksellä päätöksessään 6.9.1996 T 2758. Asiassa oli kyse yhtiöstä, joka vuokrasi loma-asuntoja niiden omistajien kanssa tekemiensä sopimusten perusteella. Yhtiö vuokrasi mökit omistajilta vähintään vuoden mittaisiksi jaksoiksi ja sillä oli yksinoikeus vuokrata mökkejä eteenpäin. Yhtiö vuokrasi loma-asuntoja majoittujille pääsääntöisesti tilapäistä majoittumista varten, joten sen toiminnan katsottiin olevan arvonlisäverolain 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua hotelli- ja leirintäaluetoimintaan verrattavissa olevaa majoitustoimintaa.

Yhtiö hoiti vuokraamiensa loma-asuntojen markkinointia julkaisemalla niistä vuosittain esitteen. Loma-asunnon varaus tapahtui siten, että asiakas täytti esitteessä olevan varauslomakkeen ja lähetti sen yhtiölle, jonka jälkeen yhtiö lähetti asiakkaalle vahvistuksen sekä laskun. Asiakas teki sopimuksen vuokrauksesta yhtiön kanssa. Yhtiö määrittä itse asiakkaalta perittävän kokonaisvuokran. Loma-asunnon omistaja puolestaan hoiti siivouksen, huolehti lämmityksestä, asunnon laitteiden toiminnasta sekä asunnon kunnosta asiakkaiden vaihtuessa. Lisäksi mahdolliset valitukset loma-asunnon puitteista tehtiin suoraan mökin omistajalle ja mikäli asiakas aiheutti vahinkoa asunnolle, korvaukset maksettiin suoraan omistajalle.

⁸⁸ C-464/10, Henfling ym., kohta 35.

⁸⁹ Pikkujämsä 2018, s. 633.

Korkein hallinto-oikeus päätyi asiassa katsomaan, että yhtiö esiintyi asiakkaisiinsa nähden omissa nimissään, joten yhtiön ei voitu katsoa myyvän välityspalvelua vaan yhtiö oli majoituspalvelujen myyjä. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä painoarvoa on annettu erityisesti sille, että yhtiö päätti itse hinnoittelusta sekä sille, että yhtiö vahvisti varauksen itse ja sopimus vuokraamisesta tehtiin yhtiön ja asiakkaan välillä. Nähtävästi sille seikalle, että reklamaatiot sekä vahingonkorvausten maksaminen tapahtuivat suoraan omistajalle ei annettu asian ratkaisemisessa painoarvoa, vaikka kyseiset seikat näkyvät asiakkaalle päin.

Korkein hallinto-oikeus on ottanut käsitellyt myös komissiokauppaa muun muassa ennakkopäätöksessään KHO 1999:67, jossa oli ratkaistavana, tapahtuivatko yhtiön myynnit arvonlisäverolain 19 §:n mukaisessa komissiokaupan muodossa, kun se myi matkalippuja linja-autoliikennöitsijöiden ajamiin linja-autokuljetuksiin.

Yhtiö myi matkalippuja omissa toimipisteissään siten, että asiakkaan ostosta saamalla tositteella oli yhtiön nimi, myyntipiste, lipun voimassaoloaika ja matkakohde. Yhtiö ei itse päättänyt matkalippujen hinnoista, vaan hinnat määräytyivät joko liikennöitsijöiden määräämän hinnan mukaan tai liikenneministeriön päätöksen perusteella. Tositteessa ei mainittu liikennöitsijää eikä lipunostohetkellä ollut aina edes tiedossa kenen liikennöitsijän vuorolla matkalippu käytettäisiin. Vastuu myydyn kuljetuksen suorittamisesta oli liikennöitsijällä, mutta esimerkiksi kuljetuksen peruuntuessa yhtiö hyvitti matkan asiakkaalle. Yhtiö myös kantoi luottotappioriskin tilanteessa, jossa matkalippu myytiin laskulla. Nämä seikat huomioon ottaen korkein hallinto-oikeus päätyi asiassa katsomaan, että yhtiön myynnit tapahtuivat yhtiön nimissä, mutta liikennöitsijöiden lukuun arvonlisäverolain 19 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Korkein hallinto-oikeus ratkaisi asian äänestämällä äänin 3–2, joka kuvanee komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välistä tulkinnallisuutta.

Päätöksestä on johdettavissa, että se, että laskulla oli yhtiön nimi eikä liikennöitsijän, on ollut keskeinen komissiokaupan tunnusmerkki. Toisin kuin loma-asuntojen vuokrausta koskevassa päätöksessään, KHO on antanut reklamoinnille painoarvoa asian arvioinnissa, sillä yhtiöllä oli tietty vastuu asiakkaaseen nähden matkan suorittamisesta ja kuljetuksen peruuntuessa yhtiö hyvittää matkan asiakkaalle. Loppuasiakkaalle on siis

ratkaisun kuvaamissa olosuhteissa vaikuttanut siltä, että palvelu on myyty asiamiehen nimissä. Tällaisten seikkojen painottaminen viittaa siihen, että se, miltä toiminta näyttää loppuasiakkaan näkökulmasta on ratkaisevaa sen määrittämisessä, kenen nimissä myynti tapahtuu.

Toisaalta esimerkiksi luottotappioriski on nostettu esiin korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä myös luottotappioriskin kantaminen, mikä ei mitä todennäköisimmin näy loppuasiakkaalle. Kuitenkin enemmistö arviointiin vaikuttaneista seikoista puoltavat asiakkaan näkökulmaa ja saamaa käsitystä.

Myös Verohallinnon ohjeessa *Komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverotus* mainitaan useita komissiokaupan tunnusmerkkejä, jotka pohjautuvat oikeuskäytäntöön. Verohallinto painottaa ohjeessaan, että kaikkien tunnusmerkkien ei tarvitse toteutua, jotta liiketoimea voidaan käsitellä komissiokauppana. Arviointi tulee tehdä kokonaisuutena tunnusmerkit huomioiden. Komissiokaupan tunnusmerkkeinä on mainittu se, myyntiä koskeva vahvistus on kirjoitettu asiamiehen nimissä. Lisäksi komissiokaupan tunnusmerkkinä voidaan Verohallinnon mukaan pitää sitä, että asiakas mieltää markkinoinnissa ja muuten esitettyjen tietojen perusteella ostavansa hyödykkeen asiamieheltä. Myös asiamiehen osallistumista hinnoitteluun sekä reklamaation tekemistä asiamiehelle päämiehen sijaan pidetään ohjeen mukaan komissiokaupan tunnusmerkkinä.⁹⁰

3.2.2. Komissiokaupan arvonlisäverokäsittely

Koska komissiokauppatilanteessa liiketoimen katsotaan tapahtuvan siten, että päämies olisi myynyt tavaran tai palvelun ensin asiamiehelle, jonka jälkeen asiamies myy tavaran tai palvelun loppuasiakkaalle, sovelletaan komissiokauppaan aina myyjää koskevia arvonlisäverolain säännöksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että myös asiamies katsotaan tavaran tai palvelun myyjäksi, koska arvonlisäverotuksellisesti komissiokaupassa tapahtuu kaksi

⁹⁰ Verohallinto 2024, kappale 2.1.

perättäistä myyntiä. Komissiokaupassa myyntien katsotaan tapahtuvan samanaikaisesti.⁹¹

Komissiokaupassa asiamies suorittaa arvonlisäveron koko myyntihinnasta, joka asiakkaalta on peritty. Komissiokauppiaina toimivalla asiamiehellä on vähennysoikeus sen oston verosta, jonka hän on tehnyt päämieheltä. Siten komissiokaupassa asiamies tilittää veron vain saamastaan komissiosta, mutta ilmoittaa omalla arvonlisäveroilmoituksellaan veron koko määrästä, joka loppuasiakkaalta on laskutettu. Jos veloitus on järjestetty siten, että asiamies ei vähennä komissiota siitä määrästä, jonka hän tilittää päämiehelle, vaan päämies hyvittää sen asiamiehelle, asiamies käsittelee tämän hyvityksen päämieheltä tehtyjen ostojen oikaisueränä.⁹²

Sovellettava arvonlisäverokanta määräytyy komissiokaupassa usein myydyin hyödykkeen arvonlisäverokannan mukaisesti. Komissiokaupan peräkkäisiin myynteihin voidaan soveltaa eri arvonlisäverokantaa, jos myyntiin sovelletaan alempaa verokantaa tai myynti on veroton myyjän aseman takia. Tämän tutkielman kannalta tällainen relevantti on tilanne, jossa luonnollinen henkilö, joka ei ole arvonlisäverovelvollinen, myy majoituspalvelua alustan kautta. Tällöin luonnollisen henkilön alustalle tekemä majoituspalvelun myynti on veroton ja jos komissiokaupan edellytykset täyttyvät, niin asiamiehen loppuasiakkaalle tekemä majoituspalvelun myynti on 10 %:n alennetun verokannan alainen myynti.

3.3. Välityspalvelun myynti

3.3.1. Mitä on välitys?

Verollisista myynneistä säännellään arvonlisäverolain 3 luvussa. Arvonlisäverolain 17 §:n mukaan tavaralla tarkoitetaan aineellista esinettä sekä sähköä, kaasua, lämpö- ja

⁹¹ HE 88/1993 vp, s. 50.

⁹² Lamppu – Ruohola 2023, s. 763.

jäähdytysenergiaa ja muuta niihin verrattavaa energiahyödykettä. Palvelulla tarkoitetaan kaikkea muuta, mitä voidaan myydä liiketoiminnan muodossa. Arvonlisäverolain 18 §:n 2 momentin mukaan palvelun myynnillä tarkoitetaan palvelun suorittamista tai muuta luovuttamista vastiketta vastaan. Näin ollen välityspalvelun myynti on arvonlisäverolaissa säädettyä palvelun myyntiä, kun myynti tapahtuu liiketoiminnan muodossa.

Toisin kuin komissiokaupasta, välityspalvelun määritelmästä eikä sen tunnusmerkeistä ole säädetty arvonlisäverolaissa. Arvonlisädirektiivin 46 artiklassa todetaan, että välittäjän suorittama palvelu on toisen nimissä ja lukuun, mutta direktiivikään ei sisällä tämän tarkempia välityspalvelun tunnusmerkkejä. Välityksen käsite on syntynyt oikeuskäytännössä. Välityksessä tavarun tai palvelun myynti tapahtuu päämiehen nimissä ja lukuun. Toisen lukuun myynnillä viitataan siihen, että asiamiehenä toimiva välittäjä ei itse osta ja myy välitettäviä tavaroita tai palveluja, vaan ne siirtyvät suoraan päämiehen omaisuudesta asiakkaan omaisuudeksi. Tällöin loppuasiakas mieltää ostavansa hyödykkeen päämieheltä.⁹³

Unionin tuomioistuin on katsonut asiassa C-235/00, *CSC Financial Services Ltd* annetussa tuomiossa, että välityksen tavoitteena on tehdä se, mikä on tarpeen, jotta kaksi osapuolta tekisivät sopimuksen. Kyseissä asiassa annetun tuomion kohdan 39 mukaan välitystoiminnan on katsottu olevan palvelua, jota suoritetaan yhdelle osapuolelle ja josta tämä osapuoli suorittaa vastikkeen erillisenä välitystoimintana. Lisäksi välitys voi käsittää sen, että kaupan osapuolelle ilmoitetaan tilaisuudesta tehdä sopimus. Välityksessä välittäjänä toimiva asiamies on yhteydessä kaupan liiketoimen toiseen osapuoleen ja neuvottelee asiakkaan nimissä ja puolesta kaupan yksityiskohdista ilman, että asiamiehellä on omaa intressiä sopimuksen sisällöstä.

Unionin tuomioistuin on myös katsonut asiassa C-453/05, *Volker Ludwig* antamassaan tuomiossaan, että välityspalvelu voi olla pääasiallinen suoritus, vaikka siihen sisältyisi neuvontapalveluja. Välittäjänä toimiva asiamies voi siis siten suorittaa välityspalvelun

⁹³ Lamppu – Ruohola 2023, s. 751.

yhteydessä myös neuvontapalveluja, jolloin koko suoritusta voidaan yhä pitää välityspalvelun myyntinä.

Edellä mainitut unionin tuomioistuimen päätökset ovat muodostaneet välityspalvelujen vakiintuneen tulkintalinjan⁹⁴. Kyseisissä tuomioissa on ollut kyse verottomien rahoituspalvelujen välityksestä. Korkein hallinto-oikeus on ennakkopäätöksessään 2019:24 vahvistanut, että välityspalvelun käsitettä ei tule tulkita samalla tavalla sekä verollisen että verottoman välitystoiminnan kontekstissa. Näin ollen verottomien rahoituspalvelujen välitystä koskevaa oikeuskäytäntöä voidaan käyttää myös verollisen välitystoiminnan arviointiin.

Korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa siihen, mitä tarkoittaa toimia toisen nimissä ja lukuun ennakkopäätöksessään KHO 2019:1. KHO 2019:1 koski A Oy:tä, joka ylläpiti lääkärikeskuksia, joiden lääkäreistä suurin osa toimi itsenäisinä ammatinharjoittajina. Lisäksi A Oy suoritti myös asiakkailleen omia ennakkoratkaisuhakemuksessa selostettuja palvelujaan. A Oy:n ja sen lääkärikeskuksissa toimivien ammatinharjoittajien välillä oli sovittu, että ammatinharjoittajat päättivät veloittamastaan palkkioistaan itsenäisesti ja tiedottivat myös potilaitaan itse heidän palvelujen hinnoistaan. A Oy veloitti ammatinharjoittajien palkkiot yhdessä sen omien palvelujen veloitusten kanssa.

Toisin kuin keskusverolautakunta asiassa antamassaan ennakkoratkaisussaan, korkein hallinto-oikeus katsoi, että A Oy:ta ei ollut katsottava palvelujen myyjäksi arvonlisäverolain 19 §:n 1 momentin mukaan, vaan A Oy:n oli katsottava toimivan ammatinharjoittajien nimissä ja lukuun. Korkein hallinto-oikeus antoi ratkaisussaan erityisesti painoarvoa sille, että yhtiön asiakkaalle antamalla laskulla oli selkeästi eroteltu A Oy:n sekä ammatinharjoittajien tarjoamat palvelut. Korkein hallinto-oikeus katsoi näin siitäkkin huolimatta, että asiakas saattoi ajanvarauksen yhteydessä tai markkinoinnin takia käsittää ostavansa palvelut A Oy:ltä. Kyseisessä ennakkopäätöksessä on siis annettu laskulle ja sillä oleville merkinnöille suurempaa merkitystä kuin asiakkaalle markkinoinnin perusteella tulevasta vaikutelmasta.

⁹⁴ Verohallinto 2024, 2 luku.

Tätä ennen keskusverolauta ja myöhemmin korkein hallinto-oikeus päätyivät kuitenkin vastaavanlaisessa tilanteessa aivan päinvastaiseen lopputulokseen. Keskusverolaudan ennakkoratkaisu 2017/39 ja myöhemmin KHO:n päätös KHO T 5909 14.11.2017 (ei muutosta) koskivat niin ikään tilannetta, jossa lääkärikeskus myi asiakkaille palveluja ja ratkaistavana oli kysymys siitä, tapahtuivatko lääkärikeskuksen myynnit ammatinharjoittajina toimivien lääkärin nimissä ja lukuun vai lääkärikeskuksen nimissä, mutta ammatinharjoittajien lukuun.

Keskusverolautakunta katsoi, että lääkärikeskuksen myynneissä oli kyse yhdestä taloudellisesta suorituksesta, jonka jakaminen osiin olisi keinotekoista. Keskusverolautakunta muistutti, että erona välityspalvelussa ja komissiokaupassa on katsottu olevan esimerkiksi se, keneltä ostaja mieltää ostavansa hyödykkeen. Keskusverolautakunnan mukaan asiassa keskivertokuluttaja mielsi ostavansa palvelun vain lääkärikeskukselta. Asiassa katsottiin myyntien tapahtuvan arvonlisäverolain 19 §:n 1 momentin mukaisesti komissiokaupan muodossa, eikä lääkärikeskuksen siten katsottu välittävän ammatinharjoittajien palveluja. Asian arvioinnissa ei annettu painoarvoa sille, että ammatinharjoittaja vastasi itse palvelujensa hinnoittelusta ja reklamaatioista eikä myöskään sille, miltä palveluista annettava myyntilasku näytti.

On kuitenkin selvää, että korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätökselle 2019:1 voidaan antaa enemmän ratkaisevampaa painoarvoa komissiokaupan ja välityspalvelun välisessä rajanvedossa, sillä korkein hallinto-oikeus ei julkaissut päätöstä 14.11.2017 T 5909. Ratkaisu kuitenkin osoittaa sen, että komissiokaupan ja välityspalvelua arvioitaessa voi tulla kysymykseen ratkaista se, voidaanko suoritusta pitää yhtenä kokonaisuutena vai tuleeko suoritus jakaa osiin. Lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden tulkintalinjan muutos tilanteessa, jossa molempien tapausten tosiseikat muistuttavat toisiaan kertoo asian tulkinnanvaraisuudesta ja alustojen ja muiden asiamiehinä toimivien tahojen kannalta vaikeasti ennakoitavasta oikeustilasta.

3.3.2. Välityspalvelun arvonlisäverokäsittely

Välityspalvelun myynti on arvonlisäverollista ja siihen pääsääntöisesti sovelletaan yleistä arvonlisäverokantaa. Välitettävän palvelun verokanta ei vaikuta välityspalvelun verokantaan muuten kuin arvonlisäverolaissa erikseen säädettyissä tilanteissa. Tällaisia poikkeuksia ovat muun muassa verottomien rahoituspalvelujen välitys (AVL 42 §) sekä verottomien vakuutuspalvelujen välitys (AVL 44 §). Tällaisten palvelujen välitys on verotonta eikä näiden palvelujen välittäjällä ole vähennysoikeutta harjoittamastaan toiminnasta. Lisäksi arvonlisäverolaissa säännellään tietyistä poikkeuksista, joissa välitystoiminta on verotonta, mutta palautukseen oikeuttavaa.

Elinkeinonharjoittajalle myydyin välityspalvelun myyntimaa määräytyy arvonlisäverolain 65 §:n palvelun myynnin yleissäännöksen perustella. Kyseisen lainkohdan mukaan elinkeinonharjoittajalle luovutettu palvelu on myyty Suomessa, jos se luovutetaan ostajan täällä sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan tai jos ostajan liiketoiminnan kotipaikka on Suomessa.

Myytäessä palveluja muulle kuin elinkeinonharjoittajalle, myyntimaa on arvonlisäverolain 66 §:n mukaisen pääsäännön mukaan maa, jossa olevasta kiinteästä toimipaikasta palvelu luovutetaan. Jos palvelua ei luovuteta myyjän kiinteästä toimipaikasta, se on myyty Suomessa, jos myyjän liiketoiminnan kotipaikka on Suomessa. Välityspalvelun myyntiä muulle kuin elinkeinonharjoittajalle koskee kuitenkin arvonlisäverolain 69 l §:n mukainen erityissäännös, jonka mukaan muulle kuin elinkeinonharjoittajalle myyty välityspalvelu on myyty Suomessa, jos välitetty palvelu tai tavara on myyty täällä.

Välitystoiminnassa asiamiehen liikevaihtoon kirjataan vain välityspalkkio. Välityspalkkio on arvonlisäverotuksellisesti vastike, jonka asiamies saa myymästään välityspalvelusta. Välityspalkkion veloitustapa ei vaikuta palkkion arvonlisäverokäsittelyyn.⁹⁵

⁹⁵ Lamppu – Ruohola 2023, s. 752.

4. KOMISSIOKAUPAN JA VÄLITYSPALVELUN MYNNIN SÄÄNNÖKSIEN SOVELTUMINEN MAJOITUSPALVELUALUSTOIHIN

4.1. Tunnusmerkkien soveltamisesta majoituspalvelualustoihin

Edellä on esitelty komissiokaupan ja välityspalvelun tunnusmerkkejä, jotka pohjautuvat arvonlisäverolain ja -direktiivin säännöksiin, oikeuskäytäntöön sekä oikeuskirjallisuuteen. Erityisesti oikeuskäytännön valossa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin rajanveto vaikuttaa epäjohdonmukaiselta eikä asiamiehenä toimivan verovelvollisen sen perusteella helppo ennakoida harjoittamansa toiminnan oikeustilaa arvonlisäverotuksessa. Oikeuskäytäntö ei tarjoa selkeitä tulkintasääntöjä komissiokaupan ja välityspalvelun rajanvetoon vaan jokaisessa tapauksessa painottuu tapauskohtainen arviointi.

Komissiokauppaa ja välityspalvelua koskevat arvonlisäverolain säännökset perustuvat arvonlisäverodirektiiviin. Arvonlisäverolakia tulkittaessa tulee ottaa huomion myös arvonlisäverodirektiivin tulkinta, sillä unionin oikeus on arvonlisäverolain tulkintaongelmien ratkaisussa keskeisessä asemassa⁹⁶. Arvonlisäverodirektiivin tulkinnassa on tärkeä muistaa, että sisältö on ensisijainen suhteessa muotoon eli toisin sanoen tulkintaa tulee tehdä taloudellisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa, että tulkinnassa annetaan enemmän painoarvoa tapahtuman tai järjestelyn todelliselle sisällölle ja tarkoitukselle kuin sen muodolliselle rakenteelle tai ulkomuodolle.⁹⁷ Unionin oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että arvonlisäverojärjestelmän

⁹⁶ Määttä 2015, s. 48.

⁹⁷ Zechner 2022, s. s.174–175.

soveltamisessa erityisesti sopimusjärjestelyjen arvioinnissa on otettava huomioon taloudellinen ja kaupallinen todellisuus.⁹⁸

Unionin tuomioistuin on muistuttanut, että jotta sopimusjärjestelyjä voidaan pitää arvonlisäverojärjestelmän soveltamisessa huomioon otettavina seikkoina, näiden sopimusjärjestelyjen tulee vastata todellisuutta ja joissain tilanteissa on mahdollista, että tietyt sopimusmääräykset eivät heijasta liiketoimen taloudellista ja kaupallista todellisuutta⁹⁹. Taloudellisen ja kaupallisen todellisuuden on oikeuskirjallisuudessa esitetty olevan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännössä eräänlainen oikeudellinen työkalu, jonka avulla voidaan soveltaa arvonlisäverosääntöjä tarkoituksenmukaisesti ja perustuen kunkin tapauksen kannalta keskeisiin tosiseikkoihin.¹⁰⁰

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa, sen selvittämiseksi kenen nimissä alustan kautta myyty majoituspalvelu on myyty loppuasiakkaalle, voidaan ottaa huomioon alustan ja sen asiakkaina olevien alkuperäisen palveluntarjoajan sekä loppuasiakkaan väliset sopimussuhteet, jos nämä suhteet heijastavat majoituspalvelun myynnin kaupallista ja taloudellista todellisuutta.

Lisäksi keskeistä unionin arvonlisäverosäännöksiä tulkinnaissa on keskivertokuluttajan näkökulma. Keskivertokuluttajan näkökulmaa voidaan pitää myös keskeisenä sen määrittämisessä, kenen nimissä asiamies toimii.¹⁰¹ Keskivertokuluttajan keskeisyyttä arvonlisäverosääntöjen tulkinnaissa voidaan pitää perusteltuna lähtökohtana. Arvonlisävero on kulutusvero, joka tarkoittaa, että vaikka verovelvollinen on lähtökohtaisesti hyödykkeen myyjä, arvonlisäverotuksesta johtuvan verorasituksen kantaa viimekädessä kuluttaja.¹⁰²

⁹⁸ Näin esim. C-653/11, *Newey*, kohta 42, mutta myös yhdistetyt asiat C-53/09 ja C-55/09, *Loyalty Management UK ja Baxi Grou*.

⁹⁹ C-653/11, *Newey*, kohdat 43–44.

¹⁰⁰ van Doesum – Nellen 2020, s. 224.

¹⁰¹ Zechner 2022, s. 174–175 ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä keskivertokuluttajan merkityksestä esim. C-276/09, *Everything Everywhere*, kohta 26 ja C-453/05, *Volker Ludwig*, kohta 17.

¹⁰² Zechner 2022, s. 176.

Koska majoituspalvelualustat eivät ole homogeeninen joukko, vaan ne voivat erota toisistaan huomattavasti, on tärkeää korostaa tapauskohtaista ja kokonaisvaltaista arviointia, kun arvioidaan sitä, kenen myydäänkö majoitus komissiokaupan muodossa vai myykö alusta vain majoituksen välityspalvelua. Seuraavaksi tutkielmassa nostetaan esiin sellaisia seikkoja, joita tulisi ottaa huomioon ja joille antaa painoarvoa asian arvioinnissa.

4.2. Markkinointi ja loppuasiakkaan käsitys myyjästä

Yksi kriteeri sen arvioimiseksi kenen nimissä ja lukuun myynti tapahtuu, on markkinointi ja loppuasiakkaan sen perusteella saama käsitys¹⁰³. Markkinointia on pidetty keskeisenä kriteerinä, sillä sen perusteella kuluttajalle muodostuu käsitys siitä, keneltä hän ostaa hyödykkeen¹⁰⁴. Markkinointina käsitetään tämän tutkielman alaluvun kontekstissa se, miten alustalla olevat majoitusten ilmoitukset näyttäytyvät loppuasiakkaalle. Lisäksi tässä alaluvussa käsitellään loppuasiakkaan mahdollisuutta kommunikoida majoittajan kanssa alustan välityksellä.

Tutkielman alustojen yleisiä toimintaperiaatteita käsittelevässä luvussa todettiin, että alustat toimivat alkuperäisen myyjän ja loppuasiakkaan välissä luottamusta luovana tahona. Monet majoituspalveluja tarjoavat alustat sisällyttävät majoitusilmoituksiin alkuperäisen palveluntarjoajan eli majoittajan saamia arvosteluja tämän aikaisemmilta asiakkailta. Siihen, keneltä loppuasiakas päätyy ostamaan majoituksensa, voi vaikuttaa majoittajan saamat aikaisemmat arvostelut. Mikäli majoittaja ei ole saanut tarpeeksi hyviä arvosteluja, loppuasiakas voi päätyä valitsemaan alustalta jonkun toisen majoittajan majoituksen.

Ainoassa majoitustoimintaa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin kannalta käsittelevässä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (KHO 6.9.1996 T 2758)

¹⁰³ Esim. Verohallinto 2024, luku 2 ja KVL 2017/39.

¹⁰⁴ Paukku 2022, s. 179.

katsottiin, että asiamies myi majoitukset loppuasiakkaille omissa nimissään komissiokaupan muodossa muun muassa siksi, että hänen katsottiin markkinoivan niitä omissa nimissään. Asiamies markkinoi majoituksia julkaisemalla esitteitä. Päätöksen perusteella on oletettavissa, että esitteissä ei lukenut mökin omistajan nimeä. Lisäksi päätöksessä käsillä olevassa tilanteessa majoitus varattiin siten, että loppuasiakas täytti asiamiehen tekemässä esitteessä olevan varauslomakkeen ja lähetti sen yhtiölle.

Jos loppuasiakkaalle majoitusta markkinoidaan asiamiehen nimissä olevan esitteen kautta, jonka kautta myös tehdään mahdollinen majoituksen varaaminen lähettämällä esite takaisin asiamiehelle, on kiistatonta, että loppuasiakkaalle muodostuu markkinoinnin ja varaustavan perusteella sellainen kuva, että asiamies myy majoituksen hänelle. Majoituspalvelualustojen toimintaa ja markkinointia ei kuitenkaan voida verrata lähes kolme vuosikymmentä vanhaan toimintatapaan, jossa markkinointi ja varaukset tapahtuvat asiamiehen lähettämien paperisten esitteiden välityksellä. Tällöin loppuasiakkaat tekevät päätöksen asiamiehen välittämien tietojen perusteella, kun taas majoituspalvelualustalla oleva majoituksen vuokrausilmoitus ja sen sisältämät tiedot voi olla alkuperäisen palveluntarjoajan itse luoma, jolloin alkuperäinen palveluntarjoaja voi itse päättää mitä tietoja hän ilmoituksessa esittää ja alusta tarjoaa tähän vain teknologisen infrastruktuurin. Alustat toimivat myös suhteellisen automatisoidusti, jolloin tieto majoituksen varauksesta voi mennä suoraan alkuperäiselle palveluntarjoajalle, toisin kuin tilanteessa, jossa paperinen varauslomake lähetetään asiamiehelle. Lisäksi majoituspalvelualustojen mainitessa alkuperäisen palveluntarjoajan nimen, markkinointia voidaan pitää loppuasiakkaalle läpinäkyvämpänä kuin KHO:n päätöksen tilanteessa. Tämän takia ratkaisun markkinointia ja varaustapaa koskevan arvioinnin osuus on vanhentunutta eikä sen voida katsoa olevan relevanttia majoituspalvelualustojen toiminnan arvioinnissa.

Alustat voivat mahdollistaa kommunikaation ja tarvittaessa myös tapaamisen kasvokkain alkuperäisen palveluntarjoajan ja loppuasiakkaan välillä. Mikäli loppuasiakas kommunikoi alustan välityksellä majoittajan kanssa esimerkiksi majoitukseen liittyvistä yksityiskohdista tai käytänteistä, voitaisiin olettaa, että loppuasiakas käsittää ostavansa majoituksen majoittajalta eikä loppuasiakas näin ollen olisi siinä käsityksessä, että alusta

tarjoaa hänelle majoituspalvelun. Kuitenkin ratkaisussa KHO 6.9.1996 T 2758 mökin omistaja oli yhteydessä majoittajaan, sillä mökin omistaja saattoi usein asua itse mökin lähellä ja esimerkiksi avainten luovutus oli helpointa järjestää siksi mökin omistajan välityksellä. Lisäksi mökin omistajan katsottiin olevan paras taho antamaan paikallista tietoa majoituksen alueesta majoittujalle. Tämän seikan voidaan katsoa muistuttavan yhä majoituspalvelualustan kautta myytyä majoitusta, sillä myös alustan kautta myydyin majoituksen tilanteessa majoituksen omistaja voi tulla vastaanottamaan ja hoitamaan esimerkiksi avainten luovutuksen. Korkein hallinto-oikeus ei kyseisessä ratkaisussa antanut painoarvoa sille, että mökin omistajan eli alkuperäisen palveluntarjoajan kanssa kommunikointi ja tapaaminen kasvotusten vaikuttaisivat siihen, kenen nimissä majoitus myydään loppuasiakkaalle.

Teknologinen kehitys on kuitenkin muuttanut majoituspalveluiden käytännön järjestelyjä, eikä avainten fyysinen luovutus välttämättä ole enää tarpeellista. Sisäänkäynti majoitukseen voidaan hoitaa esimerkiksi koodien tai muiden etäyhteyksien avulla, jolloin majoittaja ja majoittuja eivät kohta kasvokkain lainkaan, sillä avaimia ei tarvitse luovuttaa kasvokkain. Tämä seikka voi vahvistaa loppuasiakkaan käsitystä siitä, että majoituksen tarjoaa alusta eikä majoittaja, koska alustan rooli voi korostua asiakkaan majoituskokemuksessa, kun majoittaja ei ole näkyvästi mukana majoituspalvelun käytännön järjestämisessä ja kommunikaatio voi mahdollisesti tapahtua vain alustan välityksellä.

On huomattava, että KHO:n päätös on vanha eikä KHO ole käsitellyt aihetta nykyaikaisemmissa olosuhteissa esimerkiksi alustatalouden toimintamalleja huomioiden. Uudemman oikeuskäytännön puuttuessa on vaikea arvioida, annettaisiinko nykyaikaisissa olosuhteissa ja alustatoiminnan monimutkaisuuden huomioon ottaen enemmän painoarvoa alustan ja majoittajan väliselle kommunikaatiolle tai sille, että on mahdollista, että majoittajan ei tarvitse tavata majoittajaa eikä ketään muutakaan majoituksen ostoon liittyvää tahoja paikan päällä majoituksessa.

Ennakkopäätöksessä KHO 2019:1 markkinoinnin katsottiin olevan toissijainen kriteeri laskutukseen nähden, kun arvioitiin sitä, tapahtuiko myynti lääkärikeskuksen vai

ammattinharjoittajien nimissä. Ratkaisun mukaan siitä huolimatta, että asiakkaalle olisi voinut syntyä markkinoinnista ja ajanvarauksen yhteydessä mielikuva siitä, että lääkärikeskus myy palvelut omissa nimissä, myynnin katsottiin tapahtuvan itsenäisten ammattinharjoittajalääkäreiden nimissä, koska laskulla ammattinharjoittajien ja lääkärikeskuksen myynnit oli selkeästi eroteltu, ja lääkärin tiedot olivat eriteltyinä laskulla, josta ne pystyttiin jälkikäteen toteamaan. Näin ollen laskutuksen katsottiin olevan ensisijainen arviointikriteeri komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin arvioinnissa ja laskutuksen selkeys syrjäytti asiakkaan markkinoinnin perusteella saaman kuvan. Tapauksessa käsillä olleessa tilanteessa on mahdollisesti ollut kyse siitä, että asiakas on ajatellut ostavansa lääkärin suorittamat palvelut suoraan lääkärikeskukselta, mutta koska asiakkaan lääkärikäynnin jälkeen saamassa laskussa oli eroteltu selkeästi itsenäisen ammattinharjoittajalääkärin myynti ja lääkärikeskuksen myynti, oli laskulta saatava tieto ratkaiseva tekijä KHO:n arvioinnissa.

Lääkäripalvelujen ja majoituspalvelujen luonteet poikkeavat kuitenkin merkittävästi toisistaan, mikä vaikuttaa markkinoinnin painoarvoon ja sen vaikutukseen loppuasiakkaseen kummassakin tapauksessa. Terveysten- ja sairaanhoitotoiminta on tiukasti säänneltyä ja sen harjoittaminen edellyttää lupia ja asianmukaista koulutusta, sillä sen harjoittajien täytyy olla laillistettuja ammattihenkilöitä. Tämän vuoksi asiakas voi lähtökohtaisesti olettaa saavansa tarvitsemaansa hoitoa lääkärikeskuksessa riippumatta siitä, kuka yksittäinen ammattinharjoittaja tai lääkäri on. Lääkärikeskuksen markkinointi ei välttämättä ole ratkaiseva tekijä asiakkaan päätöksessä hakeutua lääkärin tarjoaman palvelun äärelle, sillä tarve hoitoon voi olla kiireellinen ja päätös perustua muihin seikkoihin, kuten lääkärikeskuksen sijaintiin tai ajanvarauksen saatavuuteen.

Majoituspalveluissa tilanne on yleisesti ottaen erilainen¹⁰⁵. Majoituspalvelualustojen kautta toimivat majoittajat voivat olla hyvin erilaisia (esimerkiksi yksityishenkilöitä tai ammattimaisesti toimivia yrityksiä) ja asiakkaan päätökseen vaikuttavat usein alustojen markkinointi ja majoittajien saamat arvostelut sekä profiilit. Näissä tilanteissa

¹⁰⁵ Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä huomauttaa, että myös tilanteet ja olosuhteet, joissa loppuasiakas tarvitsee majoituspalvelua ja ostaa sitä alustan kautta, voivat vaihdella.

markkinoinnin rooli on korostuneempi, koska asiakas tekee päätöksensä pitkälti sen perusteella, millainen mielikuva hänelle muodostuu majoittajasta ja majoituspalvelun laadusta alustalla olevan ilmoituksen perusteella. Näin ollen voidaan perustellusti todeta, että markkinoinnin merkitys on majoituspalvelualustojen toiminnassa huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi lääkärikeskusten tapauksessa. Asiakkaalle voi olla jo alustalla olevan ilmoituksen perusteella selvää, kuka majoittaja on.

Edellä esitetyn perusteella ei ole tarkoitus esittää, että laskutukselle ei tulisi antaa ollenkaan painoarvoa tai, että markkinoinnin tulisi aina olla ensisijainen suhteessa laskukseen, kun arvioidaan, kenen nimissä myynnin katsotaan tapahtuvan loppuasiakkaan näkökulmasta. Edellä esitetyn perusteella on tarkoitus todeta, että markkinoinnin merkitys asiakkaan saamaan käsitykseen ja merkitykseen asiakkaan kulutuspäätöksissä voi olla hyvin eri lääkärikeskusten tilanteissa, joita ennakkopäätös KHO 2019:1 koski, kuin majoituspalvelualustojen tilanteissa johtuen palvelujen hyvin erilaisesta luonteesta ja niitä koskevasta sääntelystä. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä esitettyä periaatetta, jonka mukaan markkinointi on toissijainen seikka laskutukseen nähden, ei voida soveltaa poikkeuksettomasti kaikissa tilanteissa, esimerkiksi majoituspalveluja tarjoavien alustojen toimintaan. On kuitenkin myös mahdollista, että alustalla ei ole selkeästi ilmoitettu majoittajan tietoja, jolloin tilanne voi olla toinen.

Edellä esitetyn perusteella arvioitaessa sitä, keneltä loppuasiakas mieltää ostavansa majoituksen, tulisi antaa painoarvoa sille, jos majoituspalvelualustan ilmoituksessa lukee selkeästi majoittajan nimi, yhteystiedot ja muita tietoja sekä arvosteluja majoittajasta. Erityisesti, jos on mahdollista, että loppuasiakkaan ostovalintaan vaikuttavat majoittajan saamat arviot tai muut majoittajasta ilmoituksen kautta saatavat tiedot, on katsottava, että loppuasiakas ymmärtää jo majoituksen varaamisvaiheessa ennen laskun saamista ostavansa majoituksen alkuperäiseltä palveluntarjoajalta eikä alustalta. Tämä puoltaisi sitä, että alustan toiminta olisi välityspalvelun myyntiä. Mikäli alustalla olevasta majoitusilmoituksesta ei selkeästi käy ilmi majoittajan tietoja, on loogista päätyä siihen tulkintaan, että loppuasiakas ei miellä ostavansa majoitusta alkuperäiseltä

palveluntarjoajalta vaan majoituspalvelualustalta, jolloin majoituspalvelualustan toiminta olisi järjestetty komissiokaupan muodossa.

Arvonlisäveron ollessa kulutusvero, jonka taloudellinen rasitus on tarkoitettu kuluttajan eli loppuasiakkaan kannettavaksi, on selvää, että loppuasiakkaan markkinoinnista saadulle käsitykselle tulee antaa painoarvoa tulkinnassa, sillä loppuasiakkaan näkemyksen voidaan katsoa olevan keskeinen tekijä relevanttien tosiseikkojen sekä taloudellisen todellisuuden selvittämisessä¹⁰⁶. Edellä on esitetty, että markkinointi on keskeinen tekijä, jonka nojalla alustan kautta majoituksen ostava loppuasiakas saattaa tehdä päätöksensä ostaa majoitusta tietyltä majoittajalta. Oikeuskirjallisuudesta löytyy tukea sille näkemykselle, että esimerkiksi Airbnb:n kautta majoituksen ostava loppuasiakas usein mieltää ostavansa palvelun alkuperäiseltä palveluntarjoajalta erityisesti taloudellisen todellisuuden näkökulmasta¹⁰⁷.

4.3. Laskut, tositteet ja veloitukset

Lasku on liiketoiminnan keskeinen asiakirja ja sillä on myös vakiintuneesti merkittävä asema arvonlisäverotuksessa. Laskun keskeisyys arvonlisäverotuksessa johtuu siitä, että se sisältää sovellettavan arvonlisäveromenettelyn tiedot, sen avulla viranomaiset voivat harjoittaa verovalvontaa ja se antaa tietoa myynnin arvonlisäverotuksesta ja sen avulla ostaja voi näyttää toteen mahdollisen vähennysoikeutensa.¹⁰⁸ Laskuun liittyvistä vaatimuksista on säädetty arvonlisäverolain 209 a-209 u §:ssä.

Edellä käsiteltiin ennakkopäätöstä KHO 2019:1, jossa laskutus ratkaisi sen, kenen nimissä myynti tapahtuu, vaikka markkinoinnin perusteella olisi ollut mahdollista päätyä päinvastaiseen lopputulokseen. Päätös teki lähes täysikäännöksen aikaisempaan oikeuskäytännössä esitettyyn tulkintaan, joka tapahtui vieläpä hyvin samankaltaisissa

¹⁰⁶ Zechner 2022, s. 183.

¹⁰⁷ Näin esim. Pikkujämsä 2018, s. 629.

¹⁰⁸ Lamppu – Ruohola 2023, s. 829.

olosuhteissa. Näin ollen, jos alustan loppuasiakkaalle antamassa laskussa on selkeästi mainittu erikseen alustan loppuasiakkaalta veloittama palkkio ja alkuperäisen palveluntarjoajan eli majoittajan veloitukset majoituksesta ja todettu, että laskulla veloitetaan myynti majoittajan puolesta, puoltaisi tämä sitä, että alustan myynti tapahtuu alkuperäisen palveluntarjoajan nimissä ja alustan myynti katsottaisiin välityspalveluksi. Jos laskulla ei ole lainkaan merkintää majoittajasta, olisi tämä vahva indikaattori siitä, että alusta toimisi omissa nimissään komissiokaupan muodossa.

On tärkeää huomata, että vaikka laskutus on keskeinen arviointikriteeri, ei se edellä markkinointia käsittelevässä kappaleessa esitetyn perusteella yksinään voi olla ratkaiseva tekijä siinä, tapahtuuko majoituspalvelun myynti majoittajan vai alustan nimissä. Laskutuksen merkittävyys painottuu tutkielmassa keskiössä olevan asian arvioinnissa ennakkopäätöksen KHO 2019:1 lisäksi vahvasti unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Esimerkiksi unionin tuomioistuimen asiassa C-695/20, *Fenix International* annetussa tuomiossa on todettu, että tiedot, jotka lasku sisältää kuuluvat niihin tietoihin, jotka kuvaavat osapuolten kaupallisia sekä sopimuksellisia suhteita. Näiden suhteiden on heijastettava kyseessä olevien liiketoimien taloudellista ja kaupallista todellisuutta.¹⁰⁹ Lasku on siis kiistämättä osa liiketoimen taloudellista ja kaupallista todellisuutta, joka tulee huomioida arvonlisäverodirektiivin tulkinnassa ja sitä kautta myös komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin arvioinnissa majoituspalvelualustojen kontekstissa niin kuin missä muussakin tahansa kontekstissa.

Ennakkopäätöksessä KHO 2019:1 on todettu, että ammatinharjoittajien tiedot olivat todennettavissa jälkikäteen. Majoituspalveluja tarjoavat alustat lähettävät yleensä loppuasiakkaalle varauksen yhteydessä myös tilausvahvistuksen. Verohallinnon antamassa laskutusvaatimuksia käsittelevässä syventävässä vero-ohjeessa on todettu, että arvonlisäverolaissa ja kyseisessä ohjeessa laskulla tarkoitetaan paitsi varsinaisia laskuja myös muita tositteita, joita käytetään laskuina arvonlisäverodirektiivin mukaisesti. Lasku voi koostua useammasta erillisestä asiakirjasta. Tämän vuoksi varsinaisen laskun ei tarvitse sisältää kaikkia arvonlisäverolain edellyttämiä tietoja, mikäli puuttuvat tiedot

¹⁰⁹ C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohta 77.

sisältyvät johonkin muuhun asiakirjaan, joka on sekä myyjän että ostajan käytettävissä.¹¹⁰ Tämän perusteella voidaan esittää, että mikäli majoituspalvelun ostosta saadussa tilausvahvistuksessa on tiedot majoittajasta ja loppuasiakkaan saamassa laskussa viittaus tilausvahvistukseen, voitaisiin tällöin katsoa, että tilausvahvistuksesta saatavat tiedot voivat täydentää mahdollisen virallisen laskun puutteita, jos siinä ei ole esimerkiksi eriteltyä alustan veloittamaa osuutta ja majoittajan myymän majoituksen osuutta.

4.4. Hinnoittelu ja luottotappioriski

Hinnoittelu on yksi huomioon otettava seikka sen määrittelyssä, kenen nimissä ja lukuun myynnin katsotaan tapahtuvan¹¹¹. Oikeuskäytännössä on monesti katsottu, että myynti tapahtuu sen tahon nimissä, joka vastaa myydyn palvelun hinnoittelusta. Tämä ei kuitenkaan ole poikkeukseton sääntö, vaan yksittäisissä tapauksissa voidaan päätyä toisenlaiseen lopputulokseen kokonaisarvioinnin perusteella. Päätöksessä KHO 6.9.1996 T 2758 hinnoittelusta vastasi asiamies, jonka katsottiin toimivan omissa nimissään. Tapauksessa hinnoittelu on ollut yksi ratkaiseva tekijä siinä, miksi päätöksessä päädyttiin katsomaan, että asiamies toimi omissa nimissään. Niin ikään ennakkopäätöksessä 2019:1 hinnoittelusta vastasivat itsenäiset ammatinharjoittajat eikä lääkärikeskus. Lääkärikeskuksen internetsivuilla oli myös tuotu esiin, että hinnoittelusta päättävät ammatinharjoittajat. Ennakkopäätöksessä päädyttiin katsomaan, että ammatinharjoittajat toimivat omissa nimissään ja terveyskeskus siten myi ammatinharjoittajien palveluja välityspalvelun muodossa.

Hinnoittelun merkitystä arvioitiin eri tavalla ennakkopäätöksessä 1999:67, jossa oli kyse yhtiöstä, joka myi yksityisten linja-autoliikennöitsijöiden linja-autolippuja. Ennakkopäätöksessä päädyttiin katsomaan, että yhtiö toimi omissa nimissään myydessään linja-autolippuja eli myynnin katsottiin tapahtuvan AVL 19 §:n mukaisessa komissiokaupan muodossa. Kyseisessä päätöksessä käsillä olevassa tilanteessa yhtiö ei

¹¹⁰ Verohallinto 2023b, 2 luku.

¹¹¹ Esim. Verohallinto 2024.

itse määritellyt linja-autolippujen hintoja. Lippujen hinnoittelu tapahtui joko liikenneministeriön päätöksen mukaisesti tai, ministeriön päätöksen ulkopuolelle jäävissä tapauksissa, liikennöitsijöiden päätösten perusteella. Korkein hallinto-oikeus päätyi katsomaan, että vaikka yhtiö ei päättänyt myymiensä lippujen hinnoista, loppuasiakkaalle annettavien tositteiden ja niissä olevien merkintöjen perusteella yhtiö kuitenkin toimi omissa nimissään eikä liikennöitsijöiden nimissä. Kyseistä ennakkopäätöksestä voidaan siis johtaa se päätelmä, että hinnoittelu ei ole aina ratkaiseva tekijä, vaan arviointia täytyy tehdä kokonaisarviointina.

Henkilökuljetuspalvelun lippujen myyntiä komissiokaupan ja välityspalvelun välisen rajanvedon kontekstissa on käsitelty myös tuoreemmassa ennakkoratkaisussa KVL 2020/6, jossa yhtiö A Oy myi niin ikään matkalippuja B:n lukuun. A Oy hinnoitteli matkaliput itsenäisesti ja keskusverolautakunta katsoi osapuolten välisten sopimusten perusteella, että A Oy:n myynti tapahtui tämän omissa nimissään AVL 19 §:ssä tarkoitetun komissiokaupan muodossa. Hinnoittelun merkitys asian arvioinnissa voi ilmeisesti vaihdella saman kaltaisissakin olosuhteissa.

Tämän tutkielman kappaleessa 2.3.2 tarkasteltiin majoituspalveluja tarjoavien alustojen käyttöehtoja ja niissä alustalle asetettuja vastuuta ja rooleja. Sekä Airbnb että Booking.com tuovat käyttöehdoissaan esiin, että alustat eivät vaikuta tai päätä niiden kautta myytävien majoitusten hintaan. Tällöin majoituksen alustan kautta ostava loppuasiakas voi halutessaan selvittää, miten majoituksen hinta määräytyy, sillä usein alustojen käyttöehdot ovat löydettävissä julkisena alustojen internetsivuilla. Tilanne vastaa siinä mielessä ennakkopäätöksen KHO 2019:1 tilannetta, jossa itsenäiset ammatinharjoittajat hinnoittelivat palvelunsa itse ja tämä seikka oli ilmaistu terveyskeskusten verkkosivuilla, joiden katsottiin välittävän ammatinharjoittajien palveluja. Näin ollen, vaikka hinnoitteluvallan säilyminen majoittajalla tukee tulkintaa välityspalvelu myynnistä eli toisen nimissä toimisesta, se ei ennakkopäätöksen KHO 1999:67 perusteella yksinään ole ratkaiseva tekijä oikeudellisessa arvioinnissa.

Edellä on osoitettu, että yhtäältä hinnoittelu ei ole oikeuskäytännön valossa aina ratkaiseva tekijä vaan osa kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja. Toisaalta

oikeuskäytännöstä löytyy useampia tapauksia, joissa hinnoittelusta on vastannut se taho, jonka nimissä myynnin on katsottu tapahtuvan. Seuraavaksi tutkielmassa käydään läpi muutamia tilanteita, joissa voi tulla pohdittavaksi se, osallistuuko alusta sen kautta myydyin majoituspalvelun hinnan määrittelyyn.

Esimerkiksi Airbnb ei päättää sen kautta myydyin majoituspalvelun hintaa, mutta se silti tarjoaa sen kautta majoitusta tarjoavalle alkuperäiselle palveluntarjoajalle vapaaehtoisen työkalun, jonka avulla palveluntarjoaja voi arvioida majoituksensa hintaa. Työkalun antama hintaehdotus perustuu alustan kautta myytyjen majoitusten keskimääräiseen hintaan.¹¹² Mikäli alusta tarjoaa tällaisen työkalun tai palvelun alkuperäiselle palveluntarjoajalle, ei tällä seikalla voida katsoa alustan vaikuttavan sen kautta myydyin majoituspalvelun hintaan, jos työkalun käyttäminen on alkuperäiselle palveluntarjoajalle vapaaehtoista. Mikäli siis alustan käyttöehdot tai muut sopimukselliset järjestelyt tuovat selkeästi ilmi, että alusta ei osallistu hinnoitteluun, on voitava tulkita, että hinnoittelun puolesta ei voida katsoa, että myynti tapahtuisi alustan nimissä, vaikka alusta tarjoaisikin työkalun hinnan määrittämiseen. Tämä puoltaisi sitä, että myynti tapahtuisi alkuperäisen palveluntarjoajan nimissä ja alusta myisi majoituspalvelun välityspalvelua. Myöskään sen seikan, että alustalla on mahdollista etsiä majoituksia hintojen perusteella tai järjestää esimerkiksi hakutuloksia hintojen mukaisesti ei voida katsoa puoltavan sitä, että alusta osallistuisi hinnoitteluun.

Alustat voivat osallistua hinnoitteluun myös muilla tavoin ja alustan kautta myytävän majoituksen hinta voi esimerkiksi määräytyä dynaamisen hinnoittelun perusteella. Dynaaminen hinnoittelu muun muassa voi perustua alustan kautta myytävien majoitusten kysyntään tietyn ajanjakson aikana tietyllä maantieteellisellä alueella. Mikäli alustan kautta tarjotun majoituksen hinta määräytyy dynaamisen hinnoittelun perusteella, tällöin on perusteltua katsoa, että majoituspalvelualusta osallistuu majoituksen hinnoitteluun. Dynaamisen hinnoittelun voidaan katsoa eroavan hinnoittelutyökalusta sen perusteella, että alkuperäinen palveluntarjoaja voi päättää käyttääkö hän hinnoittelussa työkalun määrittämää hintaa, mutta mikäli hinnoittelu perustuu dynaamiseen

¹¹² Loquet–Karoutis 2020, s. 218.

hinnoittelumenetelmään, ei alkuperäisellä palveluntarjoajalla ole mahdollisuuksia vaikuttaa hinnoitteluun. Näin ollen dynaamisen hinnoittelun voidaan katsoa viittaavan siihen, että majoituspalvelualusta osallistuisi hinnoitteluun ja tämä voisi olla indikaattori siitä, että myynti tapahtuisi alustan nimissä loppuasiakkaalle eli arvonlisäverotuksellisesti AVL 19 §:n tarkoitetun komissiokaupan muodossa.

Dynaamisen hinnoittelun soveltamisessa hankalampia tulkintatilanteita voisi syntyä, jos alkuperäisellä palveluntarjoajalla toisaalta olisi mahdollisuus valita, hinnoitteleeko hän palvelun itse vai soveltaako alkuperäinen palveluntarjoaja dynaamisesti määräytyvää hintaa. Tällöin voitaneen ajatella, että alkuperäinen palveluntarjoaja voi vaikuttaa hinnoitteluun itse tai hyväksyessään dynaamisen hinnoittelun, hän luovuttaa vastuun hinnoittelusta alustalle.

Tutkielmassa havaittiin, että ainakin Booking.comin käyttöehtojen mukaan alusta voi rahoittaa loppuasiakkaille palkintoja tai muita etuja. Jos alusta myöntää käyttäjilleen alennuksia tai muita etuja majoitukseen, viittaisi tämä siihen, että alusta voisi osallistua hinnoitteluun. Tämä voi luoda käytännössä hankalia tilanteita, jos alustalla myydään joskus majoitusta majoittajan asettamaan hintaan ja joskus samaa majoitusta myös hintaan, johon alusta on osallistunut antamalla loppuasiakkaalle alennuksen. Käytännön toiminnan kannalta on epäkätevää, jos alustan kautta myydyin majoituspalvelun arvonlisäverokäsittely vaihtelee jatkuvasti. Jos siis alkuperäinen palveluntarjoaja päättää tarjota majoitustaan alustalla, joka voi myöntää alennuksia, mutta ei tee niin kaikissa tilanteissa, tulkinnanvaraiseksi jää, tulisiko tämä tulkita siten, että palveluntarjoaja luovuttaa kuitenkin pysyvästi osan hinnoitteluvallastaan alustalle, vaikka majoittaja itse asettaa majoituksensa lähtöhinnan?

Sekä dynaamisen hinnoittelun että alennusten ja palkintojen myöntämisen kohdalla voi siis tulla vastaan hankalia tulkintatilanteita siitä, milloin alustan katsotaan osallistuvan hinnoitteluun. Verohallinnon ohjeessa komissiokaupan tunnusmerkkeinä on mainittu, että palvelun suorittaja ei yksin määrittele tavaroiden ja palveluiden myyntihintaa vaan myös

asiamies osallistuu hinnoitteluun¹¹³. Ohjeen sanamuoto jättää avoimeksi mahdollisuuden siitä, että sekä alusta että alkuperäinen palveluntarjoaja voivat osallistua hinnoitteluun samanaikaisesti, mutta jo asiamiehen vähäinen osallistuminen hinnoitteluun voisi muuttaa tilannetta siten, että hinnoittelua koskeva komissiokaupan tunnusmerkki täytyisi. Sovellettaessa siis kyseisen ohjeen kohtaa edellä mainittuihin dynaamisen hinnoittelun ja alustan myöntämien alennusten tilanteisiin voidaan päätellä, että jo alustan osittainkin osallistuminen hinnoitteluun voi puhua komissiokaupan puolesta.

Luottotappioriskin kantaminen on mainittu myös muutamissa oikeustapauksissa, jotka käsittelevät komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välistä rajanvetoa, joskaan sen merkitystä rajanvedossa ei ole kovinkaan paljon arvioitu. Esimerkiksi Verohallinnon komissiokauppaa ja välityspalvelun myyntiä käsittelevässä syventävässä vero-ohjeessa ei ole mainittu nimenomaisesti luottotappioriskiä tunnusmerkkinä. Muun muassa ennakkopäätöksessä KHO 2019:1 luottotappioriski mahdollisesti saamatta jäävistä palkkioistaan oli ammatinharjoittajilla, joiden nimissä myynnin katsottiin tapahtuvan. Myös ennakkopäätöksessä KHO 1999:67 luottotappioriskin laskulla myydystä lipusta kantoi linja-autolippuja myyvä yhtiö, jonka katsottiin myyvän liput omista nimissään.

On mahdollista, että alustan kautta voitaisiin myydä myös majoituspalvelua laskulla tai majoitus maksettaisiin majoittumisen jälkeen, jolloin ainakin edellä esitetyn oikeuskäytännön valossa, jos luottotappioriski on majoittajalla, voi tämä olla välityspalvelun tunnusmerkki, kun taas jos luottotappioriski on majoituspalvelualustalla voi tämä puolestaan olla komissiokaupan tunnusmerkki. Luottotappioriskin jääminen täysin majoituspalvelualustalle lienee suhteellisen harvinainen tilanne. Luottotappioriskin voidaan kuitenkin ajatella olevan osa transaktion taloudellista ja kaupallista todellisuutta ja voi olla yksi indikaattori siitä, mitä osapuolten välillä on vastuista sovittu. Sitten luottotappioriskin kantamista komissiokaupan ja välityspalvelun välisessä rajanvedossa tulee arvioida yhdessä muiden sopimusjärjestelyiden kanssa.

¹¹³ Verohallinto 2024, kappale 2.1.

4.5. Alustan käyttöehdot ja vastuut

Komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin rajanvetoa määrittää se, mitä osapuolet ovat keskenään sopineet toiminnan järjestämisestä¹¹⁴. Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään vakiintuneesti korostanut sopimusten merkitystä taloudellisen ja kaupallisen todellisuuden ilmentämisessä ja että tämän taloudellisen ja kaupallisen todellisuuden huomioon ottaminen on yhteisen arvonlisäverojärjestelmän soveltamisen perusedellytys. Erityisesti sopimussuhteiden merkitys korostuu silloin, kun arvioidaan, toimiiko verovelvollinen omissa nimissään, mutta toisen lukuun.¹¹⁵

Majoituspalvelualustojen käyttöehdot ovat sopimuksia, jotka määrittävät alustaa käyttävien alustan, majoittajien ja loppuasiakkaiden oikeudet, velvollisuudet ja vastuut. Usein alustoille liittyessään niin palveluntarjoajana kuin loppuasiakkaana, tulee liittymisen yhteydessä hyväksyä alustan käyttöehdot. Käyttöehdoilla on keskeinen merkitys, sillä ne ohjaavat osapuolten välistä suhdetta ja määrittävät, toimiiko alusta välittäjänä vai omissa nimissään palveluntarjoajana ja siten ovat keskeinen indikaattori sille, mitä osapuolet ovat sopineet toiminnan järjestämisestä.

Majoituspalvelualustojen käyttöehdot ovat tyypillisesti julkisesti saatavilla alustan verkkosivuilla, ja ne ovat usein helppo löytää esimerkiksi rekisteröitymisen tai varaamisen yhteydessä. Avoimuuden takia voidaan olettaa, että keskivertokuluttajalla on mahdollisuus halutessaan perehtyä käyttöehtoihin tarkemmin ja saada näin halutessaan tietoa esimerkiksi alustan ja majoittajan välisestä vastuujärjestelystä. Koska käyttöehdot ovat julkisesti saatavilla jopa joissain tilanteissa myös ilman alustalle rekisteröitymistä, voidaan ainakin tällöin mieltää, että alustan käyttöehdot, jotka määrittävät alustan ja sen käyttäjien sopimussuhdetta, ovat osa edellä mainittua ulkoista suhdetta eli alustan ja loppuasiakkaan välistä suhdetta.

¹¹⁴ Verohallinto 2024, kappale 2. Komissiokauppaa vai palvelunmyyntiä.

¹¹⁵ Esim. C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohta 72–73 ja C-653/11, *Newey*, kohdat 42–45.

Unionin tuomioistuim on luonnehtinut keskivertokuluttajaa valistuneeksi, kohtuullisen tarkkaavaiseksi sekä huolelliseksi¹¹⁶. Tällaisia ominaisuuksia omaavan kuluttajan voitaneen kohtuudella olettaa löytävän ja osaavan tulkita siis majoituspalveluja ostaessaan alustan käyttöehtoja. Alustojen käytön yhteydessä loppuasiakkaalle tarjotaan usein mahdollisuus tutustua käyttöehtoihin ennen palvelun hyväksymistä ja käyttöä, mikä korostaa loppuasiakkaan vastuuta perehtyä niihin. Siksi käyttöehtojen sisältöä voidaan pitää keskeisenä tekijänä sen arvioinnissa, tapahtuuko majoituksen myynti alustan vai majoittajan nimissä.

Tämän tutkielman luvussa 2.3.2 käsiteltiin esimerkinomaisesti muutaman suurimman majoituspalvelusektorin alustan käyttöehtoja. Luvun perusteella alustat halusivat rajata itsensä majoittajan ja loppuasiakkaan välisen sopimuksen ulkopuolelle ja toivat esiin, että alusta ei tarjoa tai ole vastuussa majoituspalvelusta. Myös oikeuskirjallisuudessa on huomattu, että alustat tapaavat pitää itseään välittäjinä ja korostavat tätä seikkaa käyttöehdoissaan¹¹⁷. On kuitenkin mahdollista, että majoituspalvelualustojen toimintatavat eroavat toisistaan ja joidenkin alustojen käyttöehdot voivat erota merkittävästikin tässä tutkielmassa tarkastelluista alustoista.

Alustojen toiminnassa on tärkeää huomata, että alustat eivät tyypillisesti omista sitä pääomaa eikä resursseja, joilla alkuperäinen palvelu eli tämän tutkielman aiheen kontekstissa majoituspalvelu tuotetaan. Majoituspalvelualustat eivät tyypillisesti siis omista niitä kiinteistöjä tai asuntoja, joissa majoituspalvelu suoritetaan.¹¹⁸ Tätä lähtökohtaa vasten on perusteltua esittää, että jos alustojen käyttöehdoissa tuodaan selkeästi esiin, että alusta ei ole majoituspalvelun myyjä eikä osallistu majoituspalvelun tarjoamiseen, voidaan nähdä, että käyttöehdot tältä osin ovat linjassa taloudellisen todellisuuden kanssa. Vaikka käyttöehdot olisivat linjassa taloudellisen todellisuuden kanssa siinä mielessä, että alusta ei omista kiinteistöjä tai asuntoja, joissa majoituspalvelu voidaan suorittaa, voidaan alustan kuitenkin silti katsoa toimivan omissa nimissään

¹¹⁶ C-210/96, *Gut Springenheide und Tusky*, kohta 31.

¹¹⁷ Esim. Zechner 2022, s. 172.

¹¹⁸ Alustojen omistamista resursseista esim. Paukku 2022, s. 176 ja Beretta 2019, s. 295.

komissiokaupan muodossa, jos alusta muuten täyttää komissiokaupan tunnusmerkkejä, esimerkiksi osallistuu hinnoitteluun tai sen markkinoinnin perusteella antaa loppuasiakkaalle vaikutelman siitä, että alusta on majoituksen tarjoaja. Resurssien omistamattomuus ei siis voi yksiselitteisesti ratkaista majoituspalvelualustan asemaa arvonlisäverotuksessa, mutta se voi tukea sitä mitä toiminnasta on mahdollisesti sovittu käyttöehdoissa ja muissa sopimuksissa ja näin ollen heijastaa taloudellista todellisuutta.

Päätöksessä KHO 6.9.1996 T 2758 asiamies ei ollut vastuussa majoituksen siisteydestä tai majoituksesta tehdyistä reklamaatioista. Nämä tehtiin siis päätöksen tapauksessa suoraan majoituksen omistajalle, kuten myös vahinkojen korvaaminen tehtiin suoraan omistajalle. Tämä seikka ei ilmeisesti päätöksen tilanteessa ollut tarpeeksi suuri painoarvo sille, että majoituksen myynti olisi tapahtunut majoituksen omistajan nimissä.

Reklamaatiot sekä vastuu majoituksen siisteydestä ja kunnosta sekä vahingonkorvausten maksaminen voivat kuitenkin olla merkkejä siitä kenen nimissä myynti tapahtuu, mutta ainakin kyseisessä tapauksessa muut seikat olivat omiaan puoltamaan KHO:n näkemystä siitä, että asiamies toimi omissa nimissään. Näitä seikkoja voidaan siis pitää tulkintaa täydentävinä seikkoina silti, joskaan ei ainakaan edellä käsitellyn KHO:n päätöksen mukaisesti yksinomaan ratkaisevina.

Alustatalouden kontekstissa seikkoja, kuten reklamaatioiden ja majoituksen käytännön vastuiden jakautumista, voitaisiin tarkastella tarkemmin ja niille voisi mahdollisesti antaa enemmän painoarvoa. Majoituspalvelualustojen kuten alustaoperaattoreiden toiminta on usein monimutkaisempaa kuin perinteisempien toimijoiden. Majoituspalvelualustojen kontekstissa majoitukseen liittyvien vastuiden jakautumisen selkeys tai epäselvyys alustojen ja majoittajien välillä voi vaikuttaa siihen, kenet asiakas mieltää myyjäksi. Jos majoituspalvelualustan ehdot osoittavat, että alusta käsittelee reklamaatiot ja kantaa vastuun palvelusta, asiakas voisi mieltää ostavansa majoituksen alustalta eikä alkuperäiseltä palveluntarjoajalta ja tämän seikan voitaisiin katsoa puoltavan komissiokaupan muodossa toimista.

5. OLETETUN SUORITTAJAN JÄRJESTELMÄ

5.1. Oletetun suorittajan järjestelmä

Tässä luvussa tarkastellaan oletetun suorittajan järjestelmää. Euroopan komissio on tunnistanut alustatalouden tuottamat haasteet arvonlisäverotukselle sekä sen, että nykyinen arvonlisäverojärjestelmä ei kaikilta osin ole yhteensopiva alati yleistyvien ja jatkuvassa muutoksessa olevien digitaalisten liiketoimintamallien kanssa. Komissio julkaisi joulukuussa 2022 säädösmuutosehdotuksen *VAT in the Digital Age*, jolla on tarkoitus muuttaa Euroopan unionin arvonlisäverojärjestelmää nykyaikaisempaan suuntaan ja vastata digitalisaation tuomiin arvonlisäverohaasteisiin.

Muutosehdotuksen tavoitteena on edistää unionin jäsenvaltioiden veroviranomaisten välistä yhteistyötä, jotta varmistutaan siitä, että jokainen unionin alueella toimiva yritys maksaa oikeasuhtaisen määrän veroa.¹¹⁹ Muutosehdotuksessa on kolme keskeistä toimenpidekokonaisuutta, joista yksi on alustoja koskevien arvonlisäverosääntöjen päivittäminen. Alustoja koskevan toimenpidekokonaisuuden yhtenä osa-alueena on niiden vastuun kasvattaminen arvonlisäveron kantamisessa.

Direktiivimuutosehdotuksen julkistamisen jälkeen joulukuussa vuonna 2022, Euroopan unionin neuvosto pääsi lainsäädäntöhankkeesta poliittiseen yhteisymmärrykseen vasta vuoden 2024 marraskuussa¹²⁰. Vaikka tämän tutkielman teon aikana unionin neuvosto pääsi hankkeesta yhteisymmärrykseen, on hyvä huomata, säännökset eivät ole vielä tekohetkellä voimassa. Koska neuvosto on tehnyt huomattavia muutoksia alkuperäiseen ehdotukseen, ehdotuksesta on vielä kuultava Euroopan parlamenttia, jonka jälkeen neuvoston tulee hyväksyä lopullinen teksti. Muutos tulee virallisesti voimaan vasta sen

¹¹⁹ Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 3.

¹²⁰ Euroopan unionin neuvoston lehdistötiedote 5.11.2024

julkaisemisen jälkeen EU:n virallisessa lehdessä.¹²¹ Alustoja koskevien muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1. heinäkuuta 2028.¹²²

Direktiivin muutoksen seurauksena lyhytaikaisia majoituspalveluja sekä tieliikenteen henkilökuljetuspalveluja tarjoaviin alustoihin tullaan soveltamaan niin kutsuttua oletettua suorittajaa koskeva järjestelmää. Oletetun suorittajan järjestelmä on yksinkertaistus, jolla helpotetaan arvonlisäverojen keräämistä tilanteissa, joissa katsotaan, että alustalla on alkuperäistä suorittajaa paremmat mahdollisuudet kantaa arvonlisävero myydystä palvelusta.¹²³

Oletetun suorittajan järjestelmässä on kyse siitä, että jos alkuperäinen palveluntarjoaja (esimerkiksi majoituspalvelussa palvelun tarjoava majoittaja) on luonnollinen henkilö tai liikevaihdoltaan niin pieni elinkeinonharjoittaja eikä siksi peri arvonlisäveroa myymästään palvelusta, alusta katsotaan palvelun suorittajaksi ja on tällöin velvollinen perimään ja tilittämään arvonlisäveron kyseisestä palvelusta.¹²⁴ Oletetun suorittajan järjestelmällä luodaan siis komissiokauppaa vastaava oikeudellinen fiktio. Alustaa ei katsota palvelun oletetuksi suorittajaksi silloin, kun alkuperäinen palveluntarjoaja ilmoittaa alustalle arvonlisäverotunnisteensa ja ilmoittaa suorittavansa tarjoamastaan palvelustaan arvonlisäveron.¹²⁵ Lisäksi alkuperäisen palveluntarjoajan alustalle tapahtuva myynti olisi veroton eikä alkuperäisellä palveluntarjoajalla siten olisi vähennysoikeutta näihin myynteihin liittyen.

Oletetun suorittajan järjestelmä, jota sovellettaisiin majoituspalveluja ja tieliikenteen henkilökuljetuspalveluja tarjoaviin alustoihin on tarkoitus sisällyttää arvonlisäverodirektiivin uuteen 28 a artiklaan. Direktiivimuutoksen mukaan kyseisen artiklan mukaan:

¹²¹ Euroopan unionin neuvoston lehdistötiedote 5.11.2024

¹²² Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 29.

¹²³ Komissio 2022a, s. 18.

¹²⁴ Komissio 2022a, s. 18.

¹²⁵ Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 12, kohta 23a.

Sen estämättä, mitä 28 artiklassa säädetään, verovelvollisen, joka mahdollistaa 135 artiklan 30 kohdassa tarkoitettujen lyhytaikaisten vuokramajoituspalvelujen, eli majoituksen keskeytyksettömän vuokrauksen samalle henkilölle enintään 30 yöksi, tai maanteiden matkustajaliikennepalvelujen suorittamisen unionissa sähköisen rajapinnan, kuten markkinapaikan, alustan, portaalin tai vastaavien välineiden avulla, katsotaan itse vastaanottaneen ja suorittaneen kyseiset palvelut, paitsi jos kyseisten palvelujen tarjoaja on

- a) antanut luovutuksen tai suorituksen mahdollistavalle verovelvolliselle siinä jäsenvaltiossa annetun arvonlisäverotunnisteen, jossa luovutus tai suoritus tapahtuu, tai verovelvolliselle 362 tai 369 d artiklan mukaisesti annetun verotunnisteen; ja*
- b) ilmoittanut luovutuksen tai suorituksen mahdollistavalle verovelvolliselle, että hän perii kyseisestä luovutuksesta tai suorituksesta mahdollisesti maksettavan arvonlisäveron.¹²⁶*

Komissio on perustellut oletetun suorittajan järjestelmän soveltamista majoituspalveluja ja henkilökuljetuksia tarjoaviin alustoihin sillä, että kyseisten toimialojen kohdalla yksityishenkilöiden ja pienyritysten ollessa alkuperäisiä palveluntarjoajia, arvonlisävero kohtelu on alojen perinteisiin toimijoiden nähden kaikista epätasa-arvoisinta.¹²⁷

Komissio on alustoja koskevassa toimenpideoiosiossaan lisäksi muita täsmennyksiä alustoja koskevaan arvonlisäverosäätelyyn. Ehdotuksen mukaan arvonlisäverodirektiiviin tultaisiin lisäämään uusi artikla 46 a, jossa säännellään seuraavasti:

”Muille kuin verovelvollisille henkilöille alustan, portaalin tai vastaavien

¹²⁶ Euroopan unionin neuvosto 2024a, s. 29.

¹²⁷ Komissio 2022a s. 6.

välineiden kautta suoritettujen avustuspalvelujen suorituspaikka on paikka, jossa pääliiketoimi suoritetaan tämän direktiivin säännösten mukaisesti.”¹²⁸

Kyseisellä lisäyksellä saavutetaan yhdenmukainen tulkinta alustan tarjoamien palvelujen suorituspaikasta, joka määräytyy vastaavasti kuin välityspalvelujen myyntimaa.

Alkuperäiseen direktiivimuutosehdotukseen lisättiin hyväksytyssä ehdotuksessa eräänlainen mahdollisuus myönnytykseen, jonka perusteella jäsenvaltiot voivat mahdollistaa sen, että verovelvolliset, jotka hyödyntävät alueellaan pienyrityksille tarkoitettua erityisjärjestelmää ja jotka muuten kuuluisivat oletetun suorittajan säännön piiriin, voidaan jättää tämän säännön soveltamisen ulkopuolelle. Jäsenvaltiot voivat määrittää ehdot, joiden perusteella tätä poikkeusmahdollisuutta voidaan käyttää.¹²⁹

Lisäksi lopulliseen hyväksytyyn direktiivimuutokseen säädettiin, että hotellitoimintaan rinnastettava lyhyt aikainen majoituksen vuokrauspalvelun raja on enintään 30 päivää keskeytyksettömästi ja samalle taholle. Mikäli majoitusta vuokrataan yli 30 päivää samalle taholle, ei toiminta ole rinnastettavissa arvonlisäverolliseen majoituspalvelun myyntiin.¹³⁰

Oletetun suorittajan järjestelmä ei ole komissiolta uusi keksintö, vaan sen kaltaista järjestelmää sovelletaan jo muun muassa alustoihin, jotka myyvät sähköisesti suoritettavia palveluja. Täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklassa säädetään niin kutsutusta komissiokauppaolettamasta. Tämän olettaman mukaan, kun sähköisesti suoritettavat palvelut suoritetaan televerkon, rajapinnan tai portaalin välityksellä, kuten sovellusten markkinapaikan, suoritukseen osallistuvan verovelvollisen (alustan) on katsottava toimivan omilla nimissään, mutta näiden palvelujen tarjoajan lukuun. Olettama on mahdollista kumota, jos alusta on nimenomaisesti ilmoittanut kyseisen palvelujentarjoajan palvelujen suorittajaksi ja tämä on otettu huomioon osapuolten

¹²⁸ Komissio 2022a, s. 42.

¹²⁹ Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 12, kohta 25.

¹³⁰ Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 12, kohta 25.

välisissä sopimusjärjestelyissä. Täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklan 1 kohdan 3 alakohdan mukaan komissiokauppaolettamaa ei voida kuitenkaan kumota, jos alusta hyväksyy loppuasiakkaalta perittävän maksun tai näiden palvelujen suorittamisen taikka vahvistaa niiden suorittamista koskevat yleiset ehdot ja edellytykset.

Unionin tuomioistuin on käsitellyt tätä täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklassa säädettyä sähköisten palvelujen komissiokauppaolettamaa asiassa C-695/20, *Fenix International Ltd* antamassaan tuomiossaan. Kyseisessä asiassa oli arvioitavana, laajentaako täytäntöönpanoasetuksen 9 a artiklan 1 kohta tosiasiallisesti arvonlisäverodirektiivin 28 artiklan soveltamisalaa ja näin ollen ylittäisi täytäntöönpanoasetuksen täytäntöönpanovallan. Fenix on Yhdistyneessä kuningaskunnassa arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröitynyt yhtiö, joka ylläpitää sosiaalisen median alustaa, jonka käyttäjät jaetaan sisällöntuottajiin ja seuraajiin. Seuraajat maksavat alustan kautta sisällöntuottajille näiden alustalle lataamasta sisällöstä. Sisällöntuottajat voivat itse asettaa kuukausittaisen tilausmaksunsa, mutta yhtiö määrittää sille vähimmäistason. Fenix perii 20 prosentin palkkion itselleen loppuasiakkaalta veloitetusta hinnasta ja tilittää jäljelle jäävän summan sisällöntuottajalle. Fenix suoritti arvonlisäveroa vain sisällöntuottajalta peritystä 20 prosentin palkkiosta eikä koko loppuasiakkaalta peritystä hinnasta.¹³¹

Fenix oli tulkinnut itse toimivansa alustaa ylläpitäessään alkuperäisen palveluntarjoajan eli sisällöntuottajan nimissä eikä omissa nimissään suhteessa loppuasiakkaaseen eli alustalla oleviin seuraajiin. Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomainen katsoi Fenixille tehdyissä verotuspäätöksissä, että Fenixin oli katsottava toimivan omissa nimissään täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ja näin ollen Fenixin olisi tullut suorittaa arvonlisäveroa koko summasta, joka veloitettiin loppuasiakkaalta.¹³²

¹³¹ C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohdat 19–23.

¹³² C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohta 25.

Fenix valitti Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisen päätöksistä valitusoikeuteen esittäen, että täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklan 1 kohdalla muutetaan ja täydennetään arvonlisäverodirektiivin 28 artiklaa lisäämällä siihen uusia sääntöjä, joilla mennään arvonlisäverodirektiivin 28 artiklassa säädettyä sisältöä pidemmälle. Fenixin mukaan kyseessä olevalla säännöksellä viedään osapuolilta niiden sopimusautonomia ja jätetään huomioimatta kaupallinen ja taloudellinen todellisuus. Lisäksi Fenix nosti esiin, että internetissä toimiville alustoille täytäntöönpanoasetuksen 9a artiklassa esitetyn oletaman kumoamismahdollisuudet ovat lähes olemattomat.¹³³

Unionin tuomioistuin päätyi asiassa antamassaan tuomiossaan katsomaan, että täytäntöönpanoasetuksen 9 a artiklan 1 kohta on unionin oikeuden mukainen ja sellaisenaan pätemätön¹³⁴. Samalla unionin tuomioistuin vahvisti Iso-Britannian veroviranomaisen kannan siitä, että Fenixin oli katsottava toimivan omissa nimissään ja siten suoritettava arvonlisäveroa koko asiakkaalta peritystä hinnasta.

Edellä käsiteltyä tuomiota on pidetty alustatalouden toimijoille merkittävänä tuomiona, sillä sitä on pidetty suunnannäyttäjänä alustan kautta suoritettujen sähköisten palvelujen arvonlisäverotuksessa¹³⁵. Asiassa annetun tuomion ja siinä käsitellyn aiheen merkittävyyttä korostaa myös se, että se on yksi harvoista arvonlisäverotusta koskevista asioista, jotka on ratkaistu unionin tuomioistuimessa suuressa jaostossa¹³⁶. Tapauksen merkittävyyttä arvioitaessa on tärkeää huomioida, että kyse oli nimenomaan sähköisesti suoritettavista palveluista. Kaikkia alustojen kautta tarjottavia palveluja ei kuitenkaan voida luokitella sähköisesti suoritettaviksi palveluiksi.

Oletetun suorittajan järjestelmää sovelletaan myös tavarakaupassa eräissä tilanteissa, joissa on kyse maahantuotavien tavaroiden myynnistä alustan välityksellä. Kyseinen

¹³³ C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohta 27.

¹³⁴ C-695/20, *Fenix International Ltd*, kohta 91.

¹³⁵ Näin esim. Matesanz 2023. Matesanzin mukaan tulee hyväksyä se, että yhä enemmän digitaaliseksi muuttuvassa maailmassa vastuuta arvonlisäveron keräämisestä tullaan yhä enenevässä määrin siirtämään alustoille.

¹³⁶ Chamon 2023, s. 1683.

säännös on arvonlisäverolain 19 b §:ssä. Tutkielmassa ei kuitenkaan syvennyt tähän aiheeseen sen koskiessa tavarakauppaa, joka ei ole tutkielman kannalta relevanttia. Tutkielmassa on pyritty osoittamaan, että komission majoituspalvelualustoille ehdottama oletetun suorittajan järjestelmä ei ole oikeudellisenä fiktiona uusi innovaatio, vaan jatkoa jo aiemmin alustoille asetetuille säännöksille.

5.2. Oletetun suorittajan järjestelmän vaikutukset majoituspalveluja tarjoaviin alustoihin

Oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisalan laajentaminen lyhytaikaisia majoituspalveluita sekä tieliikenteen henkilökuljetuspalveluita tarjoaviin alustoihin on nostattanut kriittisiä näkemyksiä eikä ehdotuksesta pääseminen yksimielisyyteen unionin jäsenvaltioiden kesken ollut suoraviivainen prosessi. Euroopan unionin välillisiä veroja koskeva lainsäädäntöprosessi edellyttää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 113 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden yksimielistä hyväksyntää.

VAT in the Digital Age -lainsäädäntöpaketin sisältöä koskevat neuvottelut unionin toimielimissä kestivät lähes kaksi vuotta ennen kuin jäsenvaltioiden poliittinen yksimielisyys lopulta saavutettiin. Yksimielisyyden saavuttamista viivytti se, että erityisesti unionin jäsenmaista Viro ei ollut halukas hyväksymään alkuperäisiä alustoihin ehdotettuja oletetun suorittajan järjestelmän sääntöjä sellaisenaan, kun ne alkuperäisessä ehdotuksessa olivat. Viro esitti muun muassa, että oletetun suorittajan järjestelmä lisää alustojen hallinnollisia kustannuksia merkittävästi ja ehdotti, että järjestelmän tulisi olla sovellettavissa ainoastaan vapaaehtoisesti.¹³⁷ Neuvoston hyväksymään ehdotukseen lisättiin lopulta mahdollisuus jättää pienet ja keskisuuret yritykset oletetun suorittajan järjestelmän ulkopuolelle¹³⁸.

¹³⁷ ECOFIN:n kokous 21.6.2024

¹³⁸ Euroopan unionin neuvoston lehdistötiedote 5.11.2024

Tämän tutkielman teon aikana muutokset eivät ole vielä tulleet voimaan. Jää nähtäväksi, miten jäsenvaltiot valitsevat soveltaa yksimielisyyden saavuttaneeseen ehdotukseen lisättyä mahdollisuutta vapauttaa pienet ja keskisuuret toimijat oletetun suorittajan järjestelmästä. Tutkielmassa kuitenkin käsitellään seuraavaksi sitä, millaisia vaikutuksia oletetun suorittajan järjestelmällä voisi olla, jos pieniä ja keskisuuria toimijoita ei päätettäisi vapauttaa uusista säännöistä sekä sitä, millaisia vaikutuksia on sillä, että jäsenvaltiot päätyivät hyväksymään lopulta ratkaisuun kompromissin, jossa jätetään oletettua enemmän liikkumavaraa järjestelmän soveltamiselle.

Komissio on perustellut oletetun suorittajan järjestelmän laajentamista lyhytaikaisia majoituspalveluja sekä tieliikenteen henkilökuljetuspalveluja tarjoaviin alustoihin sillä, että kyseisillä sektoreilla yksityishenkilöiden ja pienyritysten tarjoamat arvonlisäverosta vapautetut palvelut vääristävät eniten kilpailua suhteessa aloille perinteisesti toimiviin tahoihin, kuten hotelleihin ja takseihin. Komissio on kuvaillut kilpailun vääristymistä perusteettomaksi, jonka takia oletetun suorittajan järjestelmällä on tarpeen puuttua tähän vääristymään¹³⁹. Kilpailun vääristymä aiheutuu siitä, että nämä pienemmät verottomat toimijat voivat tarjota palvelujaan suuremmalle joukolle kuluttajia alustojen mittakaavaetujen ja verkostovaikutusten avulla¹⁴⁰. Muut alustatalouden toimijat on kuitenkin jätetty ainakin toistaiseksi uudistuksen ulkopuolelle¹⁴¹, vaikka voitaneen olettaa, että pieniä verosta vapautettuja toimijoita on muillakin alustatalouden sektoreilla, jolloin ne yhtä lailla kilpailevat suurempien toimijoiden kanssa.

Muun muassa Gallardo ja Echevarria ovat nostaneet esiin kysymyksen siitä, ovatko alustojen kautta arvonlisäverottomasti palveluja tarjoavat pienet toimijat todellisuudessa vääristäneet kilpailua. He ovatkin esittäneet, että on perusteltua katsoa, että kilpailua vääristäisi pikemminkin alustojen kautta palveluja tarjoavat vilpillisesti toimivat tahot,

¹³⁹ Komissio 2022a, s. 32, kohta 22.

¹⁴⁰ Komissio 2022a, s. 6.

¹⁴¹ Sánchez Gallardo – Echevarria 2023, s. 1 mukaan ennen ehdotuksen virallista julkaisemista voitiin olettaa myös muiden alustatalouden sektoreiden huomioimista alustatalouden arvonlisäverotusta koskevissa uudistuksissa. Esimerkiksi alustojen kautta välitetyt ravintolapalvelut ja ruoan kotiinkuljetuspalvelut ovat jääneet uuden sääntelyehdotuksen ulkopuolelle.

kun heidän tarjoamansa palvelut kilpailevat perinteisten arvonlisäverollisten toimijoiden tarjoamien palvelujen kanssa.¹⁴² On selvää, että vilpillisesti toimiva tahoja on myös muilla sektoreilla ja harmaalla alueella harjoitettava toiminta vääristää aina kilpailua.

Papis ja Sroka ovat puolestaan todenneet, että kilpailun vääristymä majoituspalvelusektorilla voi johtua siitä, että majoituspalvelualustojen kautta myös ammattimaiset majoittajat voivat tarjota majoituksiaan alustan kautta. Näin ollen kilpailua ei vääristäisi pienten toimijoiden tarjoamat majoituspalvelut, sillä aikaisemman tutkimustiedon valossa tällaisten toimijoiden tarjoamilla majoituspalveluissa ei ole varsinaisesti negatiivista vaikutusta esimerkiksi hotellien toimintaan. Ammattimaisten majoittajien toiminta usein täyttää verovelvollisuuden edellytykset eivätkä nämä toimijat siten kuulu oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisalan piiriin, vaan he veloittavat myymistään majoituksistaan arvonlisäveroa niin kuin alan perinteisetkin toimijat.¹⁴³ Ammattimaisten majoittajien harjoittaessa toimintaa alustan kautta, heidän voitaneen olettaa hyötyvän alustasta siten, että alusta helpottaa asiakkaiden löytämisestä, asiakassuhteiden muodostumisesta ja maksujen järjestämisestä aiheutuva hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Tämän ei kuitenkaan voida arvonlisäverotuksen kannalta väittää vääristävän kilpailua, jos ammattimaiset majoittajat veloittavat myymistään majoituspalveluistaan arvonlisäveroa arvonlisäverolain säännösten mukaisesti.

Komissio on itse todennut kilpailun vääristymästä, että se saattaa olla joissakin jäsenvaltioissa merkittävämpi kuin toisissa¹⁴⁴. Edellä esitetyn perusteella kilpailun perusteeton vääristymä näyttää olevan suhteellisen hatara ja helposti haastettava peruste oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisalan laajentamiselle majoituspalvelusektorilla toimiviin alustoihin.

Alustojen oletetun suorittajan järjestelmän on uskottu nostavan majoituspalvelujen hintoja, sillä alkuperäisen palveluntarjoajan myynnin alustalle ollessa veroton, alustalla

¹⁴² Sánchez Gallardo – Echevarria 2023, s. 1.

¹⁴³ Papis – Sroka 2024 s. 113.

¹⁴⁴ Euroopan unionin neuvosto 2024, s. 11

ei ole vähennysoikeutta kyseisestä ostosta. Vähennysoikeuden puuttumisen on arveltu aiheuttavan alustoille painetta hinnan nostamiseen, koska alkuperäinen palveluntarjoaja ei ole oikeutettu majoituspalvelun tarjoamisesta aiheutuvien hankintojen arvonlisäveron vähennykseen, jolloin piilevä vero sisältyy majoituspalvelun myyntihintaan alustalle eikä tämän nähdä edesauttavan oletetun suorittajan järjestelmän säätämisen syytä, eli kilpailun vääristymää suhteessa perinteisiin hotellialan toimijoihin, vaan pikemmin kääntävän tilanteen toisinpäin.¹⁴⁵ Vähennysoikeuden puuttumisen verolliseen myyntiin liittyen on katsottu olevan vastoin koko arvonlisäverojärjestelmän keskeisintä periaatetta, joka on vähennysoikeus, jolla estetään veron kertaantuminen ja jonka avulla varmistutaan siitä, että verotus kohdistuu loppukulutukseen.¹⁴⁶

Alustoille on myös esitetty nousevan haasteeksi alkuperäisen palveluntarjoajan monitorointi. Alustojen tulee pystyä seuraamaan ja todentamaan alkuperäisen palveluntarjoajan status, jotta alusta pystyy tunnistamaan ne tilanteet, jolloin oletetun suorittajan järjestelmä soveltuu sen kautta tehtyihin myynteihin. Lisäksi alustoilla tulee olla prosessit, joilla tarvittaessa jälkikäteen veloitetään arvonlisävero tilanteissa, joissa alusta on mahdollisesti virheellisesti olettanut, että oletetun suorittajan järjestelmä ei sovellu kyseiseen myyntiin. Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esiin, että näillä seikoilla tulee olemaan merkittävät vaikutukset alustojen toimintaan.¹⁴⁷

Tutkielman majoituspalvelualustoja käsittelevässä osuudessa todettiin, että majoituspalvelusektorilla toimivien alustaoperaattoreiden määrä on vähäinen ja kyseisestä sektoria hallitsee muutama suurempi toimija.¹⁴⁸ Majoituspalvelualustoihin ehdotetut oletetun suorittajan järjestelmän säännöt tulevat todennäköisesti muuttamaan alustatalouden toimijoiden kenttää yhä tiiviimmäksi, sillä uusien sääntöjen ja alati lisääntyvien velvollisuuksien noudattaminen tulee pienemmille alustatoimijoille kalliiksi ja työlääksi. Vain sektorin isoimmilla toimijoilla on esitetty olevan parhaat mahdollisuudet noudattaa lisääntyviä vaatimuksia. Alustojen toimintaedellytysten

¹⁴⁵ Sánchez Gallardo – Echevarria 2023, s. 4.

¹⁴⁶ Papis – Sroka 2024, s. 112.

¹⁴⁷ Lamensch et al 2024, s. 36.

¹⁴⁸ Komissio 2022b, s.29.

muuttuessa tähän suuntaan suurimpien alustojen voidaan olettaa hyötyvän muutoksista eniten, sillä pienempien ja uusien mahdollisten kilpailijoiden selviytymisedellytykset tällä liiketoimintakentällä heikkenevät selvästi.¹⁴⁹ Ehdotus tuntuu siis siirtävän perusteettoman kilpailun vääristymisen alustojen ja niiden luomien ekosysteemien väliseksi ongelmaksi.¹⁵⁰

Ehdotukseen, josta jäsenvaltiot pääsivät lopulta poliittiseen yhteisymmärrykseen, päädyttiin lisäämään lopulta mahdollisuus jättää pienet ja keskisuuret toimijat oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaiseen kompromissiin taipuminen johtaa siihen, että sääntely on omiaan lisäämään jäsenvaltioiden alustatalouteen soveltamien sääntöjen epäyhtenäisyyttä, monimutkaisuutta sekä jäsenvaltioiden välisiä epäyhdenvertaisuuksia.¹⁵¹ Nämä seikat olivat *VAT in the Digital Age* -paketin alustoja koskevien sääntöjen säätämisen juurisyyt. Nyt kompromissina hyväksytyt toimenpiteet eivät kuitenkaan vaikuta korjaavan niitä, vaan samojen ongelmien voitaneen olettaa jatkuvan, erityisesti jos monet jäsenvaltiot valitsevat tarttua tarjottuun liikkumavaraan.

Papis ja Sroka ovat myös esittäneet, että alustoille DAC7-direktiivimuutoksen myötä asetut raportointivelvoitteet ovat astuneet voimaan vuoden 2023 alusta lähtien, joten sitä kuinka riittäviä kyseisen direktiivimuutoksen myötä asetetut tiedonantovelvoitteet ovat olleet esimerkiksi veropetosten estämisessä ja veronkeräämisen tehostamisessa ei voida vielä tietää. Näin ollen uusien alustoille kohdistettavien verotukseen liittyvien velvoitteiden asettaminen alustoille vaikuttaa jossain määrin ennenaikaiselta toimenpiteeltä, joka saattaa ylittää suhteellisuusperiaatteen asettamat rajat.¹⁵²

¹⁴⁹ Ks. tarkemmin, miten alustojen voidaan olettaa joutuvan muuttavan liiketoimintamallejaan Lamensch et al 2024. Lisäksi Papis – Sroka 2024 esittäneet, että ehdotettu järjestelmä voi olla kilpailuetu suuremmille alustoille pienten alustojen kamppaillessa uusien vaatimusten täyttämässä.

¹⁵⁰ Alustojen ja niiden luomien ekosysteemien on todettu kilpailevan toistensa kanssa. Näin esim. Huotari et al 2017, s. 313.

¹⁵¹ Papis – Sroka 2024, s. 113.

¹⁵² Papis – Sroka 2024, 111. Papis ja Sroka kuitenkin myös tunnistavat, että jotkut DAC7-direktiivimuutokseen liittyvät seikat eivät välttämättä sovi arvonlisäverojärjestelmän kanssa yhteen. Tästä

Lisäksi on kyseenalaistettu sitä, onko komissio oikeasti pyrkinyt edistämään alustatalouden toimijoiden arvonlisäverotukselle aiheuttamia haasteita, sillä *VAT in the Digital Age* -säädosmuutospaketissa säädetty oletetun suorittajan järjestelmä on jo käytössä sähköisesti suoritettavien palvelun osalta. Muutoksen on nähty olevan helppo ja laiska pikaratkaisu, jossa sen sijaan, että olisi tartuttu alustatalouden arvonlisäverohaasteiden juurisyihin, asetetaan alustoille lisää haasteita ja hallinnollista taakkaa, jotta veronkerääminen veroviranomaisille olisi helpompaa.¹⁵³ Onkin selvää, että veronkeräämisen ja verovalvonnan kannalta tehokkain malli alustatalouden verotuksessa on oletetun suorittajan järjestelmän kaltainen malli, jossa veronkeräämisvastuu on alustatoimijalla, koska tällöin valvottavia toimijoita on vähemmän.¹⁵⁴

Vaikuttaa siis siltä, että komissio on laajentanut oletetun suorittajan järjestelmää ensisijaisesti siksi, että veron kerääminen alustoilta on tehokkaampaa, mutta perustellut tämän muutoksen kilpailun vääristymän korjaamisella. Se onko edellä väitettyä kilpailun vääristymää olemassa tai mistä se mahdollisesti johtuu, on tulkinnanvaraista eikä voida yksiselitteisesti sanoa, että ongelma johtuisi siitä, että pienet toimijat tarjoavat majoituspalveluja arvonlisäverottomasti alustojen välityksellä. Alustojen roolin kasvaminen veron keräämisessä näyttää kuitenkin olevan se suunta, johon komissio haluaa unionin yhteistä arvonlisäverojärjestelmää viedä. Tätä tavoitetta toteutetaan luomalla oikeudellisia fiktioita kerta toisensa jälkeen niille sektoreille ja toimijoille, jotka osoittautuvat hankalaksi veronkeräämisen kannalta.

esimerkkinä he mainitsevat esim. sen, että DAC7:ssä vaaditut tiedot annetaan vuosittain, kun taas arvonlisäveroilmoitus yleensä kuukausittain.

¹⁵³ Sánchez Gallardo – Echevarria 2023, s. 5.

¹⁵⁴ Beretta 2019, s. 275.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Komissiokaupasta ja välityspalvelun myynnistä

Tutkielmassa on perehdytty majoituspalveluja tarjoavien alustojen toimintaan sekä niiden arvonlisäverotukseen nimenomaisesti siltä kannalta, kenen nimissä myynti tapahtuu. Siten tutkielmassa on siis selvitetty sitä, milloin alustan kautta loppuasiakkaalle myyty majoituspalvelu on myyty komissiokaupan muodossa ja milloin alustan toiminta voidaan katsoa välityspalvelun myynniksi. Asian arvioinnissa on tärkeä huomata, että unionin tuomioistuin eikä korkein hallinto-oikeuskaan ole tätä tutkielmaa tehdessä antanut ratkaisua siitä, miten komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin välistä rajanvetoa tulisi tehdä majoituspalvelua tarjoavien alustojen toiminnassa. Vaikka majoituspalvelun myyntiä asiamiehen välityksellä on käsitelty korkeimmassa hallinto-oikeudessa¹⁵⁵, ratkaisu on vuodelta 1996 ja tällöin majoituksen myynti on tapahtunut sellaisissa olosuhteissa ja tavalla, jotka eroavat merkittävästi alustatoimijoiden harjoittamasta toiminnasta sekä niiden liiketoimintamallista.

Myös muut edellä käsitellyt aihetta koskevat oikeustapaukset koskevat liiketoimintamalleja, jotka eroavat alustataloudessa harjoitetusta liiketoiminnasta ja majoitustoiminnasta. Oikeuskäytännössä syntyneet tunnusmerkit, jonka perusteella arvioidaan sitä, kenen nimissä myynti tapahtuu, ovat peräisin ajalta ennen alustatalouden nousua¹⁵⁶. Oikeuskäytännössä ei siten ole onnistuttu luomaan täysin alustojen toimintaa ja tarkoitusta huomioivaa kriteeristöä sen arvioinniksi kenen nimissä myynti tapahtuu. Komissiokauppaa ja välityspalvelua koskevassa oikeuskäytännössä on ainakin kotimaassa tapahtunut jopa samankaltaisia olosuhteita koskevissa tapauksissa lähes täyskäännös tulkinnassa¹⁵⁷, joka on omiaan luomaan epävarmuuksia säännösten

¹⁵⁵ KHO 6.9.1996 T 2758.

¹⁵⁶ Pauku 2022, s. 179.

¹⁵⁷ Näin esimerkiksi lääkärikeskuksia koskevissa tapauksissa KVL 2017/39 (KHO 14.11.2017 T 5909, ei muutosta) ja myöhemmin KHO 2019:1.

soveltamiseen. Alustatoimijoiden kannalta sen selvittäminen, että katsotaanko niiden toiminta komissiokaupan muodossa tapahtuvaksi majoituspalvelun myynniksi vai välityspalvelun myynniksi on hyvin tärkeää. Jos jälkikäteen todetaan viranomaisaloitteisesti, että esimerkiksi alusta toimiikin komissiokaupan muodossa välityspalvelun myynnin sijaan, voi tällä olla alustalle merkittävät veroseuraamukset, jotka voivat vaikuttaa alustan toimintamahdollisuuksiin. Siksi alustojen kannalta on tärkeää, että niillä olisi selkeitä kriteereitä, joiden perusteella voidaan arvioida, toimivatko ne komissiokaupan muodossa vai katsotaanko niiden myymä palvelu välityspalveluksi eli mistä summasta niiden on suoritettava arvonlisävero.

On selvää, että majoituspalveluja tarjoavia alustoja eikä alustoja edes ylipäättään voida laittaa yhteen muottiin ja soveltaa kaikkiin samoja sääntöjä tai tulkintaperiaatteita. Tutkielmassa on esitetty, että vaikka tuoreimmassa välityspalvelun myynnin ja komissiokaupan rajanvetoa koskevassa oikeuskäytännössä (KHO 2019:1) on esitetty, että laskutuksen merkitys asian arvioinnissa on ensisijainen suhteessa asiakkaan markkinoinnista saamaan käsitykseen, ei tätä lähtökohtaa voida soveltaa poikkeuksettomasti kaikkeen toimintaan. Tutkielmassa on esitetty, että majoituspalvelualustojen toimintaa arvioitaessa komissiokaupan ja välityspalvelun myynnin rajanvedon kannalta tulisi antaa painoarvoa sille seikalle, jos alustalla olevassa vuokrailmoituksessa näkyy selkeästi alkuperäisen tarjoajan eli majoittajan tiedot, sillä nämä seikat voivat vaikuttaa merkittävästi loppuasiakkaan valintaan. Tämän tulisi olla seikka, joka puoltaa sitä, että alusta myy välityspalvelua ja majoituksen myynti alustan kautta tapahtuu majoittajan nimissä.

Jos taas alustalla olevassa ilmoituksessa ei ole lainkaan tietoa majoittajasta, voidaan olettaa, että loppuasiakkaana oleva keskivertokuluttaja ei tiedä kuka majoittaja on majoituksen varausvaiheessa. Tämä seikka puoltaisi sitä, että myynti tapahtuu komissiokaupan muodossa, jolloin arvonlisäverotuksessa katsotaan muodostuvan oikeudellinen fiktio, jossa majoittaja myy majoituksen ensin alustalle, jonka jälkeen alusta myy majoituksen kuluttajalle.

Laskulle tulee kuitenkin arvonlisäverojärjestelmän peruseriaatteiden mukaisesti antaa painoarvoa sen tulkinnassa, kenen nimissä myynti tapahtuu. Jos laskulla on eritelty alustan palkkio ja majoituspalvelun myynti selkeästi, on tämä selkeä tunnusmerkki siitä, että alustan myynti on välityspalvelua. Mikäli laskulla on viittaus esimerkiksi alustan mahdollisesti lähettämään tilausvahvistukseen, josta on mahdollista todentaa jälkikäteen majoittajan tiedot, voidaan tällöin katsoa, että loppuasiakkaalla on tieto siitä, että hän ostaa majoituksen majoittajalta eikä alustalta. Jos taas laskulla ei ole mainintaa majoittajasta eikä viittausta mahdolliseen tilausvahvistukseen, puoltaa tämä taas sitä, että alusta myy majoituksen omissa nimissään komissiokaupan muodossa. Se, milloin asiakkaan markkinoinnin ja muista tekijöistä saama käsitys on toissijainen laskutukseen nähden, tulee ratkaista tapauskohtaisesti.

Hinnoittelu oli useassa oikeustapauksessa sen vastuulla, jonka nimissä myynnin katsottiin tapahtuvan. Hinnoittelusta todettiin, että jos majoituspalvelun hinnoittelusta vastaa yksinomaan majoittaja, puoltaa tämä sitä, että myynti tapahtuisi majoittajan nimissä ja alusta myisi välityspalvelua, koska tällöin alusta ei osallistu hinnan määrittämiseen. Myöskään vapaaehtoisen hinnoittelutyökalun käytön ei olisi katsottava johtavan siihen, että alusta osallistuisi hinnoitteluun, vaan hinnoitteluvalta olisi yhä alkuperäisellä palveluntarjoajalla. Tutkielmassa on kuitenkin todettu, että mikäli alusta käyttäisi hinnoittelumekanismia dynaamista hinnoittelua tai myöntäisi itse alennuksia majoittajan määrittelemään alkuperäiseen hintaan, puoltaisi tämä sitä, että alusta puuttuu hinnoitteluun ja myynti tapahtuisi näin ollen alustan nimissä. Ilmeisesti jo vähäinen alustan puuttuminen hinnoitteluun voi viedä tilannetta komissiokaupan suuntaan. Näiden tiimoilta voi kuitenkin syntyä hankalia tulkintatilanteita.

Tutkielmassa nostetaan myös keskeiseksi arviointikriteeriksi alustan käyttöehdot, jotka ovat osa alustan ja sen käyttäjien välistä sopimussuhdetta. Keskiwertokuluttajan voidaan majoituspalvelualustan loppuasiakkaana olettaa löytävän ja pystyvän tulkitsemaan alustojen käyttöehtoja niiden hyväksymisen ollessa keskeinen vaatimus alustalle pääsyyn. Käyttöehtojen tulee ilmentää alustojen taloudellista ja kaupallista todellisuutta, jotta ne voidaan ottaa huomioon. Esimerkiksi vain se seikka, että alustat eivät omista majoituspalvelun suorittamiseen tarvittavia resursseja ei voi yksinään ratkaista sitä, että

käyttöehdot ilmentävät täydellisesti taloudellista ja kaupallista todellisuutta. Myös reklamaatioiden ja muiden vastuiden jakautuminen tulee ottaa huomioon.

Oikeuskirjallisuudessa on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, miten se kenen nimissä myynti tapahtuu, tulisi alustatalouden toimijoiden kohdalla ratkaista. Esimerkiksi Paukku on esittänyt, että kilpailuneutraalin ja tehokkaan ratkaisun saavuttamiseksi asia tulisi ratkaista EU-lainsäädännössä eikä oikeuskäytännössä¹⁵⁸. Beretta puolestaan on esittänyt, on tarkoituksenmukaisempaa luoda viitekehys oikeuskäytännössä, jonka pohjalta alustatalouden käsittelyä unionin arvonlisäverojärjestelmässä voidaan jatkuvasti seurata. Selkeät periaatteet mahdollistavat kohdennettujen ratkaisujen kehittämisen ja niiden muokkaamisen myöhemmin. Mitä monimutkaisemmiksi ja vaikeammin hallittaviksi säännellyt ilmiöt muuttuvat, sitä johdonmukaisempia periaatteet ovat sääntöihin verrattuna.¹⁵⁹ Tutkielmassa tehdyn tarkastelun perusteella, tutkielma yhtyy Berettan näkemykseen, sillä arviointikriteerien avulla voidaan joustavammin tulkita eri alustatoimijoiden tilanteita tapauskohtaisesti ja kokonaisarviointiin perustuen.

6.2. Oletetusta suorittajasta

VAT in the Digital Age - hankkeen lainsäädäntöprosessi unionin toimielimissä oli pitkä tie, jossa poliittisen yhteisymmärryksen saavuttaminen vei lähes kaksi vuotta. Lopulta erimielisyydet hankkeen sisällöstä kiteytyivät hankkeen alustataloutta koskevaan osioon. Lopulliseen ehdotukseen, josta jäsenvaltiot pääsivät viimein yksimielisyyteen, lisättiin jäsenvaltioille enemmän liikkumavaraa alustoja koskevien sääntöjen soveltamisessa.

Tutkielmassa tultiin siihen tulokseen, että jäsenvaltioille tarjotun liikkumavaran oletetun suorittajan järjestelmän soveltamisessa ei voida nähdä edesauttavan alustoihin koskevan sääntelyn yhdenmukaistamista ja selkeyttämistä, jotka olivat sen säätämisen taustalla vaikuttavat tavoitteet. Näin ollen oletetun suorittajan järjestelmän laajentamisella

¹⁵⁸ Paukku 2022, s. 179.

¹⁵⁹ Beretta 2019, s. 51.

majoituspalvelu- ja henkilöliikenteen kuljetuspalvelualustoihin tuskin voidaan nähdä saavutettavan sille asetetut tavoitteet, kun toimenpiteiden sisällöstä jouduttiin tekemään kompromissi. Edistysaskeleena voidaan kuitenkin pitää yksimielisyyttä alustojen tarjoaman palvelun myyntimaasäännöstä, jonka mukaan alustojen myymän palvelun myyntimaa määräytyy samoin kuin kuluttajalle myydyn välityspalvelun myyntimaa.

Lisäksi tutkielmassa esitetään, että oletetun suorittajan järjestelmä johtaa siihen, että alustojen paine nostaa palvelujensa hintoja nousee ja alustoihin kohdistuva arvonlisäverosääntely asettaa alustat epäedulliseen asemaan, jos alustojen katsotaan ostavan majoituspalvelut pieniltä toimijoilta arvonlisäverottomana ilman vähennysoikeutta ja joutuvan myymään ne loppuasiakkaalle verollisena. Tätä voidaan pitää arvonlisäverotuksen perusteiden vastaisena, sillä vähennysoikeus verollista liiketoimintaa varten hankituista tuotantopanoksista on olennainen osa arvonlisäverojärjestelmää ja takaa sen neutraliteettia.

Komissio perusteli tarvetta oletetun suorittajan järjestelmälle majoituspalveluja tarjoaville alustoille kilpailun perusteettomalla vääristämisellä. Tutkielmassa kuitenkin nostettiin esiin, että ei ole yksimielisyyttä siitä, että alustojen toiminta tosiasiallisesti ja yksiselitteisesti vääristäisi kilpailua alustojen tarjoamien majoituspalvelujen ja alan perinteisten toimijoiden, kuten hotellien, välillä. Tutkielmassa tultiin myös siihen tulokseen, että alustojen verovelvoitteiden ja hallinnollisen taakan kasvaessa oletetun suorittajan järjestelmän takia, markkinoilla toimivien majoituspalvelualustojen määrän voidaan uskoa yhä vähenevän. Tämä puolestaan hyödyttää majoituspalvelusektorilla toimivien suurimpien alustaoperaattoreiden toimintaa vaikeuttamalla uusien kilpailijoiden pääsyä markkinoille.

Tutkielmassa on tuotu esille, että komission majoituspalvelualustoille ehdottama oletetun suorittajan järjestelmä ei ole oikeudellisena fiktiona uusi innovaatio. Sen sijaan järjestelmä näyttäytyy jatkumona ja mahdollisesti ennenaikaisena laajenuksena jo aikaisemmin alustoille asetetuille velvoitteille. Tämä osoittaa, että ehdotuksen taustalla on halu vahvistaa ja yhtenäistää digitaalisten alustojen roolia verotuksen näkökulmasta, mutta samalla se herättää kysymyksiä siitä, onko tällainen kehitys alustatalouden

toimijoiden ja alustojen luomien ekosysteemien kannalta tasapainoista ja oikeudenmukaista. Näin ollen järjestelmä asettuu osaksi laajempaa kehityssuuntaa, jossa digitaalisille alustoille annetaan yhä suurempi vastuu arvonlisäveron keräämisessä ja tilittämisessä, koska niiden toimintamallit ja alustojen ekosysteemeissä olevat toimijat ovat niin moninaisia, että verovastuun asettaminen alustoille on teknisesti helpoin vaihtoehto.

6.3. Lopuksi

Tässä tutkielmassa on keskitytty tarkastelemaan ainoastaan majoituspalveluja tarjoavia alustoja. Myös komission *VAT in the Digital Age* -hankkeen alustataloutta koskeva osio kattaa tällä hetkellä vain majoituspalveluja ja tieliikenteen henkilökuljetuspalveluja tarjoavat alustat. Vaikka eri sektoreilla toimivilla alustoilla voi olla yhtäläisyyksiä, niillä on myös merkittäviä eroavaisuuksia. Näin ollen sekä edellä mainituilla kahdella sektorilla että myös kaikilla muilla sektoreilla, joilla toimii alustatoimijoita, on vielä paljon ratkaisemattomia arvonlisäverohaasteita.

Lisäksi tässä tutkielmassa on tarkasteltu alustatalouden toimintaa ainoastaan palvelujen myynnin näkökulmasta, joten tavaran myynti on rajattu aiheen ulkopuolelle. Myös muita alustatalouteen sekä majoituspalvelualustoihin liittyviä arvonlisäverokysymyksiä, joita esiteltiin johdantokappaleessa, on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Näin ollen tutkielma tarjoaa vain rajatun näkökulman majoituspalvelualustojen arvonlisäverotukseen liittyvään kokonaisuuteen.

Alustatoimijoiden suurimpia haasteita ovat niiden sääntelyn määrä ja monimutkaisuus¹⁶⁰. Arvonlisäverotus on vain yksi osa-alue alustoja sääntelevästä lainsäädäntökehikosta, mutta jo senkin sisällä tämänhetkiset säännöt ovat monimutkaisia ja osin vanhentuneita ja uusien säätäminen on osoittautunut haasteelliseksi. Erityisen haastavaa näyttää olevan tasapainon löytäminen tehokkaan veronkeräämisen mahdollistamisen ja samalla

¹⁶⁰ Bal 2018, s. 7.

innovaatioita sekä alustatalouden hyötyjä edistävien ratkaisujen välillä. On toivottavaa, että alustatalouden merkityksen yhä kasvaessa ongelmaan löydetään ratkaisuja, jotka mahdollistavat molempien tavoitteiden saavuttamisen ilman tarpeettomia kompromisseja.